

**T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN İŞLETME YÖNETİM
KARARLARI ÜZERİNDE ETKİLERİ: BARTIN İLİNDEKİ
KOBİ'LER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

**Hazırlayan
Hasan YAVUZ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Yaşar ÖZ**

Bartın 2014

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN İŞLETME YÖNETİM
KARARLARI ÜZERİNDE ETKİLERİ: BARTIN İLİNDEKİ
KOBİ'LER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Hazırlayan
Hasan YAVUZ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Yaşar ÖZ

Bartın 2014

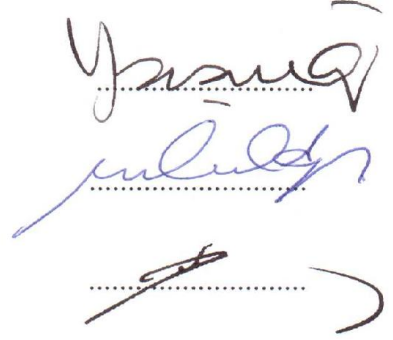
KABUL:

Hasan YAVUZ tarafından hazırlananan "MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN İŞLETME YÖNETİM KARARLARI ÜZERİNDE ETKİLERİ: BARTIN İLİNDEKİ KOBİLER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından değerlendirilerek Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle / oyçokluğuyla kabul edilmiştir.
11/08/2014

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Yaşar ÖZ (B.Ü.)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet APAN (B.Ü.)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet İSLAMOĞLU (B.Ü.)

ONAY:

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

14./08./2014

Doç. Dr. Mahmut BOZAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Kurum : Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı
Tez Başlığı : Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetim Kararları Üzerinde Etkileri:
Bartın İlindeki KOBİ'ler Üzerinde Bir Araştırma
Tez Yazarı : Hasan YAVUZ
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Yaşar ÖZ
Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans, 2014
Sayfa Adedi : 118

İçinde bulunduğumuz çağa da adını veren “bilgi” işletmeler için en önemli sermayelerden birisidir. Bilgi çağında bilginin önemini anlayan ve bu bilgileri, bilgi sistemleri aracılığıyla aktif olarak kullanabilen işletmelerin başarılı oldukları görülmektedir. Yönetim bilgi sistemleri içinde muhasebe bilgi sistemi, işletme yönetimi için ayrı bir önem arz etmektedir.

Bu çalışmada muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetimi tarafından alınan kararlarda etkileri araştırılmış ve muhasebe bilgi sistemini etkin kullanmanın işletmelere sağlayacağı faydalar üzerinde durulmuştur. Küçük ve orta ölçekli işletmeler üzerinde yapılan araştırma ile işletme yöneticilerinin muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen muhasebe bilgilerinden yararlanıp yararlanmadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde veri, bilgi, sistem, bilgi sistemi, yönetim bilgi sistemi gibi genel kavramlar açıklanmıştır. İkinci bölümde muhasebe bilgi sistemi ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde bilgi sistemlerinin karar alma sürecinde nasıl kullanıldığı ve bilgi sistemlerinin karar alma sürecine etkileri üzerinde durulmuştur. İlk üç bölümde teorik bilgilere yer verdikten sonra, son bölümde Bartın ilindeki küçük ve orta ölçekli işletmeler üzerinde yapılan anket çalışması değerlendirilmiştir. Anket verileri SPSS programı ile analiz edilmiştir. Anket analiz sonuçları yorumlanarak önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe Bilgi Sistemi (MBS), Karar Alma Süreci, İşletme Yönetimi, Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler (KOBİ'ler)

ABSTRACT

Institution : Bartın University, Institute of Social Sciences, Department of Management
Thesis Title : Impact of Accounting Information Systems on Management Decisions: Research on SMEs (Small and Medium-sized Enterprises) in Bartın Province
Thesis Author : Hasan YAVUZ
Thesis Adviser : Asst. Prof. Dr. Yaşar ÖZ
Type of Thesis, Year : MSc. Thesis, 2014
Total Number of Pages : 118

Information which gives the name to the age we are in is one of the most important capitals for businesses. Those businesses that understand the importance of information and use it actively thru information systems succeed. Among the management information systems, accounting information system offers distinctive significance for the business management.

In this study, impacts of accounting information system in the decisions taken by the business management have been studied and effective use of accounting information system benefits to the businesses has been focused. With research on SMEs, it was attempted to determine whether business managers benefit from accounting information produced by accounting information system.

The study consists of four parts. General concepts such as data, information, system, information system and management information system were explained in the first section. Detailed information about the accounting information system is provided in the second section. Impacts of information systems on the decision-making process and how information systems are being used in the decision making process have been focused in the third section. After providing theoretical information in the first three sections, a survey conducted in Bartın Province on SMEs was evaluated in the last section. Survey data were analyzed using the SPSS program. Survey results analysis were interpreted and suggestions were made.

Key Words: Accounting Information System (AIS), Decision-Making Process, Business Management, Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs)

ÖNSÖZ

Bu çalışma ile, işletme yönetimi için muhasebe bilgilerinin önemini ortaya koymak ve muhasebe bilgi sistemini aktif olarak kullanmanın işletme yönetiminin alacağı kararlarda sağlayacağı faydalara dikkat çekmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda tez çalışmamızda ilk üç bölümde bilgi, bilgi sistemleri, bilgi teknolojileri, muhasebe bilgi sistemi, karar destek sistemi, işletme yönetiminin fonksiyonları, karar alma süreci gibi konu ile ilgili teorik bilgiler üzerinde durulmuştur. Son bölümde ise bir uygulama ile muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetiminin aldığı kararlar üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Bu tezin hazırlanmasında ilk günden itibaren değerli görüş ve önerileriyle destek ve yardımlarını esirgemeyen başta tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Yaşar ÖZ'e ve değerli hocalarım Prof. Dr. Metin SABAN, Yrd. Doç. Dr. Mehmet APAN, Yrd. Doç. Dr. Yaşar AKÇA ve Yrd. Doç. Dr. Melih ÖZTÜRK'e, çalışmalarım sırasında sürekli bana destek olan mesai arkadaşım Yrd. Doç. Dr. Kıvanç BAKIR, Öğr. Gör. Gökhan EMİR, Öğr. Gör. Bayram AKGÜL ve Öğr. Gör. Serkan AKSU'ya ve anket sorularının hazırlanması ve analizlerinin yapılmasında yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Nüket KIRCI ÇEVİK ve Yrd. Doç. Dr. Hande KÜÇÜKÖNDER'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmam boyunca bana maddî ve manevî destek olan aileme ve tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Son olarak bu çalışmanın muhasebe bilim dünyasındaki çalışmalara ve işletme yöneticilerine mütevazî bir katkısı olması temennilerimle.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1
1. BİLGİ SİSTEMLERİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR.....	6
1.1. Veri ve Bilgi Kavramları.....	6
1.1.1. Bilginin Özellikleri ve Bilgi Türleri	7
1.1.2. Veri ve Bilginin Farkı.....	8
1.1.3. Bilgi İşleme Sistemi	9
1.1.3.1. Bilgi İşleme Sisteminin Evreleri	10
1.1.3.2. Bilgi Teknolojileri Ortamında Bilgi İşleme.....	12
1.1.4. İşletmeler İçin Bilginin ve Bilgi Teknolojilerinin Önemi	14
1.2. Sistem ve Sistemin Temel Özellikleri.....	18
1.3. Bilgi Sistemleri ve Bilgi Sistemlerinin İşletmeler İçin Önemi	20
1.3.1. Yönetim Bilgi Sistemleri ve Alt Sistemler	23
1.3.1.1. Üretim Bilgi Sistemi	25
1.3.1.2. Pazarlama Bilgi Sistemi.....	26
1.3.1.3. İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi	26
1.3.1.4. Finansal Bilgi Sistemi	27
1.3.1.5. Muhasebe Bilgi Sistemi	28
1.3.2. Yönetim Bilgi Sistemi ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi	28
2. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ.....	31
2.1. Muhasebe Bilgi Sisteminin Niteliği ve İçeriği.....	31
2.2. Muhasebe Bilgi Sisteminin Alt Sistemleri	33
2.2.1 Finansal Muhasebe	33
2.2.2. Maliyet Muhasebesi.....	34

2.2.3. Yönetim Muhasebesi	35
2.3. Muhasebe Bilgi Sisteminde Bilgi İşlem Aşamaları	35
2.3.1. Kayıt Etme	38
2.3.2. Sınıflandırma	38
2.3.3. Hesaplama	38
2.3.4. Özetleme	39
2.3.5. Saklama	39
2.3.6. İletme	39
2.4. Muhasebe Bilgi Sisteminin Öğeleri	39
2.4.1. Personel	40
2.4.2. Haberleşme Araçları	40
2.4.3. Donanım ve Yazılım	41
2.4.4. Raporlar	41
2.5. Muhasebe Bilgi Sistemi Geliştirme İlkeleri	42
2.5.1. Uygun Maliyet İlkesi	43
2.5.2. Raporlama İlkesi	43
2.5.3. İnsan Etkeni İlkesi	43
2.5.4. Örgüt Yapısı İlkesi	44
2.5.5. Esnek Olma İlkesi	44
2.5.6. Açık ve Anlaşılır Olma İlkesi	44
2.5.7. Veri Biriktirme ve Süreçleme İlkesi	45
2.6. Muhasebe Bilgi Sistemi Geliştirme Aşamaları	45
2.6.1. Planlanması	45
2.6.2. Ön Tasarım	46
2.6.3. Ayrıntılı Tasarım	46
2.6.4. Sistemin Uygulanması	47
2.7. Kurumsal Kaynak Planlaması Sistemi (KKP)	47
2.8. Muhasebe Bilgi Sisteminden Elde Edilen Bilgilerin Niteliği ve Önemi	49
3. KARAR ALMA SÜRECİ VE BİLGİ SİSTEMLERİ	52
3.1. İşletme Yönetiminin Fonksiyonları	52
3.1.1. Planlama	53
3.1.2. Örgütlenme (Organize Etme)	53
3.1.3. Yönetim (Yürütme)	54
3.1.4. Koordinasyon	54
3.1.5. Kontrol (Denetim)	54
3.2. İşletme Yönetiminde Karar Alma	55
3.2.1. Karar Alma Sürecinin Aşamaları	56

3.2.1.1. Bilişim Teknolojilerinin Karar Alma Sürecindeki Etkileri.....	57
3.2.2. İşletmelerde Karar Düzeyleri	58
3.2.2.1. İşletmelerde Karar Yapıları.....	60
3.2.3. Karar Destek Sistemleri (KDS).....	61
3.2.3.1. Karar Destek Sisteminin Özellikleri.....	62
3.2.4. Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarında Kullanılması.....	63
3.3. İşletme Yönetiminin Kararlarında Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi ..	64
3.3.1. Muhasebe Bilgi Sisteminin Pazarlama Faaliyetleri İle İlgili Kararlarda Yeri ve Önemi	67
3.3.2. Muhasebe Bilgi Sisteminin Üretim Faaliyetleri İle İlgili Kararlarda Yeri ve Önemi	69
3.3.3. Muhasebe Bilgi Sisteminin Ar-Ge Faaliyetleri İle İlgili Kararlarda Yeri ve Önemi	70
3.3.4. Muhasebe Bilgi Sisteminin Finansman Faaliyetleri İle İlgili Kararlarda Yeri ve Önemi	71
3.3.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin İnsan Kaynakları Faaliyetleri İle İlgili Kararlarda Yeri ve Önemi	71
4. BARTIN İLİNDEKİ KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER (KOBİ) ÜZERİNDE BİR UYGULAMA.....	73
4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	73
4.2. Araştırmanın Kapsamı, Örnekleme ve Sınırlandırmalar	73
4.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	75
4.4. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesinde Kullanılan İstatistiksel Teknikler..	76
4.5. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi	78
4.5.1. Araştırmaya Katılanlara İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular.....	78
4.5.2. Anket İfadelerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	83
4.5.3. Ankete Katılanların Görüş ve Önerileri	89
4.5.4. Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesi.....	90
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	106
KAYNAKÇA	111
EKLER.....	116

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2. 1: Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Üretilen Bilgilerin Kalite Özellikleri	51
Tablo 3. 1: Yönetim Düzeylerine Göre Karar Yapısı Örnekleri.....	61
Tablo 3. 2: Yönetim Düzeylerine Göre Karar Yapısı Örnekleri.....	66
Tablo 4. 1: Ölçek Güvenilirlik Analizi.....	78
Tablo 4. 2: Araştırmaya Katılan İşletme Yöneticilerine Ait Demografik Bilgiler	79
Tablo 4. 3: Araştırmaya Katılan İşletmelere Ait Demografik Bilgiler	81
Tablo 4. 4: Araştırmaya Katılan İşletmelerin Muhasebe Sistemleri.....	82
Tablo 4. 5: İşletmelerin Raporlama Sistemine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	83
Tablo 4. 6: İşletmelerin MBS'nin Etkinliğine Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	84
Tablo 4. 7: İşletmenin Yönetiminin Pazarlama ile İlgili Kararlarında MBS'nin Önem Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	85
Tablo 4. 8: İnsan Kaynakları ile İlgili Alınan Kararlarda MBS'nin Önem Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	86
Tablo 4. 9: İşletmenin Yönetiminin Finansman Kararlarında MBS'nin Önem Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	86
Tablo 4. 10: Genel Yönetim Kararlarında MBS'nin Önem Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	87
Tablo 4. 11: Faaliyet Gösterilen Sektöre Göre Yöneticilerin Eğitim Durumu	88
Tablo 4. 12: Faaliyet Gösterilen Sektörlere Göre İşletme Büyüklükleri	88
Tablo 4. 13: İşletme Büyüklüğüne Göre Muhasebe Kayıtları Tutma Sebepleri	90
Tablo 4. 14: Ankete Katılan Yöneticilerin Demografik Bilgileri ve Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Düzeyi	91
Tablo 4. 15: Ankete Katılan İşletmelere Ait Demografik Bilgiler ve Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Düzeyi	92
Tablo 4. 16: Ankete Katılan İşletmelerin Hukuki Mahiyeti ile Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Derecesi	93
Tablo 4. 17: İşletme Büyüklüğüne Göre Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Derecesi	93

Tablo 4. 18: Muhasebe Tutma Sebebi ile Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Derecesi	94
Tablo 4. 19: MBS'nin Etkinliği ve Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Düzeyi .	95
Tablo 4. 20: MBS'nin Etkinliği ve Pazarlama ve Satış Stratejileri Geliştirmede MBS Önem Düzeyi	96
Tablo 4. 21: MBS'nin Etkinliği ve Yatırım Kararlarında MBS Önem Düzeyi	98
Tablo 4. 22: MBS'nin Etkinliği ve Fiyat Belirleme Kararlarında MBS Önem Düzeyi	100
Tablo 4. 23: MBS'nin Etkinliği ve Ar-Ge Bütçesinin Belirlenmesinde MBS Önem Düzeyi	101
Tablo 4. 24: Araştırma Hipotezleri ve Analiz Sonuçları	103

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. 1: Bilgi İşleme Süreci	9
Şekil 1. 2: Bilgi İşleme Sistemi Kavramı	10
Şekil 1. 3: Bilgi İşleme Sistemi Evreleri ve Bilgi İletişimi	11
Şekil 1. 4: Bilgi İşleme Sistemi ve Evreleri.....	12
Şekil 1. 5: Bir Sistem Olarak Bilgisayarla Bilgi İşleme	14
Şekil 1. 6: Bilgi Teknolojisi Yatırımlarının İşletme Performansına Etkileri.....	15
Şekil 1. 7: Bilgi Teknolojileri Ortamı ve Bilgi Sistemleri.....	17
Şekil 1. 8: Yönetim Düzeyleri ve Bilgi İhtiyaçları	18
Şekil 1. 9: Sistem	19
Şekil 1. 10: Sistemin Genel Yapısı	20
Şekil 1. 11: Başarılı Bilgi Sistemi Kurulma Aşamaları	22
Şekil 1. 12: Yönetim Bilgi Sistemi ve Alt Sistemleri.....	24
Şekil 1. 13: Yönetim Bilgi Sistemi ve Alt Sistemleri.....	29
Şekil 2. 1: Muhasebe Bilgi Sisteminin Yapısı.....	32
Şekil 2. 2: Muhasebe Bilgi Akışı.....	36
Şekil 2. 3: Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Akışı ve Çıkar Grupları İlişkisi.....	37
Şekil 2. 4: ERP Sistemi ve İşletme Fonksiyonları	48
Şekil 2. 5: Muhasebe Bilgi Sisteminin Unsurları ve ERP	49
Şekil 3. 1: Yönetimin Fonksiyonları (İşlevleri).....	52
Şekil 3. 2: Örgütsel Düzeye Göre Bilgi İhtiyacı.....	59

GRAFİKLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik 4. 1: Ankete Katılan İşletme Yöneticilerinin Pozisyonları.....	80
Grafik 4. 2: Ankete Katılan İşletmelerin Hukuki Mahiyeti	80
Grafik 4. 3: Ankete Katılan İşletmelerin Buldukları Sektöre Göre Dağılımı.....	82

KISALTMALAR LİSTESİ

- AR-GE : Araştırma Geliştirme
- BT : Bilgi Teknolojileri
- ERP : Enterprise Resource Planning Systems
- KDS : Karar Destek Sistemleri
- KKP : Kurumsal Kaynak Planlaması
- KOBİ : Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
- MBS : Muhasebe Bilgi Sistemi
- SPSS : Statistical Packages for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
- TFRS : Türkiye Finansal Raporlama Standartları
- TMS : Türkiye Muhasebe Standartları
- YBS : Yönetim Bilgi Sistemleri

GİRİŞ

Bilindiği gibi işletmelerimin temel amaçları kâr elde etmek ve sürekliliktir. İşletmelerin bu temel amaçlarını yerine getirebilmeleri için içinde bulunduğumuz rekabet koşullarına uyum sağlaması gerekmektedir. Bugünkü rekabet ortamında bilginin önemini anlayan, bilgi teknolojilerini ve bilgi sistemlerini iyi kullanan işletmeler başarılı olmaktadır.

Günümüzde bilginin önemini daha da artmıştır. Doğru, güvenilir ve zamanlı bilgiyi kullanabilen işletmeler diğer işletmelere rekabet üstünlüğü sağlayacaktır. Bilgi sistemleri içinde işletme yönetimi için en önemlilerinden birisi muhasebe bilgi sistemidir.

Muhasebe bilgi sistemi işletmelerin verimliliğinin ve etkinliğinin artırılmasında önemli katkılar sağlamaktadır. Bu sistemin temeli işletmede bölümler arası koordinasyonu sağlamak ve toplanan bilgileri diğer işletme bölümleri ile ortak bir kurgu içinde bilgi kullanıcılarına sunmaktır. Muhasebe bilgi sistemi işletmeyi bir bütün olarak belirlerken aynı zamanda her bir bölüm için faaliyetlerin daha sağlıklı yürütülmesini sağlayan bir sistemdir. Bu açıdan işletmenin sürekliliğinin sağlanması ve ortak bir işletme kültürünün oluşması açısından muhasebe bilgi sistemi son derece önemlidir (Şaklak ve Buran, 2010: 2).

İşletme yönetimi karar alma sürecinde MBS'nin ürettiği bilgileri yeteri kadar kullanmadıkları görülmektedir. Hâlbuki işletme yönetimi karar alırken kullanabileceği objektif, kesin ve yönlendirici yegâne bilgi muhasebe bilgi ve raporlarıdır. Muhasebe bilgilerini anahtar göstergelere benzetilebilir. Nitekim bu konuyla ilgili olarak muhasebe biliminin kurucularından diye bilinen Abdullah Püser Mohammed bin Kiya el-Mazandarani, 1363 (Hicri 765)'de Risale-i Felekiyye adlı eserinde muhasebenin ve muhasebe bilgisinin önemi hakkında şöyle demiştir : “..... *Muhasebenin diğer fenlere göre daha yüksek ve daha izzetli olduğu, sadece uzak görüşlülerin hafızasında gizli değildir ve belagat sahipleri (iyi düşünüp iyi ifade edenler) ile kalem erbabına göre daha şerefli dir. (Yönetim) işleri ile memleketin ihtiyaçları hesap kaideleri olmadan işlemez ve batıl olur. “Allah'ın evvela kalemi yarattığı” deyişince, hâkim herhangi davada, kalemi düşünce ile eline almaz ve bilgi ile hüküm vermezse, o davada doğruluk tasavvur etmek mümkün değildir. Divanın (Maliye) gelir ve giderlerinde kalem hâkim*

olmaz, onun (gelir ve giderlerin) ortaya konulmasına yarayacak hesap açılmazsa, o husus, kısa zamanda açıklığa kavuşmaktan uzaklaşır. Kaidersiz ve eksik hesabın, devlet işlerinde ne kadar bozukluğa sebep olduğu aşikârdır. Bu sebeple, eski hâkimler ve büyük akıllar, bu ilmin temelini koymakta, her iş için bir hesap tesisinde ve hususi kaide koyulmasında ittifak ettiler.” Görüldüğü üzere muhasebe bilgilerine dayanmadan verilecek kararların eksik olacağı ve birçok bozukluğa sebep olacağı açıklanmıştır. Bu durum 14. yüzyılda böyle olduğu gibi bugün de aynıdır. Hatta günümüzde bilginin öneminin artması ile MBS'nin ürettiği bilgiler ayrı bir önem kazanmıştır.

Muhasebenin, işletmede gerçekleşen değişimlerden haberdar olabilmesi ve bu değişimlere ayak uydurabilmesi bilgiyi etkin ve verimli kullanması ile mümkün olacaktır. Bilginin etkin bir şekilde kullanılması ile birlikte bilgi, işletme içindeki süreçleri ve yenilikçi örgütsel üstünlükleri destekleyerek işletmeye birçok alanda üstünlük sağlayacaktır. Bu sayede muhasebe birimleri çevresel değişimlere ayak uydurabilirler ve üst yönetimin istek ve beklentilerini karşılayabilirler. Bu da muhasebenin stratejik bir başarı elde etmesini sağlayacaktır. Kısacası, bilginin etkin bir şekilde kullanılarak stratejik bir başarının elde edilmesi yenilikçi bir kültüre dayalı bilgi paylaşımını gerçekleştiren bir örgüt kültürünü zorunlu kılmaktadır (Tokaç, 2005: 45).

Ülkemizdeki genel eğilim, muhasebenin sadece vergiyi hesaplamak için bir araç olarak görülmesidir. Aslına bakılacak olursa, muhasebede her türlü bilgi yer almaktadır. Stoklar, demirbaşlar, çalışanlar, ortaklar, malların maliyeti, satışlar vb. gibi. Ancak burada önemli olan işletme yöneticileri tarafından bu bilgilerin doğru şekilde yorumlanıp analiz edilebilmesi ve bu sonuçlara göre karar alabilmektir. Devlet işlerinde eksik hesabın ne kadar sorunlara yol açacağı ifade edilmiştir. Aynen işletme yönetimi için de muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanılmaması işletmenin verimliliği, kârlılığı ve sürekliliğini olumsuz etkileyecektir. İşletme yöneticilerinin muhasebe bilgilerinden yoksun olması veya bu bilgileri kullanmaması başarılı işletmeler için kesinlikle düşünülemez.

Literatürde MBS'nin kurumsallaşma üzerine etkilerini araştıran, Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) ile MBS'nin ilişkisini araştıran, MBS'nin etkinliğini araştıran, MBS'nin karar alma süreçlerine etkisini araştıran ve MBS'nin etkinlik ve verimlilik üzerine etkilerini araştıran yerli ve yabancı tez ve makaleler bulunmaktadır.

Akpınar (2007), yapmış olduğu çalışmada, KOBİ'lerin yönetiminde MBS'nin yeri ve önemini araştırmış ve Kahramanmaraş ve Gaziantep illerinde bir araştırma yapmıştır. Çalışma sonucunda MBS'nin işletme yönetiminde önemli bir yeri olduğu ve işletmelerin bilgi bankası olan Muhasebenin sadece vergisel yükümlülükler için kullanılmaması gerektiği sonucuna varılmıştır. MBS'lerin daha etkin ve verimli kullanılması için gerekli yetki, sorumluluk ve iletişimin sağlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Canbolat (2006), yapmış olduğu çalışmada, işletme yönetimi için MBS'nin yeri ve önemini araştırmış ve KCETAŞ (Kayseri ve Civarı Elektrik Dağıtım T. A.Ş.) de bir uygulama yapmıştır. Kurumun MBS incelenmiş ve MBS'nin işletme yönetimine sağladığı avantajlar üzerinde durulmuştur.

Varıcı (2007), yapmış olduğu çalışmada, MBS'nin kurumsallaşma üzerine etkilerini araştırmış ve Orta ve Doğu Karadeniz'de KOBİ'ler üzerinde bir uygulama yapmıştır. Çalışma sonucunda MBS ile kurumsallaşma arasında olumlu bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışmanın sonunda işletmelerin MBS düzeylerini yükseltmek önerilerde bulunmuştur.

Yılmaz (2010), yapmış olduğu çalışmada, KOBİ'lerin yönetiminde MBS'nin yeri ve önemini üzerine bir çalışma yapmış ve Ankara'da tekstil işletmelerinde bir uygulama gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda işletmelerin MBS'ne vermiş olduğu önemin artması gerektiği sonucuna varılmıştır. KOBİ yöneticilerinin işletme bünyesinde muhasebe departmanı oluşturması gerektiği, bu departmanlara gerekli yetki ve sorumluluklar verilerek güçlendirilmesi ve buralarda uzman kişilerin çalışması gerektiği ile ilgili önerilerde bulunmuştur.

Kaynar (2010), yapmış olduğu çalışmada, MBS'de üretilen temel performans göstergelerinin karar verme süreçlerinde kullanılması konusunda bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda işletmelerin bilgisayarlı muhasebe sistemlerine sahip oldukları halde bu sistemleri etkin kullanacak uzman kişilere sahip olmaması ve bu bilgileri karar alma süreçlerinde kullanmadıkları sonucuna varılmıştır. Mevcut yöneticilerin bilgi ve bilişim teknolojilerini aktif olarak kullanamadıkları sonucuna varılmıştır.

Çidem (2013), yapmış olduğu çalışmada, MBS'lerinin etkinliğini araştırmış ve Kayseri ilinde KOBİ'ler üzerinde bir araştırma yapmıştır. Yaptığı çalışmada MBS

etkinliği ile işletme performansı arasında karşılıklı etkileşim olduğu ve MBS etkinliğinin işletme performansını artırdığı sonucuna varmıştır.

Grande vd. (2011), İşpanya'da KOBİ'ler üzerinde yaptıkları araştırmada, MBS'ni kullanan işletmelerde daha iyi performans ölçütleri görölmüş yani aralarında olumlu bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

Eqap ve Ismail (2011), Ürdün'de şirketler üzerinde yaptığı çalışmada, MBS tasarımı ile iş stratejileri arasında olumlu bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. şirketler MBS tasarımı yaparken maliyet liderliği stratejisini, yenilik geliştirme stratejisine göre daha çok önemsemiğini tespit etmişlerdir.

Sumritsakun (2012), Tayland'daki şirketlerin muhasebe yöneticileri üzerinde yaptığı çalışmada, muhasebe uygulama kalitesi ve bilgi güvenliğinin MBS'nin etkinliğini arttırdığını tespit etmiştir.

Dalabeeh ve Alshbiel (2012), yapmış oldukları çalışmada, MBS her seviyede karar alıcılara güncel, doğru ve güvenilir bilgiler sağlayarak karar almalarına yardımcı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca MBS'nin organizasyonun içinde olduğu ve organizasyonun tamamını kontrol ettiğinden dolayı önemli olduğu vurgulanmıştır.

Bu çalışmada da MBS'nin işletme yönetiminin aldığı kararlar üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışmamızda işletmelerin MBS'leri değerlendirilmiş ve işletme yönetiminin aldığı kararlarda bu bilgileri kullanıp kullanmadığı veya kullanma düzeyi araştırılmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk üç bölümde, teorik bilgilere ağrılık verilmiştir. Sırası ile öncelikle veri, bilgi ve sistem kavramları açıklanmıştır. İkinci bölümde, muhasebe bilgi sistemleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, İşletme yönetiminin fonksiyonları, karar alma süreci üzerinde durulmuştur. Son bölümde de Bartın ilindeki küçük ve orta ölçekli işletmeler üzerine uygulanan anket çalışmasının sonuçları değerlendirilmiş daha sonra sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışma ile MBS'nin işletme yönetim kararları üzerindeki etkileri araştırılmaya çalışılmıştır. İşletme yönetimi karar alırken muhasebe rapor ve bilgilerine başvurup başvurmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma ile işletme yönetimi için MBS'nin önemine dikkat çekmeye çalışılmıştır.

Bartın ilinde bulunan küçük ve orta ölçekli işletmelerde alınan işletme yönetim kararlarında muhasebe bilgilerinden yararlanma derecesi ölçülmeye çalışılmıştır. MBS'nin etkinlik ve verimlilik düzeylerinin belirlenmesinde anket uygulaması sonuçları esas alınmıştır. Çalışmadan elde edilen verilere göre, küçük ve orta ölçekli işletmelerin MBS'ni daha etkin kullanabilmeleri ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

1. BİLGİ SİSTEMLERİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Bu bölüm, üç alt başlıktan oluşmaktadır. İlk olarak veri ve bilgi kavramları tanımlanmıştır. Daha sonra veri ve bilgi kavramlarının farkları üzerinde durulmuştur. Temel tanımlar verildikten sonra, bilginin işletmeler için önemine vurgu yapılmıştır. İkinci başlık altında sistem kavramı tanımlanmış ve sistemin özelliklerinden bahsedilmiştir. Bu bölümdeki son başlık altında da bilgi sistemlerinin işletmeler için önemi üzerinde durulmuştur. Yönetim bilgi sistemi ve alt bilgi sistemleri kısaca tanımlanmıştır.

1.1. Veri ve Bilgi Kavramları

Veri, "Data" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan ve "Datum" sözcüğünün çoğulu olan bir kavramdır. Veri kavramı, çeşitli durumların, gözlemlerin veya oluşumların her türlü gösterimidir. Bu gösterimler, nümerik veya alfabetik karakterler ya da semboller olabileceği gibi, çeşitli biçimlerdeki grafik çizimler ve diğer tür grafik gösterimler şeklinde de olabilir. Ancak tüm bu gösterimlerin yani verilerin temel özelliği, ham olmaları, diğer bir deyişle işlenmemiş olmalarıdır (Erdoğan, 2013: 4). Veri; çeşitli küçük parçacıklar, rakamlar, harfler ve özel simgelerin bir araya gelmesiyle oluşturulan parçaların bütünüdür. Tarihsel olarak, veri terimi, ilgili nesnelere ve olayları bilgisayar ortamında depolayan ve kaydedilebilen gerçeklerle ifade edilmiştir (Alagöz, 2013: 35).

Örneğin, tek başına isim/isimler, parasal tutarlar veya sayılarla karşılaştığımızda bu veriler, bizim için anlam taşımayacaklardır. Ancak sözünü ettiğimiz isimlerin, parasal tutarların ve sayıların bir araya getirilip işlenmesiyle, diyelim bir müşteriye ilişkin vadeli bir borcun ortaya çıkması durumunda, veriler bilgiye dönüşmüş olacaktır. Nasıl ki bir hammadde belirli bir işlem veya işlemler sonucunda ürüne dönüşmekteyse, ham veriler de derlenerek işleme sokulur, işlenir ve karar vericilere bilgi olarak iletilirler (Erdoğan, 2013: 4). İşletmelerde muhasebe birimleri ham verileri kayıt etme işlemi ile işe başlamaktadır. Daha sonra muhasebe, bu verileri sınıflandırarak, özetleyerek ve raporlayarak bilgiye dönüştürmektedir.

İşletme organizasyonu açısından önemi göz önünde bulundurularak bilgi şu şekilde tanımlanabilir; bilgi, belli bir düzen içindeki tecrübelerin, değerlerin, amaca

yönelik uzmanlık görüşünün, yeni tecrübelerin ve enformasyonun bir araya getirilip değerlendirilmesi için çerçeve oluşturan bir birleşimdir. Bilgi bilenlerin beyinlerinde ortaya çıkar ve orada uygulamaya geçirilir. (Şimşek vd., 2010: 3).

Veri ve bilgi arasındaki farkı kavramak; iki nedenden dolayı önemlidir. Birincisi, yöneticilerin bilgi ihtiyaçlarını veri temelli olarak tasarlayabilme; ikinci ise, karar alma düzeyindeki kişilere, veri yerine bilgi sağlama gerekliliği olmaktadır. Veri, her ne kadar karar alıcıyı bilgilendirmede kullanılan temel malzeme olsa da, eldeki tüm veriler etkili kararlar almada gerekli bilgiyi üretme konusunda eksik kalabilir. Bu nedenle örgütün bilgi sistemi tasarlanırken, bilgiden ne kastedildiğini açıkça tanımlanmalıdır. Bilgiler karar alıcıların ihtiyaçlarını karşıladığı sürece anlam taşımaktadırlar (Ömürbek, 2003: 68). İşletmelerin bilgi sistemleri tasarlanırken en başta işletme yönetiminin “Hangi bilgilere ihtiyacı var? Bu bilgilere hangi sürelerde ve hangi ayrıntıda ihtiyacı var?” gibi bazı temel sorular sorulmalıdır. Sistemler bu sorulara cevap verecek şekilde tasarlanmalıdır.

1.1.1. Bilginin Özellikleri ve Bilgi Türleri

İşletme içi ve işletmenin çevre ile faaliyetlerine ait toplanabilecek verilerin tamamının toplanıp bilgi haline getirilmesi, işletme açısından her zaman faydalı olmayabilir. Çünkü veri toplamanın ve bunu bilgiye dönüştürmenin, iş gücü, donanım; yazılım – program – giderlerinden oluşan önemli bir maliyeti söz konusudur. Bu nedenle bilginin sağlayacağı faydanın, onu elde etme maliyetinden fazla olması gerekir. Bununla birlikte; beklenen faydası maliyetinden yüksek olacağı düşünülen verilerin, toplanmasının ve bilgiye dönüştürülmesinin uygun olacağı unutulmamalıdır. Ne şekilde olursa olsun bilgi ilgili, zamanlı, doğru, bütün ve özet halinde olmalıdır (Sürmeli, 2008: 15). Bu unsurları taşıyan bilgilere faydalı bilgiler diyebiliriz. Yoksa faydasından çok maliyeti varsa veya işletmede kullanılmayacak bir bilgi ise işletmeye gereksiz yere iş yükü oluşturacaktır.

- **İlgili bilgi**, yönetimin kararlarının konusuna ve içeriğine uygun olan bilgidir. Bir rapor ya da dokümanın içeriği belirli bir amaca hizmet etmelidir. Bilgi öncelikle bilgi kullanıcısının ilgilendiği faaliyet alanı ile ilgili verilerden oluşmalıdır. Bilgi kullanıcılarının faaliyet alanları ya da içeriği ile ilgili olmayan raporlar, yersiz zaman ve kaynak tüketimi olup bilgi kullanıcıları için verimsizliğe ve karmaşıklığa neden olur.

- **Zamanlı bilgi**, kararların verilme ve faaliyetlerin yapılma zamanına uygun olarak hazırlanan bilgidir. Örneğin haftalık stok alımı yapan bir yöneticiye o hafta satın alınacak stokları belirlemek için verilecek raporlarda ki bilgiler bir haftadan eski bilgiler olmamalıdır.
- **Doğru bilgi**, maddi hatalardan uzak olan bilgidir. İşletme faaliyetlerinin olduğu gibi ifade edilmesidir. Bilgi karar alacak olan bilgi kullanıcılarının yanlış kararlar almasına ve bu kararlar sonunda başarısız olmasına sebep oluyorsa, bu bilgilerde maddi hata olduğu söylenebilir.
- **Bütün bilgi**, bir karar ya da göreve ilişkin bilginin tamamı olup, en küçük bir parçasının bile kaybolmaması durumunu ifade eder.
- **Özet bilgi**, çok sayıdaki veri veya bilginin bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarına ve zamanlarına göre kullanışlı bir şekilde getirilerek özet halinde sunulan bilgidir. Üst yönetim düzeylerine doğru çıkıldıkça, bilginin daha özet olma özelliği önem arz eder (Sürmeli, 2008: 15-16).

1.1.2. Veri ve Bilginin Farkı

Veri (data) ve bilgi (information) kavramları sık sık karıştırılmakta ve bazen birbirlerinin yerin kullanılmaktadır. Bu iki kavrama ilave olarak üst bilgi (knowledge) kavramı da zaman zaman bu kavramlar ile birlikte kullanılmaktadır.

Bilginin kaynağı veridir. Veri kavramı çeşitli durumların gözlemlerin veya oluşumların gösterimidir. Bu gösterimler sayısal veya semboller olabileceği gibi çeşitli biçimlerdeki grafikler şeklinde de olabilir. Bilginin hammaddesi olan veri, miktarları, eylemleri, olguları vs. temsil eden, tesadüf olamayan sembollerden oluşan bir grup olarak da tanımlanır (Aktaş, 2009: 5).

Veri, bilgi işleme sürecinde temel girdi olarak çeşitli sembol, harf, rakam ve işaretlerle temsil edilebilen, ham, işlenmeye hazır, işlem görmemiş gerçekler ya da izlenimlerdir (Şimşek vd., 2010: 2).

Bilgi ise; belirli bir düzen içinde ki deneyimlerin, değerlerin ve uzman görüşünün yeni deneyimlerin ve enformasyonun bir araya getirilip değerlendirilmesi için oluşturulan esnek bir bileşimdir. Bilgi, bilenlerin beyinlerinde ortaya çıkar ve orada uygulamaya geçirilir. Bilgi gerekçelendirilmiş gerçek inanç olarak da tanımlanabilir. Ayrıca kritik problemlerin çözülmesi ve analiz edilmesi açısından yöneticilere faydalı

olan yapılandırılmış verilere bilgi adı verilmektedir (Aktaş, 2009: 6). Görüldüğü gibi bilgi verilerin işlenmiş halidir. Bilgi, verilerin problem çözmeye ve analiz etmeye uygun şekle getirilmesi ile ortaya çıkar.

1.1.3. Bilgi İşleme Sistemi

Veri ve bilgi kavramları bilgi sistemlerinin iki önemli kavramıdır. Bu iki kavram genel olarak aynı anlamda kullanılmaktadır. Ancak bilgi sistemleri açısından bu iki kavram birbirinden ayrı anlamlarda kullanılmaktadır. Veri, işletmenin faaliyet sistemlerinin (üretim, pazarlama, finans vd.) gerek kendi içlerinde gerekse birbirleri arasındaki etkileşimleri ve işletme ile çevresi arasındaki ilişkileri yansıtan gözlem, deneyim ve olay sonuçlarıdır. Buna göre veri işlenmemiş bilgi olarak ifade edilebilir. Veriler bir takım işlere tabii tutularak zamanlı ve ilgili bilgi şekline getirilir. Bilgi karar vericinin olaylara ilişkin bilgisini artırarak belirsizlik ortamını sağlanan bilginin doğru, ilgili ve yeterli olması ve zamanında sağlanması oranında azaltır (Sürmeli, 1996: 12-13).

Veri ve bilginin tanımına uygun olarak, veri ve bilgi işleme süreci farklılık gösterir. Karar alma süresi ile ilgili bir kısım istatistiksel verilerin işlenmesi veri işleme, bu sonuçların karar almada yönetici için faydalı ve anlamlı raporlar haline dönüştürülmesi de bilgi işleme olarak tanımlanmaktadır (Bensghir, 1996: 21).

Şekil 1. 1: Bilgi İşleme Süreci

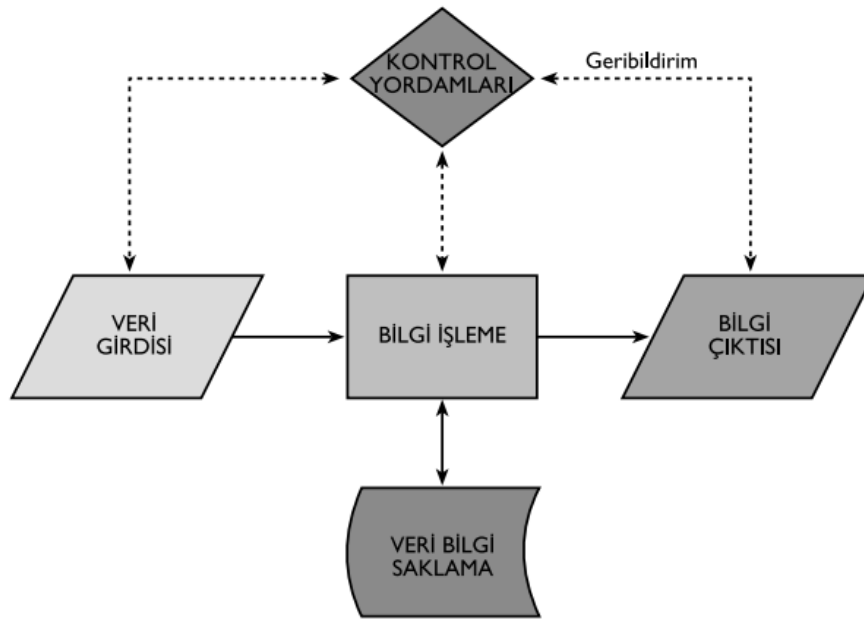
Kaynak: Melih Erdoğan, Adnan Sevim (Ed.), 2013, Muhasebe Bilgi Sistemi. *Muhasebe Yazılımları*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3019, Eskişehir, s.5.

Geribildirime dayalı kontrol ile sistemin ürettiği çıktı, girdi olarak geri verilerek sistemin amacından sapan durumların girdi ve işlem eylemleri üzerindeki düzeltmeleri gerçekleştirilir ve gerekli denetim sağlanmış olur. Geribildirim-kontrol kavramı, bilgi işleme sistemine de uygulanabilir bir nitelik taşımaktadır (Erdoğan, 2013: 5).

Bir sistem olarak bilgi işleme, kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verecek ve kullanımlarına uygun düşecek biçimde, verileri ve bilgileri "saklama" işlevini yerine getirmelidir. Bu işlevin yerine getirilmesi ayrı bir bileşen olarak saklama kavramını karşımıza çıkarmaktadır.

Tüm bileşenleri ve işlevleriyle bir bilgi işleme sistemini aşağıdaki çizimde olduğu gibi göstermek mümkündür.

Şekil 1. 2: Bilgi İşleme Sistemi Kavramı

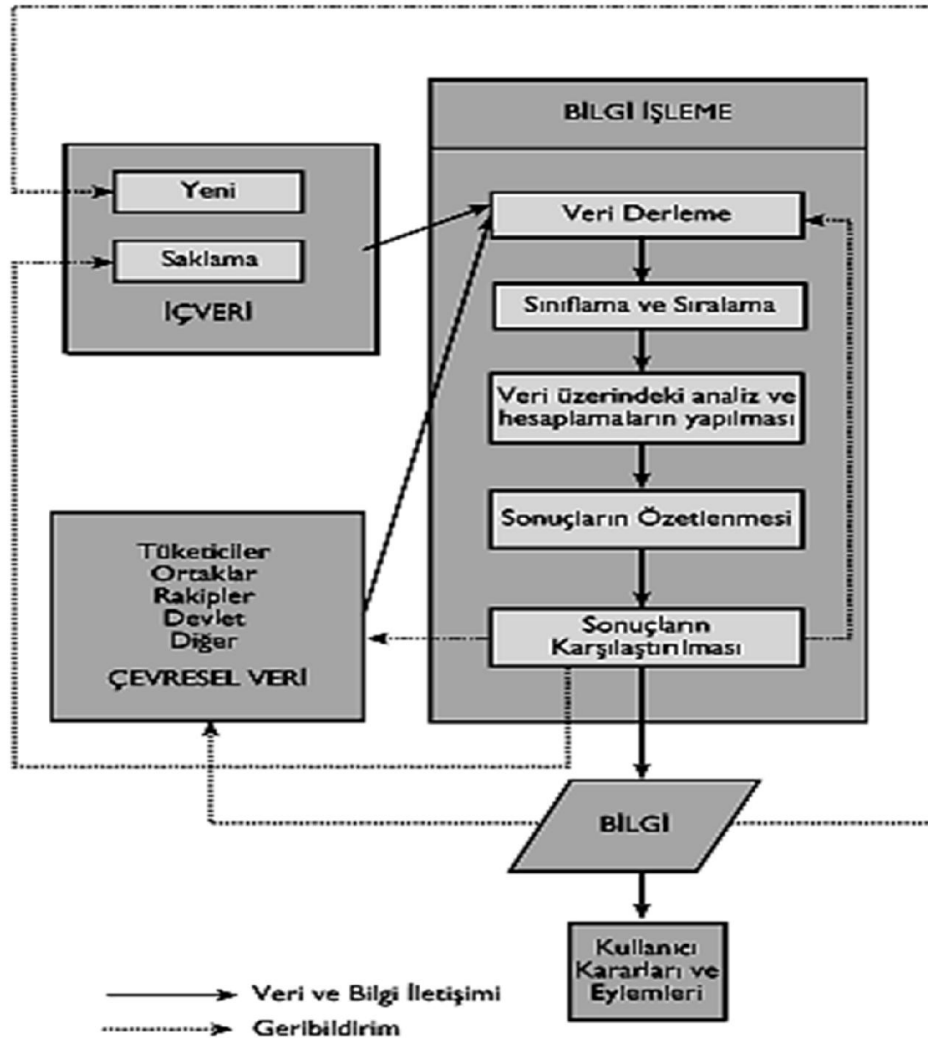
Kaynak: Melih Erdoğan, Adnan Sevim (Ed.), 2013, Muhasebe Bilgi Sistemi. *Muhasebe Yazılımları*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3019, Eskişehir, s.5.

1.1.3.1. Bilgi İşleme Sisteminin Evreleri

Bilgi işleme sistemi süreç olarak ele alındığında bu sürecin; verilerin derlenmesi, sınıflandırılması, sıralanması, hesaplanması, karşılaştırılması, özetlenmesi, saklanması ve raporlar biçiminde kullanıcı ve karar vericilere iletilmesi, evrelerinden oluştuğunu görmekteyiz (Erdoğan, 2013: 6).

Bilgi işleme sistemi, bir yandan tüm bu evrelerin işlevsel bir bileşimini ortaya koyarken diğer taraftan bilgi iletişimi ve etkileşimi bakımından çevre ile ayrılmaz ilişkilerini sürdürmek durumundadır. Bu çevre, bir işletme için tüketicilerden devlete kadar uzanan bir yapıyı ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 1. 3: Bilgi İşleme Sistemi Evreleri ve Bilgi İletişimi

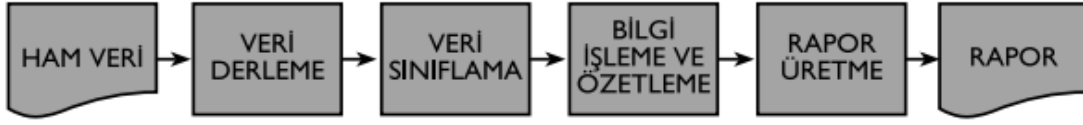

Kaynak: Melih Erdoğan, Adnan Sevim (Ed.), 2013, Muhasebe Bilgi Sistemi. *Muhasebe Yazılımları*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3019, Eskişehir, s.6.

İşlevler ayrımı olarak ele alındığında; girdi işlevinde, verileri işlenmeye hazır duruma getirmeye yönelik olarak "verilerin derlenmesi" ve "ilk kayıt" hazırlıklarının yapılması söz konusudur. Örneğin, verilerin bilgisayarın okuyabileceği bir biçime veya bir başka kişinin kullanabileceği duruma getirilmesi "kayıt etme"dir. Diğer taraftan, işlenecek kalemlerin özelliklerine göre gruplanarak "sınıflandırılması" ve "sıralanması" gerekmektedir (Erdoğan, 2013: 7).

İşleme işlevinde; bu verilerin "hesaplanması", "karşılaştırılması", "özetlenmesi" ve "saklanması" gerçekleştirilecektir. Çıktı işlevinde ise; bilgiler genellikle "rapor" halinde kullanıcı ve karar alıcılara "iletilecek" ve "çoğaltılacaktır".

Şekil 1. 4: Bilgi İşleme Sistemi ve Evreleri

Kaynak: Melih Erdoğan, Adnan Sevim (Ed.), 2013, Muhasebe Bilgi Sistemi. *Muhasebe Yazılımları*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3019, Eskişehir, s.7.

1.1.3.2. Bilgi Teknolojileri Ortamında Bilgi İşleme

Günümüzde veri, bilgisayar teknolojisine dayalı olarak işlenmekte ve elde edilen bilgi aynı teknolojiyle kontrol edilmekte, saklanmakta ve yeni uygulamalarda kullanılmaktadır. Bilgiyi ortaya çıkarmaya, değiştirmeye, saklamaya, kullanmaya, çoğaltmaya, paylaşmaya, geliştirmeye, bütünleşik ve etkileşimli hale getirmeye yönelik karmaşık yapının tamamı, bilgisayar temelinde işlev gören bilgi teknolojilerini oluşturmaktadır (Erdoğan, 2013: 7).

İnsanoğlu bilgi işlemede etkili sonuçlar alabilmek için, sürekli bir arayış içinde olmuştur. Bilgi ihtiyacı arttıkça ve bilginin önemi anlaşıldıkça, bu alana teknolojik gelişmeleri transfer etmek suretiyle yeni yöntemlerin geliştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Böylece bilgi işlemede kullanılan yöntemler teknolojideki değişim ile birlikte farklılık göstermiştir. Önceleri el ile yapılan bilgi işleme faaliyetleri günümüzde mekanik ve elektromekanik bilgi işlem süreçlerini de aşarak elektronik ortamda bilgisayar aracılığıyla yapılar hale gelmiştir (Bensghir, 1996: 21).

Günümüzde yaşamımızı karmaşık, yoğun ve bütünleşik bir bilgi teknolojisi ortamında devam ettirmekteyiz. Bu durum yaşantımızı birçok alanda kolaylaştırırken bir yandan da bu sistemlere bağımlı hale getirmiştir. Bu sistemlerde oluşabilecek bir aksama, kesinti veya bozulma tüm yaşamımızı altüst edecek dereceye gelmiştir. İletişim, ulaşım, sağlık, eğitim, endüstri, ticaret vb. neredeyse her şey tüm yaşamımız bilgi teknolojilerine bağlıdır/bağımlıdır. Bu bakımdan ilk olarak; bilgi teknolojileri sistemlerinin işleyişinin sürekliliği sağlanmalı, daha sonra; doğru, etkin ve verimli olarak sürdürülmelidir.

“Bilgisayarla bilgi işlemenin temel bileşenleri aşağıdaki içeriğe sahiptirler” (Erdoğan, 2013: 8):

Girdi: Veri, bilgi için gerekli olan öğeler, örgütsel kaynaklar.

İşleme: Girdileri çıktılara dönüştüren ve bilgisayar donanımını, yazılımını, personelini, veri tabanını ve yordamlarını kullanan bilgi teknolojisi.

Çıktı: İşlemsel bilgi sistemlerince yerine getirilen işlemler.

- Yönetim bilgi sistemlerince, yönetim için yapılan yönetim raporları.
- Karar destek sistemlerince sağlanan yönetsel karar desteği.
- Programlanmış karar sistemlerince sağlanan, programlanmış karar alma.

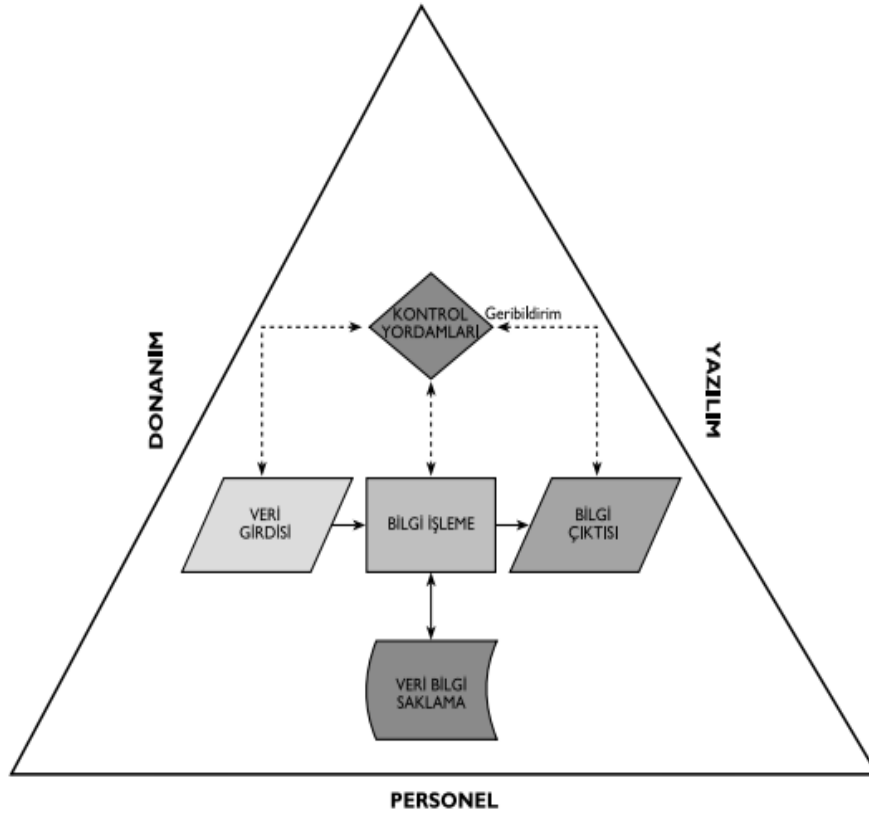
Geribildirim ve Kontrol: Optimum yeterliliği ve etkinliği sağlamak için izleme ve düzeltme bilgi sistemini temel alan bilgi kaynak yönetim işlevi.

Saklama: Her işlem adımında ve karar desteğinde sistemin gereksindiği veri ve bilgiyi uygun yöntemlerle saklama ve koruma. BT ortamında bilgisayarla bilgi işlemeyi girdi, işleme, çıktı, saklama ve kontrol temel işlevlerini, bilgisayar donanımını, yazılımını ve personelini kullanarak yerine getiren bir bilgi işleme sistemi olarak görmek önemlidir.

Donanım, özellikle bir bilgisayarda fiziksel öğeler bütünü anlamına gelir. Bilgisayar yazılımı ise bilgisayarın bilgi işleme işlevini yerine getirmesini sağlayan her tür programı, kuralları ve belgelendirmeyi içeren bir kavramdır. Bir anlamda donanıma hayat veren öğe, yazılımdır. Bu nedenle, donanım ve yazılım birbirinden ayrı düşünülemez (Erdoğan, 2013: 8).

Bir bilgisayarın yazılım düzeyinde özünü işletim sistemi oluşturur. İşletim sistemi, ana işlem birimindeki işlemleri denetleyen programlar bütünüdür. Bilgisayarların kullanımıyla birlikte işletmelerde ortaya çıkan önemli değişimlerden biri de örgütsel yapının bu yapıya göre yeniden tasarlanması gereğidir. Gerçekten de işletmelerde bilgi işlem merkezleri oluşturulmuştur ve diğer işletme bölümleriyle ilişkiler açısından olsun farklı niteliklere sahip olan personelin istihdamı açısından olsun önemli ve temel değişimler meydana gelmiştir.

Şekil 1. 5: Bir Sistem Olarak Bilgisayarla Bilgi İşleme

Kaynak: Melih Erdoğan, Adnan Sevim (Ed.), 2013, Muhasebe Bilgi Sistemi. *Muhasebe Yazılımları*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3019, Eskişehir, s.8.

1.1.4. İşletmeler İçin Bilginin ve Bilgi Teknolojilerinin Önemi

Bilginin amacı, gelecekte ortaya çıkması muhtemel olaylar ya da durumlarla ilgili olarak belirsizliği azaltmaktır. Bilgi sistemlerinin hedefi de en genel anlamda karar alma sürecinde ihtiyaç duyulan bilgileri sağlamaktır (Öğüt, 2003:128).

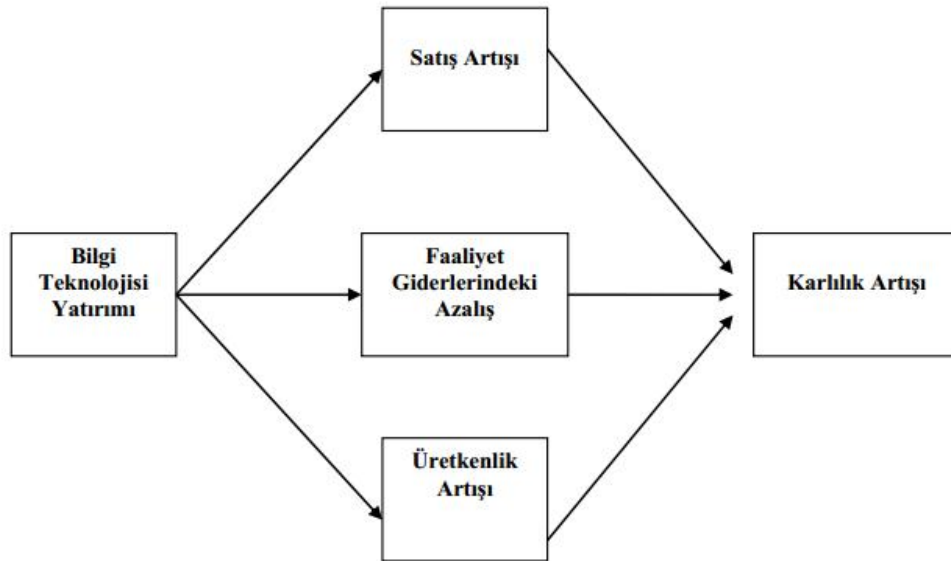
İşletmelerde geçmişi hatırlamak, bugünü izleyebilmek ve geleceği planlayabilmek amacıyla bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Ekonomik, sosyal ve politik çevre faktörlerinin etkisi altında olan işletmeler, giderek daha da karmaşık bir hale gelmiştir. Karmaşıklaşan bu yapı içinde, işletmelerin amaçlarına ulaşacak şekilde yönetilebilmesi ve işletilmesi için, daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle bilgi, günümüz işletmecilik anlayışında kaynak olarak neredeyse geleneksel üretim faktörlerinden daha önde gelen bir faktör olmaya başlamıştır. Geleneksel üretim faktörleri olan hammadde, sermaye ve iş gücünün doğru zamanda, doğru yerden, en düşük maliyetle ve en iyisi olacak biçimde sağlanabilmesi de gerekli bilgiye sahip

olmakla mümkün olmaktadır. Ancak bilgiye sahip olmak tek başına yeterli olmamaktadır. Bu bilginin nasıl kullanılacağına da bilinmesi gerekir (Lezki, 2012: 12).

Günümüzde ekonomik hayat daha önce hiçbir dönemde görülmediği kadar kapsamlı ve hızlı bir biçimde değişmektedir. İnsanlığın refahını arttıracak şekilde değişen bu büyük değişim sürecinin temel dinamiği “bilgi” olgusunun fonksiyonlarında ki gelişim ile açıklanmaktadır. Bilginin işlenmesi, depolanması ve aktarılması işlevlerini gerçekleştiren “bilgi sektörü” ekonomi içerisindeki payını büyütürken refah artışına önemli oranda katkı sağlamaktadır (Aktaş, 2009: 11).

Aşağıdaki şekilde de görüldüğü üzere işletmeler bilgi teknolojilerine yatırım yaptığında; satışlarda artış, faaliyet giderlerinde azalış ve üretkenlik artışı sağlanarak işlemenin karlılığı artmaktadır.

Şekil 1. 6: Bilgi Teknolojisi Yatırımlarının İşletme Performansına Etkileri

Kaynak: Volkan Demir, Oğuzhan Bahadır, 2006, Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) Sistemlerinin Maliyetlere ve İşletme Performansı Etkileri, Muhasebe-Bilim Dünyası Dergisi, (ISSN:1302-258X) Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı(MÖDAV), Cilt:8, Sayı:3, Eylül 2006 , (s.57-70) s.14. (Hu, 2001: 18)’den uyarlanmıştır.

Genel olarak bilgi teknolojilerinin aşağıdaki unsurlar sayesinde işletme performansını artıracığı iddia edilmektedir (Demir ve Bahadır, 2006: 14):

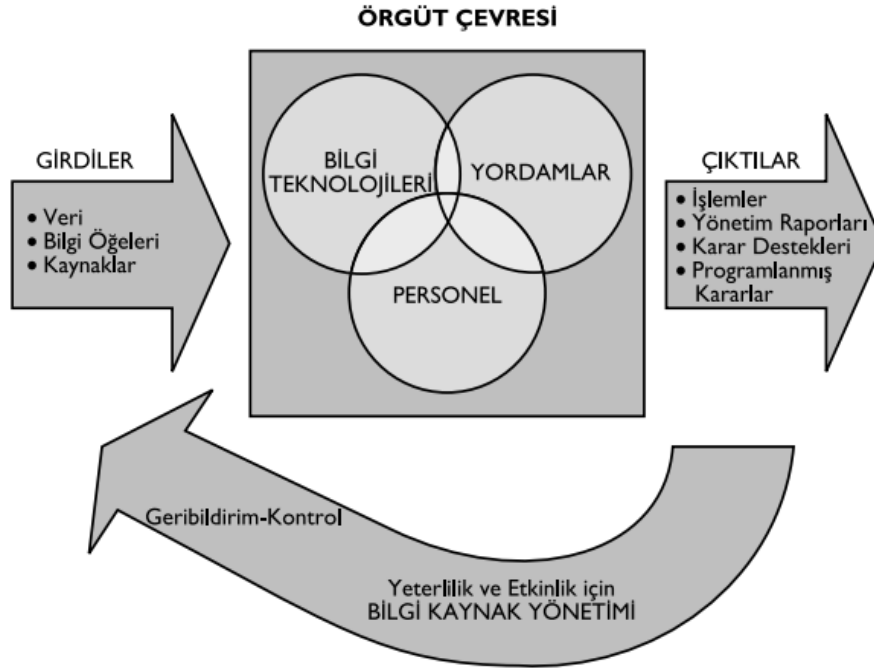
- İşletme ölçek etkinliklerini artırarak;

- İşlem maliyetlerini azaltarak;
- Karar alma sürecinde kullanılacak bilgiyi zamanında toplayarak ve işleyerek;
- Çalışanların performansını etkin biçimde göstererek;
- İletişim kanallarını düşük maliyetle tutarak.

İşletmeler arasında gerek yerel pazarlar ve gerekse uluslararası pazarlarda hızla artan rekabet ortamı, işletmeleri önemli bilgi teknoloji yatırımlarıyla karşı karşıya bırakmış ve bu yatırımlarında sürekli olarak güncellenmesini zorunlu kılmıştır. Bilgi teknolojilerindeki ilerlemeler ve bu ilerlemelerin muhasebe bilgi sistemine yansıtılması sonucu artık muhasebe mesleğini; geçmişe yönelik kayıtları tutma, özellikle de beyanname doldurma olarak görme aşamasından teknolojiden yararlanarak gerekli bilgilerin üretimini planlama, üretilen bilgileri işletme kararlarına destek olacak şekilde yorumlama uzmanlığı olarak görme aşamasına gelinmiştir. Aynı zamanda bir bilgi kullanıcısı olan muhasebeci işletme için gerekli bilgilerin planlanması, bilginin elde edilmesindeki işlem sırası ve prosedürleri hakkında uzman olan kişidir. Bugünkü veri toplama, belgelendirme, veri işleme, raporlama teknikleri ile günümüzdeki muhasebeci anlayışı ve muhasebeci kavramı geçmiştekinden çok farklıdır. Bu nedenle artık muhasebeciler bilgi ve iletişim tekniklerini daha etkin ve verimli kullanmak durumundadırlar (Aktaş, 2009: 12-13).

Muhasebecilik mesleği artık sadece kayıt tutma, beyanname hazırlama vb. işlemlerden çok bilgiyi yorumlamaya yönelik bir meslek haline gelmiştir.

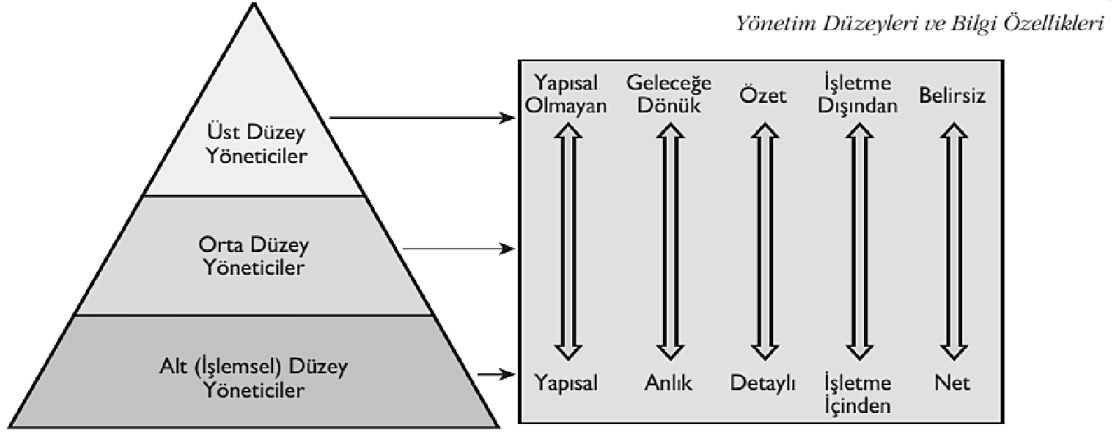
Şekil 1. 7: Bilgi Teknolojileri Ortamı ve Bilgi Sistemleri

Kaynak: Melih Erdoğan, Adnan Sevim (Ed.), 2013, Muhasebe Bilgi Sistemi. *Muhasebe Yazılımları*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3019, Eskişehir, s.9.

Bilgi kişisel ve örgütsel kararların temelini oluşturmaktadır. Örgütsel hedeflere ulaşmak için tüm örgüt düzeylerinde bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak ihtiyaç duyulan bilginin türü, yapısı ve içeriği bu bilgiyi kullanan birimin işlevlerine göre farklılık arz etmektedir. Örgütün alt düzeylerinde bulunan, yürütmeden sorumlu yöneticilerin bilgi ihtiyaçları rutin, günlük ve yürütme ile ilgili kararlar için olurken; orta düzey ve üst düzey yöneticilerin bu ihtiyaçları uzun dönemli kararlar alma ve politikalar oluşturmada ortaya çıkmaktadır (Bensghir, 1996: 17). Buradan da anlaşıldığı üzere işletmenin her bir yönetim basamağı için bilgiye ihtiyaç vardır, fakat her bir yönetim basamağının kullandığı bilginin türü ve özelliği farklıdır.

Şekil 1. 8: Yönetim Düzeyleri ve Bilgi İhtiyaçları

Kaynak: Ahmet Ağca, Necdet Sağlam ve Arman Aziz Karagül (Ed.) 2013, İşletmelerde Bilgi Sistemleri, *Muhasebede Bilgi Yönetimi*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2967, Eskişehir, s.7.

Üst düzey yöneticiler genel olarak işletmenin uzun dönem geleceği üzerine odaklanırlar. Yeni bir pazara girmek, işletme kaynaklarını işletmenin fonksiyonları arasında en etkin biçimde bölüştürmek, işletmenin kaynak ihtiyacını en ideal biçimde gidermek, yeni bir yatırım yapmak, başka işletmelerle işbirliklerine gitmek gibi kararlar üst düzey yöneticiler tarafından verilecek “yapısal olmayan” kararlardır. Orta düzey yöneticiler genel olarak üst düzey yöneticilerin kararlarının hayata geçirilmesine odaklanırlar. İşletme kaynaklarının işletme departmanlarının bütçeleri doğrultusunda kullanımlarını, orta vadeli tahmin ve planlarını yapmak gibi kararlar orta düzey yöneticiler tarafından verilecek “yarı yapısal” kararlardır. İşlemsel (alt) düzey yöneticiler genel olarak işletmenin günlük, normal faaliyetlerine odaklanırlar. Personelin işe alınması, mesai saatlerinin ayarlanması gibi personelle, üretim ve/veya stokların takibiyle, fiyatlandırma ile muhasebe ve vergi işlemleriyle müşteri ilişkileriyle ilgili işlemsel (alt düzey) yönetici ve çalışanlar tarafından verilecek kararlar “yapısal” kararlardır (Ağca, 2013: 7-8).

1.2. Sistem ve Sistemin Temel Özellikleri

Sistem, belli bir sınır içerisinde, birbiriyle etkileşim içinde olan ve ortak bir amaca doğru yönelmiş bulunan öğeler topluluğudur. Başka bir ifade ile sistem, girdileri çıktılara dönüştüren, birbiriyle ilişkili faaliyetler ve elemanlardan meydana gelmektedir.

İnsan vücudu mükemmel bir sistem örneğidir. Bu sistemin amacı hayatı devam ettirmektir. Bu sistemin alt sistemleri organlardır, vücudun devamı için birlikte çalışmak durumundadırlar. Çevresi ile etkileşim içinde olan sistemler açık sistem, çevresi ile etkileşim içinde olmayan sistemlere ise kapalı sistem denilmektedir (Şimşek vd., 2010: 10). İşletmeler de bir vücut olarak düşünülürse, işletmenin fonksiyonları bu vücudun organlarına benzetilebilir. İşletme yönetimini de beyin olarak düşünürsek beyne giden veri ve bilgiler muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilmektedir. Bu da muhasebe bilgi sisteminin işletmenin devamlılığı ve işletme yönetiminin sağlıklı kararlar alabilmesi için hayati önemi taşıdığını göstermektedir.

Şekil 1. 9: Sistem

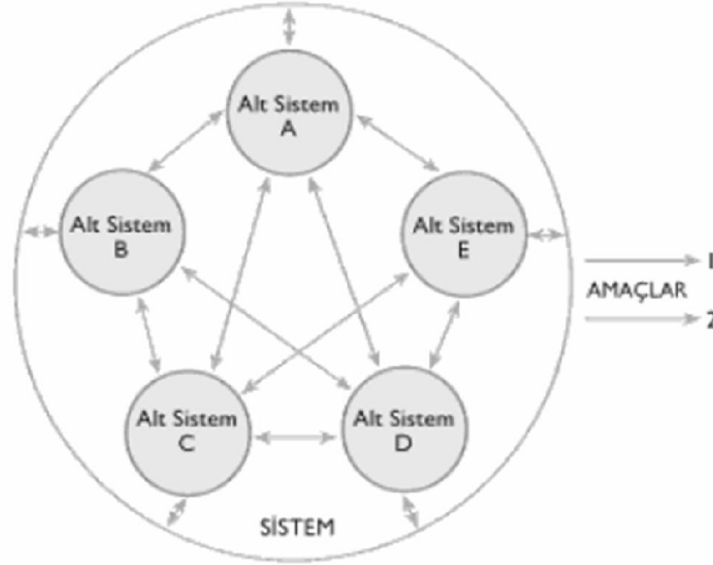
Kaynak: Melih Erdoğan, Adnan Sevim (Ed.), 2013, Muhasebe Bilgi Sistemi. *Muhasebe Yazılımları*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3019, Eskişehir, s.4.

Sistem belirli bir amaca yönelik ve birbirine bağımlı ayrı ayrı öğeler (elemanlar parçalar) dizisidir. Bu tanıma göre herhangi bir sistem şu üç unsuru içermelidir (Sürmeli, 2008: 5):

- 1.Sistemin öğeleri aynı çatı altında toplanmalıdır.
- 2.Sistemin öğeleri birbirine bağımlı ve bunların arasında iletişim olmalıdır.
- 3.Sistem bir amaca yönelik olacağından öğeler arasında bağıllık ve iletişim söz konusu amaca varacak şekilde oluşturulmalıdır.

Her sistem için üç temel bileşen vardır. Bunlar; girdi, işleme ve çıktıdır. Birbiriyle etkileşimli bu üç temel bileşen sistem biçimini oluşturur (Erdoğan, 2013: 4).

Şekil 1. 10: Sistemin Genel Yapısı

Kaynak: Feyzi Sürmeli, 2008, Muhasebe Bilgi Sistemi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1736, Eskişehir, s.5.

Bu şekilde de görüldüğü gibi işletmenin birçok alt sistemi vardır. Tüm bu alt sistemler hem birbiriyle etkileşim içindedir hem de işletmenin ortak amacına hizmet etmektedirler.

1.3. Bilgi Sistemleri ve Bilgi Sistemlerinin İşletmeler İçin Önemi

Ülkemizde ve gelişmekte olan ülkelerde bilgi sistemlerine ilgi ve talep gün geçtikçe hızla artmaktadır. Son yıllara kadar “bilgi”nin önemi ve değeri üzerinde yeteri kadar durulmuyordu. Bugün bilginin, örgütleri nasıl etkilediği ve yönlendirdiği konusundaki önemini ve değerini görmemek mümkün değildir. Küresel ekonominin ortaya çıkması ve desteklenmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler; bilgi, bilginin üretilmesi, bilginin kullanılması konularını çok önemli bir konuma getirmiştir (Sürmeli, 2008: 3). Artık günümüz işletmecilik yapısında bilgi sistemlerini kullanmadan başarıya ulaşılması düşünülemez.

Ersoy’a (2012) göre bilgi sistemi şöyle tanımlanmıştır: “Organizasyondaki her yöneticiye kendi sorumluluk alanı içinde karar alma, planlama ve kontrol faaliyetlerini yürütebilmek için ihtiyaç duyduğu bilgileri sağlayan sistemdir. Bilgi yönetimi ise

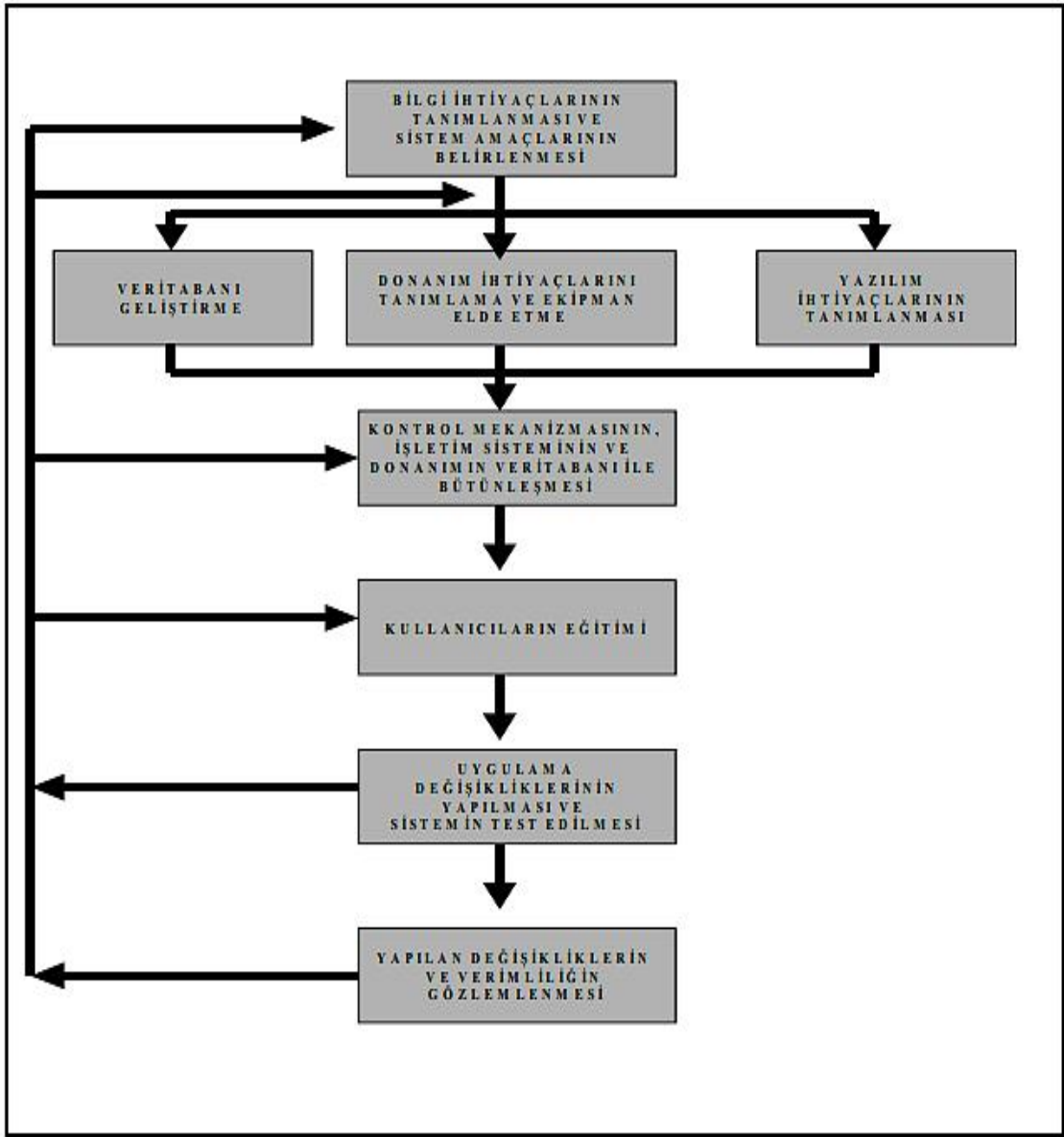
enformasyon fazlalığını en aza indirmeye, doğru bilginin doğru formatta, doğru zamanda, doğru yere ulaşmasını sağlayan sistemdir.”

İşletmeler, faaliyet büyüklüklerine, faaliyet sistemlerine, örgüt yapılarına, yönetimin yaklaşımına ve faaliyette buldukları diğer koşullara göre gerekli sayı ve türde alt bilgi sistemi kurmak, geliştirmek ve çalıştırmak durumundadır (Karagül, 2006: 119). Diğer bir deyişle işletmede çalışanların üst yönetimden en alt seviyede çalışana kadar tüm çalışanların ve tüm birimlerin bilgi ihtiyacını karşılayacak sistemler kurulmalıdır.

Bir yapının sistem olarak nitelendirilebilmesinin şartlarından birisi de belirlenmiş amaçlara göre hareket edebilmesidir. Bunun için de sistemin elemanlarının kendi yetki ve sorumlulukları kapsamında birbirleriyle etkileşim içinde ve belirlenen amaçları gerçekleştirmeye yönelik olarak faaliyette bulunması gerekir. Bilgi sistemlerinin amacı zamanlı, ilgili, doğru, güvenilir ve anlaşılır bilgiyi ilgili bilgi kullanıcıları için üretmek ve onlara ulaştırmaktır (Karagül, 2006: 104-105). İşletmede birçok bilgi sistemi bulunmaktadır. Pazarlama bilgi sistemi, üretim bilgi sistemi, personel bilgi sistemi ve muhasebe bilgi sistemi gibi. Tüm bu alt sistemler birbiriyle entegre olarak bir amaç için çalışmaktadır.

Bilgi sistemleri, kurumsal başarı yönünden hayati bir rol üstlenmektedir. Bilgi sistemlerinde teknoloji ve insanın birlikte çalıştığı göz ardı edilmemelidir. Yeni bir bilgi sistemi, yüzeysel bir donanım ve yazılım değişikliğinden öte, bir teknoloji ve insan uyumu projesi olarak algılanmalıdır (Öğüt, 2003:126).

Şekil 1. 11: Başarılı Bilgi Sistemi Kurulma Aşamaları

Kaynak: Volkan Demir, Oğuzhan Bahadır, 2006, Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) Sistemlerinin Maliyetlere ve İşletme Performansı Etkileri, Muhasebe-Bilim Dünyası Dergisi, (ISSN:1302-258X) Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı (MÖDAV), Cilt:8, Sayı:3, Eylül 2006 , (s.57-70) s.3.

İşletmelerde başarılı bilgi sistemleri kurulabilmesi için öncelikle bilgi ihtiyaçlarının belirlenmesi, daha sonra bu ihtiyaçlara uygun veri tabanı, donanım ve yazılım temin edilmesi gerekir. Sistemi kullanacak olan personelin eğitimi ile sistemin test edilmesi ve verimliliğin gözlenmesi de önem arz etmektedir.

Organizasyonların bilgi sistemlerinden beklemedikleri yararlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ersoy, 2012: 12):

- Daha iyi güvenlik,
- Daha iyi hizmet,
- Rekabet avantajları,
- Daha az hata,
- Daha yüksek doğruluk,
- Daha yüksek ürün kalitesi,
- Daha çok iletişim,
- Artan etkinlik,
- Artan verimlilik,
- Daha etkin yönetim,
- Daha çok fırsat,
- Azalan çalışan ihtiyaçları,
- Azalan maliyetler,
- Finansal kararlarda daha üstün başarılar,
- Operasyonlar üzerinde daha başarılı denetim,
- Daha başarılı yönetsel karar alım.

İşletmeler bilgi sistemlerinden bu gibi faydaları sağlayabiliyor ise işletmede başarılı bir bilgi sistemi kurulmuş demektir.

1.3.1. Yönetim Bilgi Sistemleri ve Alt Sistemler

Günümüzde işletme yöneticiliği, işlenecek bilgilerin miktar bakımından artması ve nitelik bakımından çoğalması ile birlikte gittikçe zorlaşmaktadır. Bu nedenle işletmenin çevreden aldığı verileri işleyerek bilgi haline getirip yöneticilere sunacak bir sisteme ihtiyaç vardır. Bu işlevleri yerine getirecek sistem de yönetim bilgi sistemleridir. Yönetim bilgi sistemi; bir işletmenin yönetiminde kullanılan bilgilerin işlenmesini ve iletilmesini sağlayan bir sistemdir (Şaklak ve Buran, 2010: 4).

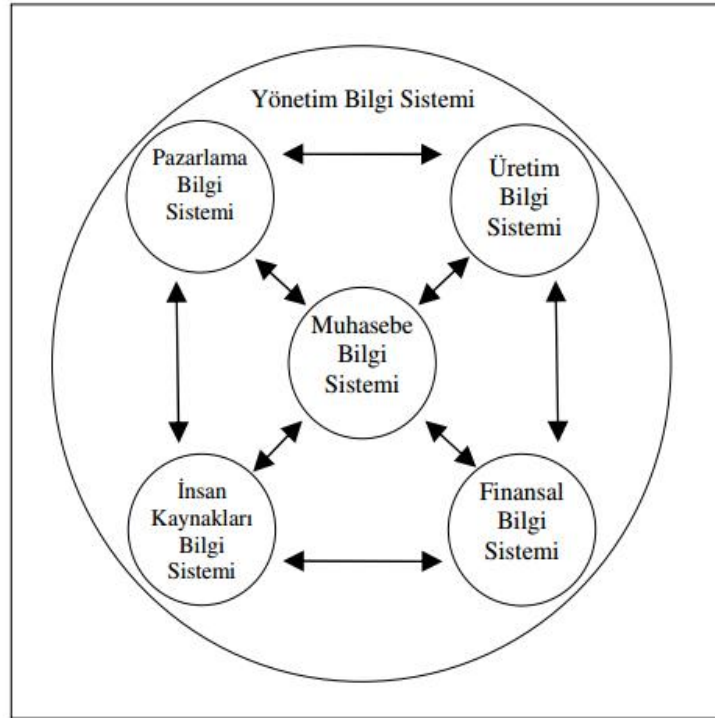
İşletmelerin iç ve dış çevresiyle olan her türlü etkileşimleri, çeşitli bilgi sistemleriyle yönetime ulaşmakta, yönetim bu bilgilerle sistemi kontrol altında tutabilmektedir. Bilgi sistemleri, işletmelerin çevresi, girdileri, süreçleri ve çıktılarıyla

yönetimi arasında her türlü iletişimi sağlayabilmektedir. İşletmelerde kaynakların etkin ve verimli kullanımı noktasında ihtiyaç duyulan temel unsur bilgidir. İşletme bilgi sistemi, alt bilgi sistemleri arasında bilgi alış verişine izin veren ve bu sistemleri birbiriyle bütünleştiren bir üst sistemdir (Güney, 2013: 77).

İşletmedeki bilgi sistemi, karar alma sürecinde gerekli olan tüm bilgi sistemlerini sağlamalıdır. MBS'leri, diğer bilgi sistemlerinden farklı olarak sürekli geliştirilip, güncellenmektedir. MBS'lerine özel bir disiplin olarak ve büyük bir sistemin parçası olarak bakılabilir. Bu disiplin uygulamaya yönelik bir durum sergilemektedir (Knezevic vd., 2012: 63).

Bilgi teknolojilerinin stratejik amaçları gerçekleştirebilmesi için, bilgi sistemi uzmanlarının, pazarlama, satış, satın alma, üretim, dağıtım ve hizmet bölümleri personelinin işbirliği kurmaları gerekmektedir (Öğüt, 2003:129).

Şekil 1. 12: Yönetim Bilgi Sistemi ve Alt Sistemleri

Kaynak: Cihat Savsar, 2005; Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (Kobiler) Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Yeri ve Önemi, Çorum İlindeki Kobi'lerde Tanımlayıcı Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 45.

Şekilde de görüldüğü üzere yönetim bilgi sistemine ait alt sistemler bulunmaktadır. Bu sistemlerin bazıları birbiriyle bağlantılı iken hepsinin odağında muhasebe bilgi sistemi bulunmaktadır. Muhasebe bilgi sistemi tüm alt sistemler ile bağlantılıdır. Bu durum MBS'nin işletme yönetimi için önemi ortaya koymaktadır.

Yönetim bilgi sistemleri, işletme ile ilgili bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamak için işletme faaliyetleri ile ilgili bilgi üreten alt sistemlerden oluşan bir sistemler bütünüdür.

Yönetim bilgi sistemleri, para, insan gücü, malzeme, makine, teknoloji ve bilgi gibi işletme kaynaklarının amaçlar doğrultusunda en etkin ve verimli bir şekilde kullanılmalarını planlamak, örgütlemek ve kontrol etmek için, yönetimin ihtiyaç duyduğu işletme içi ve işletme dışı finansal ve finansal olmayan; niceliksel ve niteliksel bilgileri, gerektiği yer ve zamanda, gerekli kişilere kullanabilecekleri şekilde sürekli olarak sağlamak amacı ile kurulan ve çalıştırılan sistemler bütünüdür (Sürmeli, 1996: 19).

Yönetim bilgi sistemlerinin çıkış noktası, yönetimin her düzeyine ve işletme ile ilgili diğer kişi ve kurumlara gerekli bilgi sağlamaktır. Bu açıdan bilgi sistemlerinin temeli yönetim ve bilgi ilişkisine dayandırılır. Bu ilişki şu varsayımlar çerçevesinde oluşturulur (Sürmeli, 2008: 20):

- 1- Yönetim, ilgili bilgilerle desteklenmeli, ilgisiz bilgilerle boğulmamalıdır.
- 2- Yönetim, ihtiyaç duyduğu bilgilere sahip ise, bu bilgileri kullanması durumunda alacağı kararlar olumlu olacaktır.
- 3- Yönetim, bilgi sisteminin nasıl çalıştığını bilmek zorunda değildir, ancak bilgi sisteminden neler alabileceğini bilmelidir.

1.3.1.1. Üretim Bilgi Sistemi

Üretim bilgi sistemi, üretim işletmelerinde kullanılan yönetim bilgi sisteminin alt bilgi sistemlerindedir. Üretim bilgi sistemi, işletmelerde üretilen mamullerin, hizmetlerin ve bunlara ilişkin girdilerin işletme içindeki fiziksel akışlarına ilişkin bilgileri elde etmeye yönelik bir alt sistemdir. Üretim bilgi sisteminin etkin ve verimli çalışabilmesi için ihtiyaç duyulan bilgilerin çoğu muhasebe bilgi sisteminden sağlanır. Bunlara örnek olarak stok bilgileri, maliyet bilgileri ve sipariş bilgileri verilebilir. Şüphesiz ki, üretim bilgi sistemine işletmenin dış çevresinden de bilgi akışı olacaktır.

Çevresel bilgiler olarak adlandırılan bu bilgilere hammadde ile ilgili bilgiler, tedarikçi firmalar ile ilgili bilgiler ve üretim teknikleri ile ilgili bilgiler örnek olarak verilebilir (Savsar, 2005: 40).

1.3.1.2. Pazarlama Bilgi Sistemi

Pazarlama bilgi sistemi işletmenin pazarlama faaliyetlerinin planlanması, yürütülmesi, koordinasyonu ve kontrolü için pazarlama bölümü yöneticilerinin ihtiyaç duyduğu anlamlı ve zamanlı bilgileri üreten bir bilgi sistemidir. Pazarlama bilgi sisteminde malların üreticiden tüketiciye doğru akışını gösteren birtakım eylemler dizisi mevcuttur. Bu eylemler gerek işletme içine gerekse müşterilere yönelik eylemler olup satışların planlanması, pazar araştırması, mamullerin stratejik planlanması, reklâm ve tutundurma faaliyetleri, fiyatlama, satışların analizi şeklinde sıralanabilir. Tüm bu faaliyetler için gerekli bilgiler pazarlama bilgi sisteminden elde edilebilir (Varıcı, 2007: 51). Pazarlama bilgi sistemi, Pazarlama karar verileri için gerekli olan bilgilerin toplanması, analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve ilgili taraflara ulaştırılmasında insanlardan, araçlardan ve süreçlerden yararlanılmasıdır.

Pazarlama Bilgi Sisteminin Kaynakları olarak şunlar sayılabilir;

- **İşletme İçi Kaynaklar:** Diğer bilgi kaynaklarına göre hem hızlı hem de daha az maliyet gerektiren kaynaklar.
- **Pazara İlişkin Gözlem:** Karar alıcıların pazarın bugünkü ve gelecekteki durumuna ilişkin izlenimleridir.
- **Pazarlama Araştırması:** Pazarlamayla ilgili herhangi bir sorunun tanımlanmasında ve çözümlenmesinde, gerekli bilginin sistemli ve tarafsız olarak araştırılması ve analiz edilmesidir.

1.3.1.3. İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi

Personel bilgi sistemi de denen İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi, işletme çalışanları ile ilgili ücret ödemeleri, iş tahsisleri, iş eğitimleri, işe alma, işçi işveren ilişkileri gibi bilgileri sağlamaya yönelik bir alt bilgi sistemidir. Bilgi sağlama kaynakları işletme içinden de olabildiği gibi işletme dışından da olabilir. Bu sistem sayesinde işletme yöneticileri, insan kaynağı ihtiyacını karşılamaya yönelik planlama yapar, çalışanlarının potansiyellerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapar ve

işletmenin bir bütün olarak insan kaynakları politika ve stratejilerini kontrol edebilir. Çoğu bilgi sisteminde olduğu gibi personel bilgi sisteminde de ihtiyaç duyulan işletme içi bilgiler muhasebe bilgi sisteminden elde edilebilir. Ücretler, sosyal güvenlik kesintileri ve vergiler, kıdem tazminatları vb. bilgiler muhasebe bilgi sisteminden alınan bilgilere örnek gösterilebilir (Savsar, 2005: 41).

1.3.1.4. Finansal Bilgi Sistemi

İşletme yöneticilerinin finansal kararlar alması ve yine finansal kontrol işlevini yerine getirebilmesi amacıyla varlıkların kontrolü ve geleceğin planlanması için gerekli bilgileri elde etmeye yönelik oluşturulan sistem olarak tanımlanabilir.

Finansal bilgi sistemi için, muhasebe bilgi sisteminden en çok veri alan bilgi sistemi diyebiliriz. Finansal kararlarda kullanılan bilgilerin çoğu muhasebe bilgi sisteminden elde edilir. Nakit akışları, ödemeler, krediler, tahsilatlar, alacaklar bunlara örnek olarak gösterilebilir. Finansal bilgi sistemi gerek kendi ürettiği bilgileri, gerek muhasebeden aldığı, gerekse işletme dışından sağladığı bilgileri entegre etmek suretiyle işletmenin amaçlarına yönelik olarak finans fonksiyonunun yürütülmesi aşamasında kullanacaktır. Bu durumda finansal bilgi sisteminin bilgi ihtiyacını şu başlıklar altında toplamak mümkündür (Savsar, 2005: 41-42):

- Uzun ve kısa vadeli kar planları,
- İşletme ve bölüm bazında düzenlenmiş finansal tablolar,
- Nakit akım bilgileri,
- Gerçekleşen ve proforma sonuçları gösteren departman bütçeleri,
- Ürünlere göre elde edilmiş maliyet verileri,
- Programlanan ve gerçekleşen araştırma geliştirme giderleri,
- Ürün karlılık etütleri,
- Harcama raporlarını kapsayan özel finansal analizler,
- Geçici yatırım ve iştirak amacıyla elde bulundurulan menkul değerlerle ilgili incelemeler,
- İç denetim raporları,
- Dış çevreyle ilgili finansal, istatistiksel ve politik verilerdir.

1.3.1.5. Muhasebe Bilgi Sistemi

Yönetim bilgi sistemleri içerisinde en eski ve en gelişmiş olanı muhasebe bilgi sistemidir. Muhasebenin tanımında da, muhasebenin bir sistem olduğu açıkça görülmektedir (Savsar, 2005: 42). Bir çok muhasebe tanımında da muhasebe bir sistem olarak tanımlanmıştır. Sevilengül (2011) Muhasebeyi şöyle tanımlamıştır: “ Muhasebe, bir örgütün kaynaklarının oluşumu, bu kaynakların kullanılma biçimi, örgütün işlemleri sonucunda bu kaynaklarda meydana gelen artış veya azalışları ve örgütün finansal açıdan durumunu açıklayan bilgileri üreten ve bunları ilgili kişi ve kurumlara ileten bir *bilgi sistemidir.*”

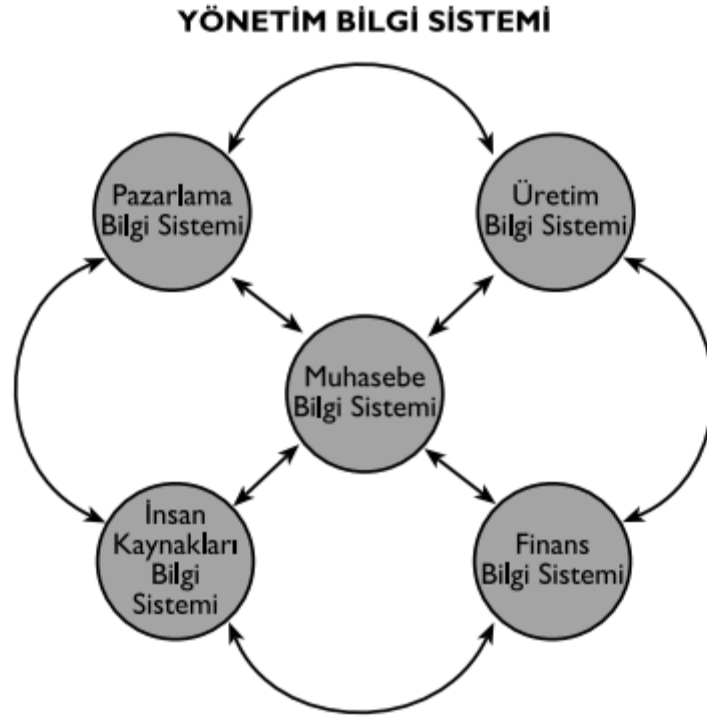
Muhasebe bilgi sisteminde veri veya bilgiler her sistemde olduğu gibi, girdi - süreçleme - çıktı akışı sırasını izler. Bu akışa uygun olarak veriler önce sisteme belgeler ile dâhil edilir daha sonra bir kayıt ortamında bilgi işlem faaliyetleri ile bilgilere dönüştürülür. Daha sonra bu bilgiler iç ve dış bilgi kullanıcılarına raporlar halinde iletilir (Sürmeli, 2008: 59).

1.3.2. Yönetim Bilgi Sistemi ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi

Günümüzde giderek daha karmaşık hale gelen işletmeleri yönetebilmek için her konuda daha fazla bilimsel bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacı karşılayabilmek için; finans, üretim, pazarlama, muhasebe, insan kaynakları vb. gibi faaliyet alanlarıyla ilgili alt bilgi sistemlerinin kurulması zorunlu hale gelmiştir. Bu alt bilgi sistemleri arasındaki koordinasyonun sağlanarak muhtemel çatışmaların önlenmesi ve maliyet tasarrufunun sağlanması ancak bir üst çatı altında bütünleşik bir yaklaşımla konunun ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu üst çatı “Yönetim Bilgi Sistemi”dir (Kaygusuzoğlu ve Uluyol, 2011, 302-303).

MBS’leri bütün bilgi sisteminin parçalarıdır. MBS her seviyedeki karar alıcılara güncel, doğru ve kesin bilgi sağlayarak onların doğru kararlar almasına yardımcı olması için önemli ve etkin rol oynamaktadır. Bu bilgiler, güncel günlük verilerden derlenmiş raporlar ve bilançolardan elde edilmektedir. MBS’leri, organizasyonun içinde yer aldığı ve organizasyonun tüm aktivitelerini kontrol ettiğinden dolayı çok önemlidirler (Dalabeeh ve Alshbiel, 2012: 893).

Şekil 1. 13: Yönetim Bilgi Sistemi ve Alt Sistemleri

Kaynak: Melih Erdoğan, Adnan Sevim (Ed.), 2013, Muhasebe Bilgi Sistemi. *Muhasebe Yazılımları*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3019, Eskişehir, s.13.

Her ne kadar muhasebe bilgi sistemi, yönetim bilgi sisteminin bir alt sistemi olarak tanımlansa da muhasebe bilgi sistemi ile yönetim bilgi sistemi arasındaki ilişkilere ilişkin görüşler üç başlık altında toplanabilmektedir (Tekşen ve Kalkan, 2012: 130):

- Muhasebe bilgi sistemi yönetim bilgi sisteminin alt sistemidir. Bu görüş, muhasebe bilgi sisteminin işletme dışındaki çıkar guruplarına yönetim bilgi sistemi adına finansal tablo ürettiğini savunur.

- Yönetim bilgi sistemi muhasebe bilgi sisteminin alt sistemidir. Bu görüşe göre, muhasebe bilgi sistemi sadece işletme dışına değil, aynı zamanda işletme içine de diğer bir ifadeyle yönetime de bilgi sunar. Bu nedenle yönetim bilgi sistemi muhasebe bilgi sisteminin alt sistemi olmalıdır.

- Yönetim bilgi istemi ile muhasebe bilgi sistemi karşılıklı olarak birbirine bağlı sistemlerdir. Bu görüşe göre, bu sistemler birbirinin alt sistemi olmayıp, her iki sistemde

yönetim ve işletme dışı bilgi kullanıcılarının bilgi ihtiyacını karşılamak için birlikte çalışmalıdır.

2. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ

Bu bölümde Muhasebe Bilgi Sistemi (MBS) ile ilgili olarak ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Öncelikle MBS'nin niteliği ve içeriği üzerinde durulmuştur. Daha sonra MBS'ni oluşturan alt sistemler tanımlanmıştır. Sonra da MBS'nde bilgi işleme aşamalarından bahsedilmiştir. Sonraki alt başlıklarda da MBS'nin öğeleri, MBS geliştirme ilkeleri ve MBS geliştirme aşamaları açıklanmıştır. Son olarak da kurumsal kaynak planlaması ve MBS'den elde edilen bilgilerin işletme yönetimi için öneminden bahsedilmiştir.

2.1. Muhasebe Bilgi Sisteminin Niteliği ve İçeriği

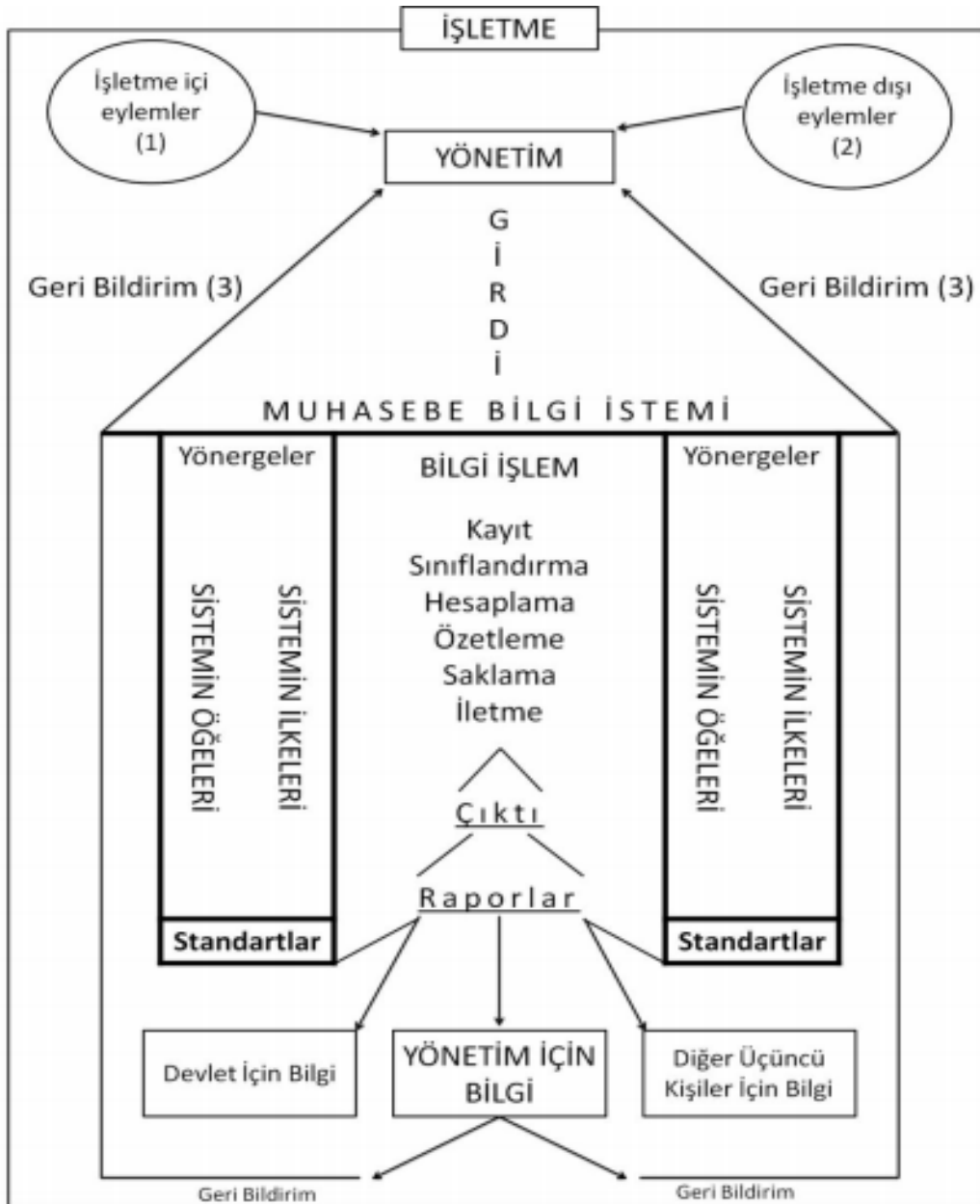
Muhasebe, işletmedeki bilgi ihtiyacını karşılayabildiği derecede faydalı olabilecek bir sistemdir. Muhasebe, bir bilgi sistemi olarak düşünüldüğünde, bilgi kullanıcılarının isabetli kararlar almalarına yardımcı olacak verilerin toplanması, işlenmesi ve iletilmesinden oluşan bir süreci ifade eder (Yazıcı, 2010: 203). Yönetim bilgi sistemleri içerisinde en eski ve gelişmiş olanı muhasebe bilgi sistemidir. Muhasebe bilgi sisteminin temel alanı işletmenin kıymet hareketlerini izlemektir. İşletmenin varlık ve kaynaklarında değişme meydana getiren mali nitelikteki işlemlere ilişkin verilerin toplanıp, sınıflandırılıp rapor edilerek analiz edilmesi ve ilgili kişi ya da gruplara sunulması gerekir. Muhasebe bilgi sistemi bu yönüyle işletme yöneticilerine işletme varlık ve kaynaklarının oluşumu, kullanılış biçimi tüketilen varlık ve kaynaklar sonucunda meydana gelen ve işletmelerin mali açıdan durumunu açıklayan bilgileri üreten ve bu bilgileri ilgili kişi ve kuruluşlara kullanılabilir bir biçimde ileten sistem olarak ifade edilebilir.

Literatürdeki birçok tanım incelendiğinde, muhasebe bilgi sisteminin, işletme içi ve işletme dışı finansal bilgi kullanıcılarına, işletme faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde devam ettirilmesi, planlanması ve denetlenmesi için gerekli olan bilgileri finansal tablolarla sunan bir bilgi sistemi olduğu şeklinde ortak görüş mevcuttur.

En küçük bir işletmeden en büyük bir işletmeye kadar tüm organizasyonlar muhasebeye ihtiyaç duyar. Bir MBS, personel kayıtları, üretim ile ilgili veriler ve finansal verilerin kombinasyonudur (Horngren vd., 2005: 282).

Muhasebe bilgi sisteminin temeli, işletmede bölümler arasında koordinasyonun sağlanması, toplanan verilerin ortak bir esas dâhilinde değerlendirilip bilgi kullanıcılarına gerektiği anda anlamlı bir şekilde iletmektir. Muhasebe bilgi sistemini işletmenin diğer temel bilgi sistemlerinden ayıran temel özellik, bu sistemin işlemlerin ekonomik etkisi ile ilgili olmasından kaynaklanmaktadır (Ömürbek, 2003: 123).

Şekil 2. 1: Muhasebe Bilgi Sisteminin Yapısı

Kaynak: Fevzi Sürmeli, 1996, *Muhasebe Bilgi Sistemi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışanları Vakfı Yayınları, No: 115, Eskişehir, s. 32.

2.2. Muhasebe Bilgi Sisteminin Alt Sistemleri

Muhasebe bilgi sistemlerini oluşturan alt bilgi sistemleri; finansal muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi olmak üzere üç alt bilgi sisteminden meydana gelir.

2.2.1 Finansal Muhasebe

İşletmenin varlıkları, kaynakları ve bunlardaki değişiklikler ve faaliyet sonuçları hakkında bilgi veren, gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede faydalı olacak bilgiler sağlayan, bu bilgilerden yararlanmak isteyen iç ve dış bilgi kullanıcılarına yani yöneticilere, ortaklara, yatırımcılara, kredi verenlere ve diğer ilgililere kararlarında yardımcı olacak ve yol gösterecek bilgiler hazırlayan ve sunan sistemdir (Feyiz, 2009: 127).

Finansal muhasebe tarafından üretilen bilgiler genel olarak finansal nitelikli bilgilerdir. Bu bilgiler, bilanço ve gelir tablosu olarak ifade edilen temel mali tablolar ve bu tabloların esas alınması ile hazırlanan fon akım tablosu, nakit akım tablosu, öz sermaye değişim tablosu gibi ek (yardımcı) mali tablolardır (Kutlu, 2008: 48). Bu tablolar aracılığıyla hazırlanan raporlar bilgi kullanıcılarına iletilir.

Finansal muhasebenin amaçları “muhasebe nedir” sorusu içinde yer almaktadır. Bunun cevabı ise muhasebenin bir bilgi sistemi olduğudur. Bu bağlamda finansal muhasebenin amacı, ekonomik kararlar için ihtiyaç duyulan yararlı bilgiyi sağlamak ve sunmak olarak özetlenebilir (Kutlu, 2008: 49).

İşletme dışında bulunan tarafların alacakları kararlar da işletme içindekilerin raporladıkları bilgilerle sınırlıdır. İşletme dışındakilerin işletmenin içine girip ilk elden bilgi elde etme imkânları yoktur. Raporlama işini içerdeki yöneticilere bıraksalar yeterli ve doğru bilgi alma ihtimalleri zayıflar. Bu durumda aynı standartlara göre hazırlanmış bilgilere ihtiyaç vardır. İşte burada sadece finansal muhasebe sistemini ilgilendiren muhasebe standartları ve ilkeleri karşımıza çıkmaktadır. Muhasebe standartları rapor haline getirilecek bilgilerin nicelik ve nitelik olarak taşınması gereken unsurları içermektedir. Dış bilgi kullanıcıları, yayınlanan mali tabloların doğruluğundan emin olabilmek için ise bağımsız dış denetim raporlarından yararlanabilmektedirler (Varıcı, 2007: 60). Muhasebe standartlarının önemi burada bir kez daha ortaya

çıkmaktadır. Çünkü yatırım yapmak isteyen bir kişinin elindeki tek objektif bilgi standartlara uygun olarak hazırlanan mali tablolarıdır.

2.2.2. Maliyet Muhasebesi

Maliyet muhasebesi kapsamlı olarak şöyle tanımlanmıştır. Bir işletmede üretilen mal ve hizmet birimlerinin elde edilmesi ve bunların alıcılara ulaştırılıp paraya çevrilmesi için, işletmenin yaptığı fedakârlıkların parasal ölçüsünü gösteren maliyetlerin, hangi giderlerden oluştuğunu belirleyen, söz konusu giderleri; türleri, fonksiyonları ve gider yerleri bakımından hesap planındaki sınıflandırma doğrultusunda kaydedip izleyen, bu bilgilerin inceleme ve yorumunun yapılmasına imkân verecek raporların hazırlanması ve giderlerin kontrolünü amaçlayan işlemler bütünüdür (Abdioğlu, 2012: 3).

Maliyet bilgileri yönetimin değişik ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır. Bu nedenle maliyet hesaplama ve raporlama yöntemleri yöneticilerin istekleri doğrultusunda değişecektir. Yani işletmedeki farklı ihtiyaçlar farklı maliyet bilgilerini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle bir maliyet muhasebesi bilgi ihtiyacı ile karşılaşıldığında elde edilecek bilginin yönetim amaçlı mı, yoksa finansal amaçlı mı kullanılacağına bilinmesi gerekir. Örneğin, bilginin stoklar için mi, başarı değerlemesi için mi, karar alma faaliyeti için mi kullanılacağı önceden bilinmelidir ve karşılaştırılmalıdır. Bu durum yöneticiye ihtiyaçlara göre birçok bilgiden lazım olanı seçme konusunda yol gösterecektir (Varıcı, 2007: 63). Maliyet muhasebesinin en önemli görevi üretim maliyetlerine ait doğru ve yeterli bilgiyi zamanında yönetime sunarak, karar alınırken yöneticilerin en iyi seçeneği belirlemesine katkı sağlamaktır (Çidem, 2013: 31).

Maliyet muhasebesinin amaçları dört ana başlık altında özetlenebilir:

- Üretilen mamullerin/hizmetlerin ve yarı mamullerin maliyetini belirlemek.
- Planlamaya yardımcı olmak.
- Gider kontrolüne yardımcı olmak.
- Özel yönetim kararlarına yardımcı olmak.

Maliyet muhasebesi sistemi bu amaçları gerçekleştirerek çok önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedir.

Yönetimin karar alma aşamasında, maliyet muhasebesi bilgileri iki önemli fonksiyonu yerine getirmektedir. Birincisi, karar alacak olan yöneticiye yönetim faaliyetleri ile ilgili birtakım uyarıcı bilgiler sunmaktır. Örneğin planlanan bir maliyetten daha fazla bir maliyetin olması durumunda yönetime maliyetlerin düşürülmesi için uyarı niteliğinde bilgiler sunabilir. İkincisi, yönetimin yapacağı işlerle ilgili çoğu zaman alternatif seçenekler sunmak ve bu alternatiflerin içinden en geçerli olanı seçmesine yardımcı olmaktır. Örneğin maliyet muhasebesi bilgileri, genellikle fiyat belirlemesi ya da alınacak bir sabit kıymetin seçiminde kullanılabilir (Varıcı, 2007: 64).

2.2.3. Yönetim Muhasebesi

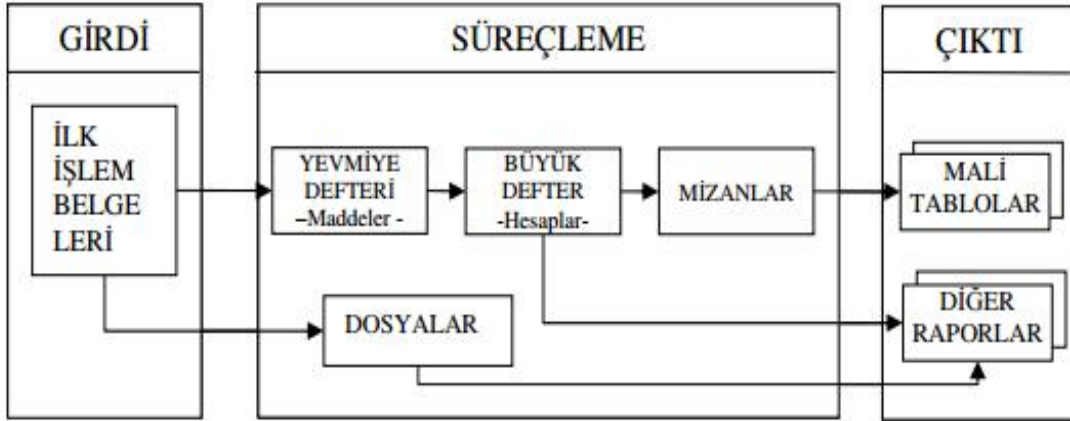
Yönetim muhasebesi finansal muhasebe ve maliyet muhasebesinin ürettiği bilgileri veri olarak kullanıp yeni bilgiler üreten ve işletme yönetiminin geleceğe yönelik karar alırken ihtiyaç duydukları sayısal bilgileri sağlayan sistemdir. İşletmelerde yönetim fonksiyonlarının etkinliğine ve verimliliğine katkı sağlamayı amaçlayan bu sistemin ürettiği bilgiler işletme içinde yer alan bilgi kullanıcıları içindir (Çidem, 2013: 31).

Yönetim muhasebesi işletme amaçlarının ve faaliyet standartlarının saptanması, faaliyetin denetimi ve gerekli düzeltmeleri yapmayı sağlayıcı bir araç olarak belirir. Yönetim muhasebesi, finansal muhasebenin üstlendiği defter tutma, kayıt etme gibi işlemlerin çok ötesinde, işletme yöneticilerinin karar almada yararlanacakları bilgileri derleyen ve yorumlayan bir niteliğe sahiptir (Kutlu, 2008: 49).

2.3. Muhasebe Bilgi Sisteminde Bilgi İşlem Aşamaları

İşletme içinden ve işletme dışından elde edilen veriler, çeşitli aşamalardan geçerek işletme içi ve işletme dışı bilgi kullanıcılarına faydalı olacak bir şekilde girerler. Bu bilgi işleme aşamaları şunlardır: kaydetme, sınıflandırma, hesaplama, özetleme, saklama ve iletmedir.

Şekil 2. 2: Muhasebe Bilgi Akışı

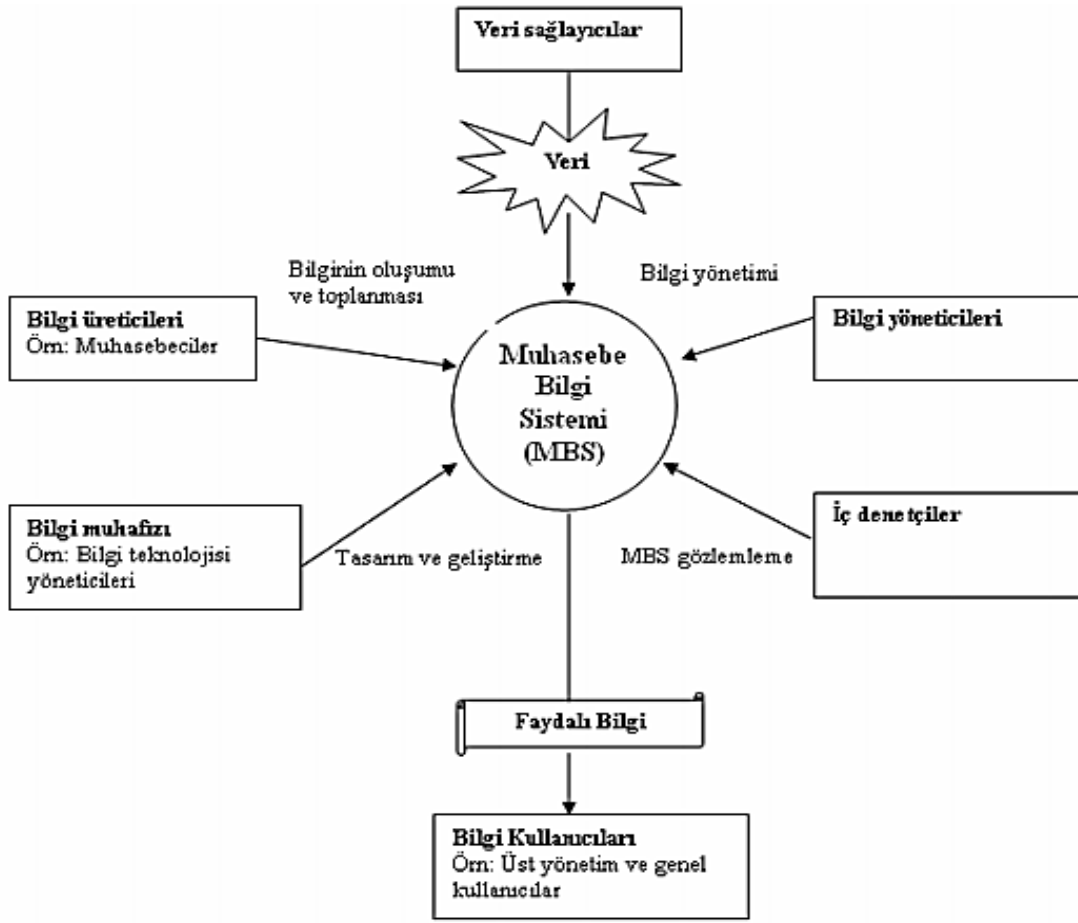

Kaynak: Fevzi Sürmeli, 1996, *Muhasebe Bilgi Sistemi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışanları Vakfı Yayınları, No: 115, Eskişehir, s. 33.

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere MBS’nde girdi olarak ilk işlem belgeleri fatura, irsaliye, dekont vb. girdi olarak kullanılmaktadır. Daha sonra bunlar yevmiye kayıtları, büyük defter kayıtları gibi muhasebe kayıtları ile süreçlemeye tabi tutulur. Son olarak da bu iki aşamadan sonra tablolar ve raporlar oluşturulur.

Muhasebe bilgi sistemi, bir işletme tarafından işletmenin finansal faaliyetlerini izlemek ve bu faaliyetleri karar alıcılara faydalı olacak bir şekilde özetlemek için kullanılan yöntemler ve araçlardan meydana gelir. İster basit isterse karmaşık olsun bütün muhasebe sistemlerinde işletmenin finansal faaliyetleriyle ilgili veriler kaydedilir, sınıflandırılır ve özetlenir. Finansal tablolar işletme yönetimi ve işletme dışındaki kişiler için başlıca veri ve bilgi kaynağıdır. Finansal tabloların amacı, işletmenin finansal yapısını, karlılığını ve gelecek perspektifini değerlendirmede karar alıcılara yardımcı olmaktır (Tekşen vd., 2011: 101).

Şekil 2. 3: Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Akışı ve Çıkar Grupları İlişkisi

Kaynak: Engin Dinç ve Hasan Abdioğlu, 2009. “İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB 100 Şirketleri Üzerinde Ampirik Bir Araştırma”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 12, Sayı 21, Haziran 2009, s.165.

Muhasebe bilgisi, yabancı kullanıcıların yasal/haklı ihtiyaçlarına cevap vermekte, birbirleriyle iş ilişkisinde bulunan taraflar arasında iletişimi sağlamakta ve yönetimin karar alma mekanizması için esas teşkil etmektedir. Temel ve yardımcı finansal tablolar; gelir tablosu, bilanço, fon akım tablosu, nakit akım tablosu gibi tablolar yatırımcılar, kredi verenler, sendikalar, satıcılar, müşteriler ve diğer yabancı ortaklar için hazırlanmaktadır. Finansal tablolar, broker ve finansal analizciler tarafından düzenli olarak okunmakta ve analiz edilmektedir (Heagy vd., 2013:4).

MBS'nin ürettiği bilgileri birçok taraf kullanmaktadır. Veri sağlayıcılar bu sisteme veri aktarmaktadır. Muhasebeciler ve MBS bu verilerden bilgi üretmektedir.

Bilgi teknolojileri ve yöneticileri tarafından bu bilgiler muhafaza edilmektedir. Üretilen bu faydalı bilgiyi, üst yönetim, iç denetçiler ve diğer bilgi kullanıcıları kullanmaktadır.

2.3.1. Kayıt Etme

Kayıtlar çeşitli muhasebe terimleri (hesap kodları, borç, alacak vb.) ile tarih sırasına göre, ilgili kanun ve yönetmeliklere uygun olarak tutulur. İşletmelerde bu kayıtlar için yevmiye defterleri tutulmaktadır. Kayıt tutma faaliyeti parasal işlemlerin muhasebe kayıtlarına dönüştürülmesini belirli disiplinler altında gerçekleştirir ve yevmiye defterleri sayesinde değiştirilmeden muhafaza edilmesini sağlar (Çidem, 2013: 24-25). Kayıt etme aşaması muhasebenin en önemli fonksiyonlarından birisidir. Çünkü düzgün kayıt tutulmadığında oluşacak mali tablolar ve raporlar da düzgün sonuç vermeyecektir. İşletmeler bu aşamada çok dikkatli ve titiz davranmalıdır.

2.3.2. Sınıflandırma

Sınıflandırma, veri veya bilginin çeşitli özelliklere göre bölümlere veya gruplara ayrılmasıdır. Örneğin varlıkların; dönen ve duran varlıklar, dönen varlıkların hazır değerler, menkul kıymetler ve ticari alacaklar gibi ayrılması. Sınıflandırmada kodlama sistemleri kullanılır. Kodlama veri veya bilginin sistematik olarak düzenlenmesidir. Kodlama sistemleri veri veya bilginin kolaylıkla sınıflandırılmasını ve bunlara kolaylıkla ulaşılmasını sağlar, böylece işlemlerin konulara göre veya niteliklerine göre kaydedilmesi, izlenmesi ve raporlanması kolaylaştırılmış olur (Sürmeli, 2008: 62). İyi bir işletme yöneticisi muhasebedeki sınıflandırmayı kullanarak varlıklar, kaynaklar, borç ve alacakları hakkında yorumlar yapabilir. Bunun için iyi bir muhasebe bilgisi ve temeli gereklidir.

2.3.3. Hesaplama

Veri veya bilgilere aritmetik işlemlerin veya elde edilmek istenen bilginin veya raporun özelliğine göre matematiksel modellerin veya analiz tekniklerinin uygulanması aşamasıdır. Bilgi işleme aşamalarının en önemlilerinden olan hesaplama çok farklı şekillerde görülür (Sürmeli, 1996: 36). Hesaplama faaliyeti, çalışanlara ödenecek maaşın hesaplanmasından, satılan malın maliyetinin hesaplanmasına, ödenecek verginin hesaplanmasına ve dönem sonunda kar veya zararın hesaplanmasına kadar geniş bir alanı kapsar.

2.3.4. Özetleme

Kaydetme ve sınıflandırma aşamasında muhasebe bilgi sisteminde çok sayıda bilgiye ulaşılır. Bu bilgiler işletme içi ve işletme dışı bilgi kullanıcıları için yararlanılamayacak kadar uzun, karışık ve gereksiz olabilir. Bu durumun engellenmesi ve üretilen bilgilerin daha faydalı ve kullanılabilir bir hale getirilmesi için belirli yöntemlerle özetlenmesi gerekir (Çidem, 2013: 25). Bu sistemden sağlanan çok sayıda bilginin belirli bir şekilde özetlenerek gelir tablosu, bilanço ve mizan gibi tabloların oluşturulması bu aşamada yapılır.

2.3.5. Saklama

Saklama veri veya bilgilerin biriktirilmesi, ileride tekrar kullanılabilmesi ve kanıtlayıcı olabilmesi maksadıyla değişik konulara ve ortamlara göre hazırlanan dosyalarda arşivlenmesidir. Saklama ve dosyalama işlemi kullanılan bilgi işleme yöntemine göre farklılık göstermektedir. El ile bilgi işleme yönteminde kâğıt dokümanları, klasörler ve dosyalar kullanılırken, bilgisayara dayalı elektronik bilgi işleme yöntemlerinde ise mikrofilm, disk, cd veya diğer manyetik ortamlar kullanılmaktadır (Sürmeli, 2008: 63).

2.3.6. İletme

Mali nitelikteki olay veya işlemlere ait muhasebe verilerinin işlenmesi sonucu elde edilen mali bilgiler, iletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucu; metin, tablo ya da grafik şeklinde ve elektronik ortamlarda iletilebilmektedir. Değişik yapı ve alanları kapsayacak biçimde tasarlanan bilgiler bilgisayar ve iletişim ağları sayesinde, ilgili bilgi kullanıcılarına anında ulaştırabilmektedir (Sevilengül, 2011: 13). Etkin bir bilgi akışı ancak iyi düzenlenmiş bir iletme faaliyeti sayesinde sağlanır (Sürmeli, 2008: 64).

2.4. Muhasebe Bilgi Sisteminin Öğeleri

Muhasebe bilgi sistemini oluşturan unsurlar; personel, haberleşme araçları, donanım ve raporlar şeklinde dört alt başlıkta incelenebilir. Şüphesiz ki etkin ve verimli bir muhasebe bilgi sistemi, tüm bu unsurların koordinasyon ve uyum içerisinde olmasına bağlıdır.

2.4.1. Personel

Bütün sistemlerde olduğu gibi muhasebe bilgi sisteminin de ilk ve en önemli ögesi insandır. Çünkü sistemi kuran ve kullanan insandır. Sistemden elde edilen raporların analiz edilmesi de insana bağlıdır. Dolayısıyla, sistemler insan katkısı olmadan çalışmamaktadır (Canbolat, 2006: 56-57). Muhasebe bilgi sisteminin merkezinde insan bulunmaktadır. Her ne kadar bilgi sistemleri tarafından raporlar, tablolar vs. çıkarılsa da bunları yorumlayan ve karar alan insanlardır. Bu sistemler karar alma faaliyetinde işletme yöneticilerine yardımcı olmaktadır.

Muhasebe bilgi sistemi, işletme yönetiminin ve işletme ile ilgili diğer kişi ve kurumların bilgi ihtiyaçlarını karşılamak üzere; işletme faaliyetlerine ilişkin olarak veri toplayan, bunları kaydeden, sınıflandıran, özetleyen, raporlayan ve gerekli bilgilere dönüştüren bir sistemdir. Bu tanıma göre bu görevlerin yerine getirilebilmesi için konuyu bilen ve sistemi çalıştıran personelin bulunması gerekir. Muhasebe personelinin yapısı, işletmenin organizasyon yapısına göre şekillenir. Muhasebe bilgi sistemi personelinin sayısı, sistemin işlem yoğunluğuna, kapsamına ve bilgi sistemlerine verilen öneme bağlı olarak değişiklik gösterir. Bununla birlikte personelin niteliği de önemlidir. Muhasebe bilgi sistemini yürütecek personelde aranan genel özellikler, mesleki eğitim, iş deneyimi ve kişiliktir (Sürmeli, 1996: 38-39). İşletmeler içinde buldukları sektörün özellikleri, işletmenin büyüklüğü, muhasebe bilgilerine olan ihtiyacın önemine göre gerekli sayıda muhasebe personeli istihdam etmelidir.

2.4.2. Haberleşme Araçları

Haberleşme araçları, veri ve bilginin depolanması ve iletilmesi için gerekli olan belgelerdir. Kayıt ortamı ve haberleşme olanağını oluşturan haberleşme araçları; veri veya bilgileri zaman, nitelik, yer ve kişi gibi değişik yönleriyle ortaya koymak ve ispatlamak amacıyla önemlidir. Haberleşme araçları genel olarak ilk işlem belgeleri ve kayıt belgeleri olmak üzere ikiye ayrılır. İlk işlem belgeleri işletme faaliyetlerine ilişkin verilerin ilk kez kayıt edildiği belgelerdir. Bunlara faturalar, gider pusulası, çek, bono, poliçe, hammadde istek fişleri vb. örnek gösterilebilir. Kayıt belgeleri ise ilk işlem belgelerinin kaydedilmesi ve işleme tabi tutulması için kullanılan belgelerdir. Kayıt belgelerine de yevmiye defteri, defter-i kebir, envanter defteri ve stok kartları örnek gösterilebilir (Sürmeli, 1996:39-40).

2.4.3. Donanım ve Yazılım

Muhasebe bilgi sisteminde verilerin çıktıya dönüştürülmesi sürecinde bazı yöntemlerden faydalanılmaktadır. Bu yöntemler; el ile bilgi işleme, mekanik bilgi işleme ve bilgisayarla bilgi işlemedir. Ancak, muhasebe bilgi sistemlerinde daha önceleri elle (manuel) veya mekanik olarak üretilen muhasebe bilgileri bilgi teknolojilerindeki gelişime paralel olarak bilgisayarlı ortamda üretilmeye başlanmıştır. Çünkü bilgisayarlı muhasebe sistemleri, iş dünyasında muhasebe fonksiyonu kapsamında yer alan faaliyetlerin, daha hızlı, daha güvenli ve daha düşük maliyetle yerine getirilmesini sağlamaktadır. Bilgi teknolojileri; yazılım-donanım ürünlerini kapsar ve yazılım-donanım sistemlerinin geliştirilmesi, yönetim süreçlerinin otomasyonu gibi terimleri ve bu konuya ilişkin faaliyetleri kapsamaktadır (Canbolat, 2006: 27-28). İşletme yönetiminin başarısı kullanacağı muhasebe program veya yazılımının kalitesine, işlerliğine ve işletme ihtiyaçlarına cevap vermesine bağlıdır. İşletme yönetiminin sağlıklı kararlar alabilmesi de bu sistemin ürettiği kaliteli raporlara bağlıdır.

2.4.4. Raporlar

Raporlar, muhasebe bilgi sisteminin çıktılarıdır ve sistemden beklenen maddi ürünlerdir (Sürmeli, 1996: 41). Bütün raporlar da olduğu gibi muhasebe raporlarının da amacı kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarını gidermek ve bu doğrultuda karar alınırken destek olabilmektir. Raporlar işletme içi ve dışı kullanıcılara hitap etmektedir

İç raporlar, yönetimin her düzeyine sunulan ve kontrol amacı taşıyan her türlü raporu içerir. Kontrol raporları olarak da ifade edilen iç raporlar genellikle yöneticilere, işletme faaliyetlerinin seyrini ve sonuçlarını görme ve planlanan hedeflerle karşılaştırma yapma imkânı tanır. Dolayısıyla yöneticilerin alacakları kararlara temel teşkil ederler. İç raporlar ihtiyaçlara ve işletmenin koşullarına göre farklılık gösterir ve sayıları değişir. Bu raporlara; bilanço, gelir tablosu, bütçeler, performans raporları, maliyet raporları, stok kontrol raporları, üretim raporları ve satış raporları örnek gösterilebilir (Sürmeli, 1996: 41).

Dış Raporlar, işletme ile ilgili üçüncü kişilere, işletmenin faaliyetleri ile ilgili bilgi ihtiyacı olanlara yönelik düzenlenen raporlardır. Dış raporlara şunları örnek olarak

verebiliriz. Bilanço, gelir tablosu, yıllık faaliyet raporu, vergi iadesine ilişkin raporlar, kredi kurumlarına verilen raporlar, sermaye piyasalarına açıklanan raporlar (Sürmeli, 1996: 42). Bu raporların da bazıları özel amaçlı bazıları ise genel amaçlı olabilir. Bu raporların belirlenen formda, ilkelere uygun ve zamanlı olarak düzenlenme şartı bulunmaktadır.

Bazı raporlar, hem iç hem de dış rapor niteliği taşımaktadır. Mali tablolar bu gruba girmektedir. Adı geçen mali tablolar; 1 nolu Türkiye Muhasebe Standardında bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu, kar dağıtım tablosu, satışların maliyeti tablosu, fon akım tablosu, özkaynaklar değişim tablosu olarak belirtilmiştir. Bu tablolardan bilanço, gelir tablosu dipnot ve ekleri ile birlikte temel mali tabloları, diğerleri ise ek mali tabloları oluşturmaktadır. Bu raporların amaçları; yöneticiler, yatırımcılar ve kredi verenlere karar almada yardımcı olacak bilgiler sağlamak, gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede bilgi sağlamak, varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında bilgi vermektir. (Canbolat, 2006: 59-60).

2.5. Muhasebe Bilgi Sistemi Geliştirme İlkeleri

Sistem geliştirme çalışmalarını şöyle tanımlamıştır, “İşletmenin muhasebe bilgi sisteminin veya alt sistemlerinin kurulması veya mevcut sistemin değiştirilmesi veya tamamlanması için tasarımından kullanılmasına kadar ve daha sonra kontrol edilmesi dâhil adım adım yapılacak bütün işlemleri kapsar.” Bu çalışmalar işletmede kurulması düşünülen her sistem için yapılmalıdır. Örneğin genel muhasebe, maliyet muhasebesi veya bunların alt sistemleri olan satışlar, alacaklar, ücret, nakit bütçeleri vb. için de aynıdır. Sistem geliştirme, genellikle üst yönetimin böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyması ile başlar. Bu ihtiyaç ise, bir bilgi sisteminin kurulmak istenmesi veya işletmedeki mevcut bilgi sisteminin yetersizliklerini veya aksaklıklarını gidermek istemesi sonucu ortaya çıkar. Muhasebe bilgi sistemi geliştirme çalışmaları genellikle bir ekip tarafından yürütülür. Ekip sistemin içeriğine bağlı olarak; muhasebecilerden, sistem analistlerinden, endüstri mühendislerinden, işletmecilerden, vergi uzmanlarından, yöneticilerden, bilgisayar uzmanlarından ve ilgili olabilecek diğer elemanlardan oluşur (Sürmeli, 1996: 56-57). Bu ekibin organize bir şekilde çalışması sonucunda işletmenin ihtiyacı olan muhasebe bilgi sistemi daha sağlıklı bir şekilde kurulacaktır.

2.5.1. Uygun Maliyet İlkesi

Bu ilke muhasebe bilgi sistemi geliştirme ilkeleri içinde en önemli olanlarındandır. Maliyet genellikle personel giderleri ve bilgi işlem için gerekli olan araç gereçlere yapılacak harcamalar ile önceden tespit edilemeyen, zaman içinde karşı karşıya gelinebilecek sorunlar şeklinde ortaya çıkar. Nadiren karşılaşılan sorunların maliyetleri önceden belirlenemediği için, temel maliyetler personel giderleri ile bilgi işlem için yapılacak harcamalardır. Sistem oluşturulurken uygun maliyet, sistemin herhangi bir unsuru için harcanan parayla, o unsurun sisteme sağlayacağı fayda karşılaştırılarak belirlenir (Çidem, 2013: 32). Bilgi veya bilgi sisteminden elde edilecek fayda, katlanılacak maliyetten fazla olmalıdır. Burada önemli olan işletmenin bilgi ihtiyacını karşılayabilecek yeterlilikteki sistemi en az maliyetle kurabilmektir.

2.5.2. Raporlama İlkesi

Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler işletme yönetimi ve diğer ilgililerin alacakları kararları biçimlendiricidir. Bu nedenle muhasebe bilgi sisteminden edinilen raporların herkes tarafından anlaşılabilir şekilde açık ve net olmalıdır. Muhasebe bilgi sistemini oluşturan bilgilerin karar aracı olması ya da alınan kararların değiştirilebilecek türde olması geri bildirim sisteminin etkin çalışmasına bağlıdır. Muhasebe bilgi sisteminde raporun amacı, gerçekleşen mali olayları izlemek ve sonuçlandırmaktır (Canbolat, 2006: 62). Raporlar karar almada en etkili araçlardır, bu yüzden sistem tarafından hazırlanan raporların kalitesi işletmeler için ayrı bir önem arz etmektedir.

2.5.3. İnsan Etkeni İlkesi

Muhasebe bilgi sisteminin etkinliğinden insanlar sorumludur. Bu kişiler sistemin sosyal yapısını oluştururlar. Farklı ortamlardan gelen ve değişik özellikleri olan bu kişilerin birbiriyle olan ilişkilerinde, belirli temellere dayanan bir düzenin oluşturulması gerekir. Etkin bir bilgi sistemi meydana getirebilmek için bu kişilerin sistemi benimsemeleri gerekir (Sürmeli, 1996: 59). Sistemi kullanan personel birbiriyle uyum içerisinde olduktan sonra ve sistemi benimseyip, kendilerini de sistemin bir parçası olarak gördükten sonra sistem başarılı bir şekilde çalışacaktır.

2.5.4. Örgüt Yapısı İlkesi

Sistemi oluşturan örgütün bütün bireylerinin yetki ve sorumluluklarının tam olarak belirlenmelidir. Örgüt yapısının tam olarak tanımlanmasıyla karar mercileri, kontrol noktaları ve çalışma alanları da doğru bir şekilde saptanabilir. Tanımlanmış örgüt yapısı bilgi akışının sağlıklı bir şekilde işlenmesini sağlar (Çidem, 2013: 33).

Muhasebe bilgi sistemi kurumsallaşmış işletmelerde daha etkin ve verimli çalışmaktadır. Çünkü bu tip organizasyonların yetki ve sınırları önceden belirlenmiştir. Muhasebe bilgi sisteminin ihtiyaç duyduğu bilgi akışını zamanlı ve doğru olarak sağlamalıdır (Canbolat, 2006: 62).

2.5.5. Esnek Olma İlkesi

Muhasebe bilgi sistemi, esnekliğe izin verecek bir biçimde tasarlanmalıdır. İşletmeler dinamik ve açık sistemlerdir. Bu yüzden iç ve dış koşullardan sürekli olarak etkilenmektedir. İşletmenin yeni bilgi ve kontrol ihtiyaçlarına cevap vermek, ancak değişikliklere uyum sağlamakla mümkün olabilir. Esnek bir sistem, değişiklikler karşısında yeni baştan düzenleme gerektirmeksizin, yeni ihtiyaçlara yalnızca yeni bir takım eklerle cevap verebilen bir sistemdir (Sürmeli, 1996: 60). Esnek sistemler, işletmelerin bilgi ihtiyacını koşullar değişse de kolaylıkla karşılayabilmektedir. Esnek olmayan sistemler ise farklı koşullara ayak uyduramadığından, farklı koşullarda bu yeterlilikleri sağlayamamaktadır.

2.5.6. Açık ve Anlaşılır Olma İlkesi

Muhasebe bilgi sistemin faaliyetlerinin kolaylıkla izlenmesi, sistemin açık ve anlaşılabilir bir şekilde tasarlanmasıyla mümkündür. Sistemin etkinliği karmaşık bir yapıya sahip olmasıyla değil, bilakis açık ve anlaşılır durumda olmasıyla sağlanır. Açıklık ve anlaşılabilirlik ise sistemi oluşturan bütün unsurların çok iyi şekilde tanımlanmasına bağlıdır (Çidem, 2013: 33). İşlemlerdeki açıklık ve anlaşılabilirlik sistemin çalışmasından sorumlu kişilerin sistemi takip edebilmelerini kolaylaştırır (Sürmeli, 1996: 61). Sistemi kullananlar için en büyük kolaylık sistemin açık ve anlaşılır bir sistem olmasıdır. Yoksa sistem kullanıcıları açık ve anlaşılır olmayan sistemlerde büyük zaman kaybına uğrayabilirler.

2.5.7. Veri Biriktirme ve Süreçleme İlkesi

Sistem bilgilerin anlamlı, zamanlı ve ilgili olmasını sağlayacak şekilde geliştirilmelidir. Sistemde veri ve bilgiler girdi-işlem-çıkıtı akışıyla hareket ederler. Bu ilke, girdi olarak kullanılacak veriler, bu verilere uygulanacak işlemler ve elde edilmek istenen çıktılarla ilgilidir. Üretilen bilgilerin anlamlı olması ve zamanında ulaşılması girdi olarak kullanılacak verilerin doğru ve yeterince ayrıntılı olması ile mümkündür (Çidem, 2013: 34). Özellikle sisteme yapılacak ilk kayıtların doğruluk ve ayrıntı derecesi önem arz etmektedir (Sürmeli, 1996: 61). Sisteme ne derece doğru ve ayrıntılı bilgiler girerse, sistemden de o derecede doğru ve ayrıntılı rapor ve bilgiler elde edilebilir.

Muhasebe bilgi sisteminin bu ilkesi verilerin sistem içindeki akışlarıyla ilgilidir. girdi-süreçleme-çıkıtı aşamalarını ilgilendirmektedir, bu nedenle işletme yönetimi açısından önemlidir. Çünkü mali tablolardaki ve diğer raporlardaki bilgiler bu süreçlerden geçerek meydana gelmektedir.

2.6. Muhasebe Bilgi Sistemi Geliştirme Aşamaları

Sistem geliştirme çalışmaları genel olarak; araştırma, tasarım ve uygulama aşamaları kapsamında yapılan birçok faaliyeti kapsamaktadır. Planlama olarak da ifade edilen araştırma aşamaları, işletmedeki bilgi kullanıcılarının, işletme yönetiminin faaliyetleri için gerekli bilgileri en uygun ve etkin bir şekilde ve zamanında sağlayacak olan muhasebe bilgi sistemine veya bir alt sisteme duyacakları ihtiyaç ile başlar. İşletme, “Mevcut sistemini düzeltecek mi? Yoksa yeni bir sistem mi kurulacak?” sorularının cevabını arayarak araştırma ve tasarım aşamalarına başlar. Çalışmaların yönü ve hedefi belirlendikten sonra, belirlenen hedefe göre, bu çalışmaların yürütülebilmesi için gerekli olan para, eleman ve zamanı gösteren bir eylem planı hazırlanarak yönetimden onay istenir. Onayın alınmasından sonra sistemin tasarımı, kurulması, çalıştırılması ve izlenmesi yönünde oldukça önemli ve ayrıntılı çalışmalar yapılır (Sürmeli, 2008: 253).

2.6.1. Planlanması

Sistem geliştirme çalışmalarının ilk aşaması planlanmasıdır. İki alt aşamadan meydana gelir (Sürmeli, 1996: 66-67):

- Sistem geliştirme çalışmaları nedenlerinin saptanması,
- Çalışma planını hazırlanması.

2.6.2. Ön Tasarım

Ön tasarım aşaması, işletme üst yönetiminin çalışma (ön araştırma) raporunu onaylaması ile başlar. Bu aşamada kurulması veya yeniden düzenlenmesi düşünülen muhasebe bilgi sisteminin veya bir alt sisteminin modeli genel bir çerçeve içinde tasarlanır. Daha sonra maliyet-etkinlik analizi yapılır. Bu işlemler de tamamlandıktan sonra fizibilite raporu üst yönetime sunulur (Sürmeli, 1996: 68).

Ön tasarım şu aşamalardan geçilerek gerçekleştirilir:

- Sistemin sınırlarının belirlenmesi,
- Bilgi ihtiyaçlarının tespit edilmesi,
- Sistemin amaçların belirlenmesi,
- Sistemin tasarımıyla ilgili kaynakların ve kısıtlayıcıların belirlenmesi,
- Çıktıların belirlenmesi,
- Girdilerin belirlenmesi,
- Süreçleme işlemlerinin belirlenmesi,
- Sistemin öğelerinin tespit edilmesi,
- Sistemin maliyet-etkinlik analizinin yapılması,
- Ön tasarım aşaması bulgularının öneri olarak hazırlanması ve üst yönetime sunulması.

2.6.3. Ayrıntılı Tasarım

Ayrıntılı tasarım, ön tasarım aşamasında kurulması tasarlanan ve genel hatlarıyla belirlenmiş olan muhasebe bilgi sisteminin veya alt sistemlerden birinin ayrıntılı olarak tanımlanmasını ifade eder. Bu faaliyetin amacı, sistemin uygulamaya elverişli bir şekle getirilmesidir (Sürmeli, 1996: 79).

Ayrıntılı tasarım aşamasında yapılacak işlemler sırası ile şunlardır:

- Ayrıntılı tasarımın planlanması,
- Alt sistemlerinin tanımlanması,
- Bilgi işlem faaliyetlerinin belirlenmesi,
- Kodlama işleminin yapılması,
- Dosyalama işleminin yapılması,

- Bilgi teknolojisinin seçimi,
- Sistem belgelerinin geliştirilmesi,
- Sistem dokümanlarının hazırlanması.

2.6.4. Sistemin Uygulanması

Daha önce tüm hazırlıkları bitirilen sistem uygulamaya konulur. Uygulama evresinde, ilk olarak yapılacak iş, sistemi kullanacak personelin yetiştirilmesidir. Daha sonra sistem araçlarının hazırlanması, sistemin denenmesi, uygulanması ve geri bildirim sonuçlarının incelenerek kontrol faaliyetlerini yerine gerekmektedir (Canbolat, 2006: 68).

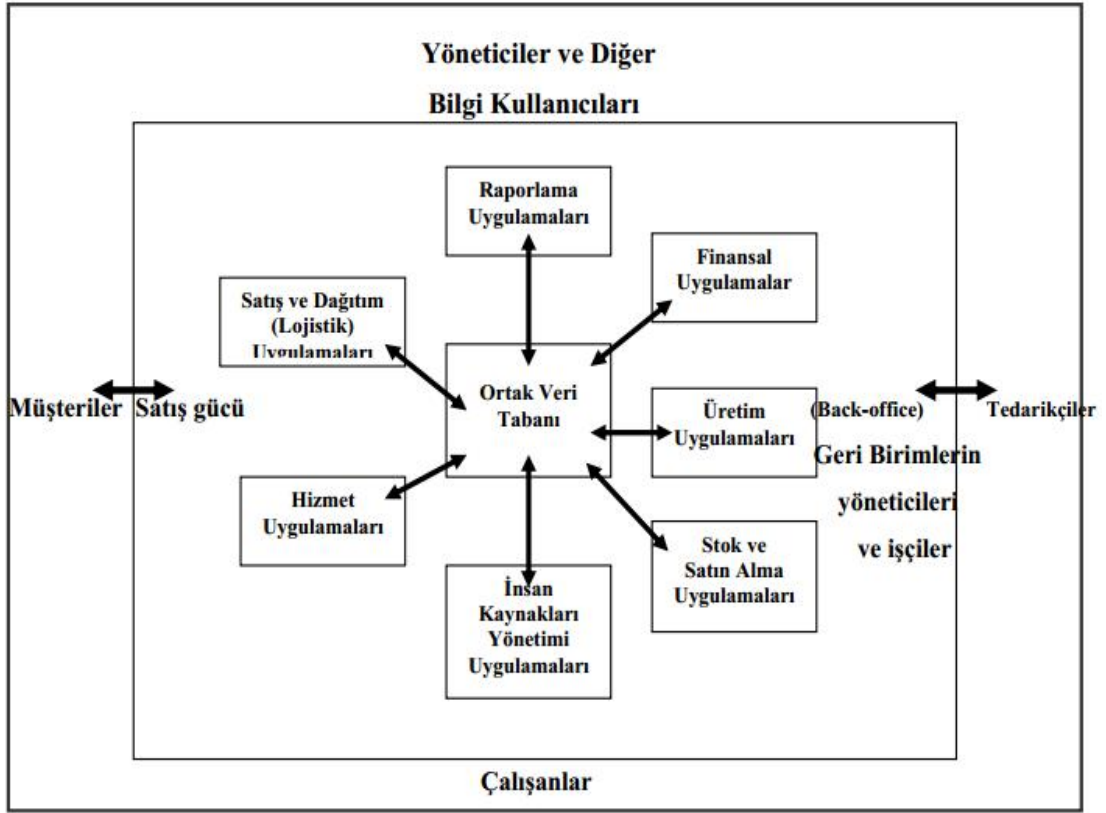
Sistemin uygulanmasında şu basamaklar yer almaktadır:

- Sistemi kullanacak personelinin eğitilmesi ve yetiştirilmesi,
- Sistem araçlarının hazırlanması,
- Sistemin denenmesi,
- Sistemin uygulanması,
- Geri bildirim ve kontrol.

2.7. Kurumsal Kaynak Planlaması Sistemi (KKP)

İşletmelerde kullanılan bilgi teknolojileri, yazılım ve donanım olmak üzere iki aşamada incelenebilir. Kurumsal kaynak planlaması (ERP-Enterprise Resource Planning Systems) sistemleri; bilgi teknolojilerinin yazılım (güçlü donanımlara sahip) kısmını oluşturmaktadır. Kurumsal kaynak planlama sistemleri (Enterprise Resource Planning Systems-ERP), şöyle tanımlanmıştır. İşletme faaliyetlerini ve karar alma süreçlerini desteklemek amacıyla kurulan; bünyesinde çeşitli yazılım ürünlerini barındıran sistemlerdir. KKP sistemleri bünyesinde şu alt modüller bulunmaktadır: Tedarik zinciri yönetimi, stok yönetimi, üretim yönetimi, müşteri ilişkileri yönetimi, finansal muhasebe, maliyet ve yönetim muhasebesi, insan kaynakları yönetimi ve bunlar gibi diğer veri tabanlı yönetim faaliyetleri (Demir ve Bahadır, 2006: 2). Bu modüller birbirlerine entegre edilmekte ve işletme yönetiminin bilgi ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

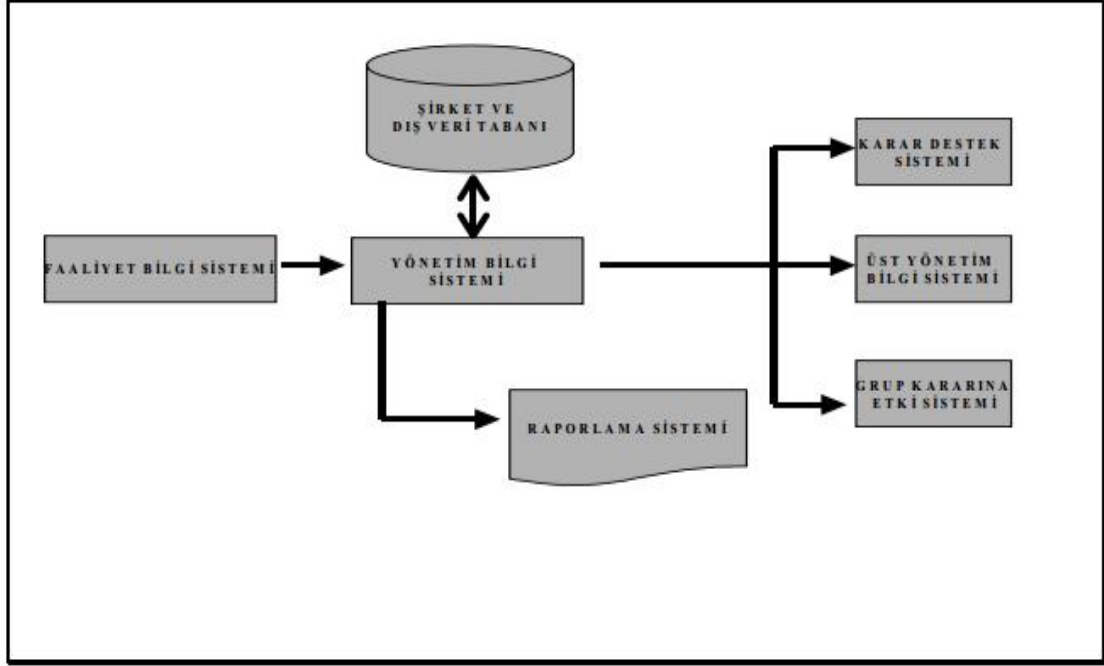
Şekil 2. 4: KKP Sistemi ve İşletme Fonksiyonları

Kaynak: Volkan Demir, Oğuzhan Bahadır, 2006, Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) Sistemlerinin Maliyetlere ve İşletme Performansı Etkileri, Muhasebe-Bilim Dünyası Dergisi, (ISSN:1302-258X) Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı(MÖDAV), Cilt:8, Sayı:3, Eylül 2006 , (s.57-70) s.5.

İşletmelerde entegre edilmiş kurumsal kaynak planlaması (ERP-Enterprise Resource Planning Systems) sistemleri kullanımı giderek artmaktadır. Yazılım sistemleri kullanımında KKP sistemlerinin öneminin artmasının en büyük sebebi, KKP'nın işletme faaliyetlerinin etkinliği ve verimliliğini artıracığına inanılmasıdır. Genellikle işletmeler KKP sistemlerinin, vekâlet maliyetlerini, bilgi maliyetlerini ve dış iletişim (işlem) maliyetleri gibi bazı maliyetleri azaltarak performanslarını iyileştirmesini beklemektedir. Ancak bu iyileşmenin sağlanabilmesi için, işletmelerin KKP sistemlerinden sağladıkları finansal kazanımları rekabet ortamında düşük fiyatlarla tüketicilere yansıtabilmeleri ve işletmelerin yeni sistemlere uyum sağlayabilmeleri gerekir (Demir ve Bahadır, 2006: 1).

Şekil 2. 5: Muhasebe Bilgi Sisteminin Unsurları ve KKP

Kaynak: Volkan Demir, Oğuzhan Bahadır, 2006, Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) Sistemlerinin Maliyetlere ve İşletme Performansı Etkileri, Muhasebe-Bilim Dünyası Dergisi, (ISSN:1302-258X) Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı(MÖDAV), Cilt:8, Sayı:3, Eylül 2006 , (s.57-70) s.5. (Davenport, 1998: 124)'ten uyarlanmış.

KKP sisteminin benimsenmesinden sonra kullanılan muhasebe tekniklerinin firma performansını olumlu etkilediğini görülmektedir (Daoud ve Triki, 2013: 1).

2.8. Muhasebe Bilgi Sisteminden Elde Edilen Bilgilerin Niteliği ve Önemi

Modern Muhasebe Bilgi Sistemleri işletme performansını artıracak büyük bir potansiyele sahiptir (Daoud ve Triki, 2013: 1). Otomasyonlu Muhasebe Bilgi Sistemi, özellikle küresel teknolojilerin geliştiği çağımızda organizasyonun etkinliğini artırmak amacıyla finans departmanı için gerekli araçları üretmektedir (Onalapo ve Odetayo, 2012: 183). Görüldüğü üzere MBS tarafından üretilen veya üretilebilecek raporlar işletme yönetimi için hayati önem taşımaktadır.

Muhasebe bilgileri özellikle karar almada, kararı kolaylaştırıcı rolü karar öncesi belirsizliği gidermesi bu bilginin tedariki ile ilgilidir. Muhasebe bilgisinin kararı kolaylaştırıcı olarak kullanılmasının sebebi çalışanların bilgisini geliştirmek, böylece organizasyonla ilgili arzu edilen kararları almalarında yeteneklerini arttırmak ve hareket

seçenekleri hakkında daha iyi bilgilendirmektir. Muhasebe bilgileri sadece karar almayı kolaylaştırmakla sınırlı değildir. Aynı zamanda, rasyonel kararların uygulanması, yürütülen faaliyetlerin etkinliği, verimliliğini ve karlılığını da arttırmaktadır. Muhasebe, etkin bir yönetimin en önemli aracıdır. İşletme yöneticileri muhasebe raporlarındaki verilere dayanarak kararlar almalı ve yönetim politikalarını belirlemelidirler.

İyi yetişmiş uzman personel başarı için kritik unsurlardandır. Çalışanlar hem yetkili hem de dürüst olmalıdır. MBS'nin tasarlama özellikleri de muhasebe sisteminin başarısını etkilemektedir. İster bilgisayarlı isterse manuel, etkili bir muhasebe bilgi sistemi şu unsurlara sahip olmalıdır (Horngren vd., 2005: 282):

- Kontrol (Zamanında kayıtların tutulup tutulmadığı gibi.)
- Esneklik (Zaman içerisinde değişen sisteme uyum sağlama.)
- Uygunluk (Personel ve örgütsel yapıya uygunluk)

İyi bir maliyet-gelir ilişkisini sağlamalıdır.

Konu ile ilgili yapılan birçok araştırmanın sonucunda göre, başta küçük ve orta ölçekli işletmeler olmak üzere birçok işletme tarafından muhasebe bilgilerine yeterince önem verilmediği, muhasebe sisteminden elde edilen bilgilerin işletme yönetimine sağlayacağı katkının farkında olmadıkları, finansal tabloların ise sadece yasal yükümlülükler nedeniyle hazırlandığı belirlenmiştir (Kaygusuzoğlu ve Uluyol, 2011, 304-305).

Muhasebe bilgi sistemi, muhasebe bilgisi için bir dağıtım sistemidir. Amaçları şunlardır (Heagy vd, 2013: 4):

- Bir organizasyonun yasal/meşru (zorunlu ve isteğe bağlı) raporlama ihtiyaçlarını karşılamak,
- İhtiyaç olunduğunda, amaca uygun ve doğru muhasebe bilgisi sağlamak,
- Satış taleplerinin kaydedilmesinden, borçların ödenmesini müteakip banka hesaplarının uzlaştırılmasına kadar birçok işletme süreçlerini yürütmek veya en azından imkân sağlamak/müsaade etmek,
- Organizasyonu, muhasebe verilerinin veya sistemin kendisinin suiistimal edilmesinden kaynaklanan muhtemel risklere karşı korumak.

Bilgi kalitesini tanımlayan ve bilginin kalite özelliklerini belirleyen tek bir standart bulunmamaktadır. Kaliteli bilginin özellikleri farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Aşağıdaki tabloda özet halinde gösterilmiştir.

Tablo 2. 1: Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Üretilen Bilgilerin Kalite Özellikleri

Avustralya Muhasebe Standartları Kurulu (AASB) Tarafından Açıklanan "Finansal Bilginin Niteliksel Özellikleri" (PSASB, AASB; SAC3, 1990)	Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) Tarafından Açıklanan "Muhasebe Bilgisinin Niteliksel Özellikleri" (FASB, SFAC No.2, 1980)	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) Tarafından Açıklanan "Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri" (TMS, Kavramsal Çerçeve, 2005)
Finansal bilginin seçimi - Uygunluk - Güvenilirlik - Önemlilik Finansal bilginin sunumu - Karşılaştırılabilirlik - Anlaşılabilirlik Uygun ve güvenilir finansal bilgide sınırlamalar - Zamanlılık - Maliyetlere karşı faydaları	Bilginin en önemli özelliği - Karar vermeye yardımcı olma Kullanıcıya özgü kaliteler - Anlaşılabilirlik Karara özgü öncelikli kaliteler - Uygunluk - Güvenilirlik Uygunluğun bileşenleri - Kestirim değeri - Geri dönüş değeri - Zamanlılık Güvenilirliğin bileşenleri - Doğrulanabilirlik - Temsilde sadakat - Tarafsızlık İkincil ve etkileşimli kaliteler - Karşılaştırılabilirlik - Tutarlılık Doğrulama için asgari değer - Önemlilik Yaygın kısıtlama - Fayda>maliyet	- Anlaşılabilirlik - İhtiyaca uygunluk (ilgililik) - Güvenilirlik - Karşılaştırılabilirlik İhtiyaca uygunluğun bileşenleri - Önemlilik Güvenilirliğin bileşenleri - Doğru bir şekilde gösterim - Özun önceliği - Tarafsızlık - İhtiyatlılık - Tamlık İhtiyaca uygun ve güvenilir bilgiyle ilgili sınırlamalar - Zamanlılık - Maliyet-fayda dengesi

Kaynak: Berna Demir, 2010. "Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Kalitesi", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, sayı: 48, s.144.

MBS'nin etkinliği beş boyut içermektedir. Şöyle ki; muhasebe uygulama kalitesi, iç kontrol etkinliği, stratejik planlama kazanımı, değerli aktivite bağlantısı ve eşsiz bilgi kaynağı olma özelliği. Muhasebe uygulamalarının bilgi güvenliği ve kalitesi sayesinde, muhasebe bilgisinin faydasının artmakta olduğu görülmektedir. Değerli aktivite bağlantısı da, muhasebe bilgilerinin güncelliği sayesinde muhasebe bilgilerinin faydasını arttırmaktadır (Sumritsakun, 2012: 111).

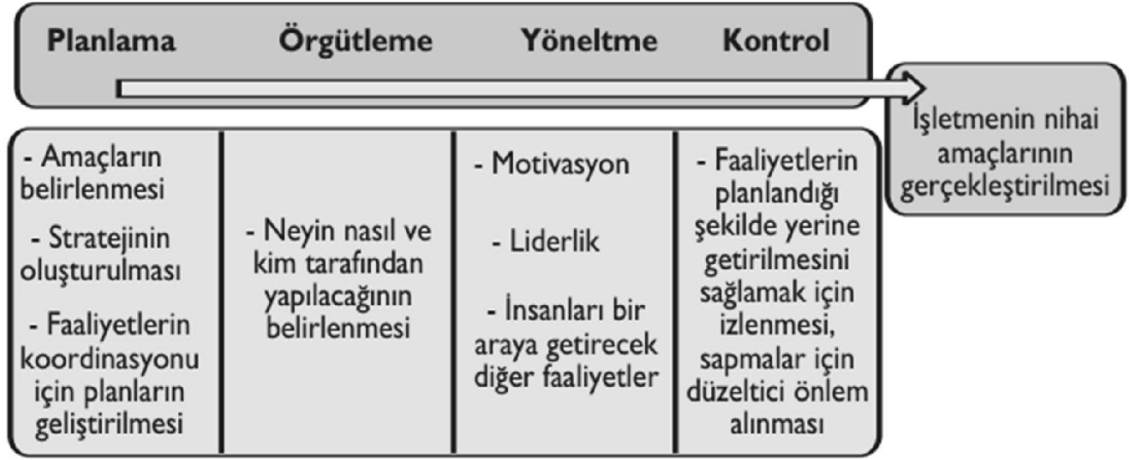
3. KARAR ALMA SÜRECİ VE BİLGİ SİSTEMLERİ

Bu bölümde öncelikle işletme yönetiminin fonksiyonları açıklanmıştır. Daha sonra işletme yönetiminde karar alma süreçleri açıklanmış ve işletme yönetiminin aldığı çeşitli karar türleri için MBS'nin öneminden bahsedilmiştir. Bu bölümde genel olarak bilgi sistemlerini ve özellikle de MBS'ni kullanmanın işletmeye sağlayacağı faydalar üzerinde durulmuştur.

3.1. İşletme Yönetiminin Fonksiyonları

İşletmelerin kuruluş amaçlarına ulaşabilmesi, bu yöndeki faaliyetlerini etkin ve verimli bir şekilde yürütebilmesi için yöneticilerin birtakım fonksiyonları yerine getirmesi gerekmektedir. Bu fonksiyonlar ise planlama, örgütleme, yöneltme ve kontroldür.

Şekil 3. 1: Yönetimin Fonksiyonları (İşlevleri)

Kaynak: Cemil Ulukan, (2012), İşletmelerde Yönetim, *Genel İşletme* içinde (s. 108-133), Zafer Erdoğan ve Ayşe Hepkul (Ed.), 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 2650, Eskişehir, s. 115. (Robbins,S.P.-Coulter, M. K.(2007), Management, New York: Pearson Prentice Hall.)'dan uyarlanmıştır.

Yöneticiler, belirlenen amaçlar doğrultusunda önce nelerin yapılacağına ve nasıl yapılacağına dair planlama yapar, sonra planlarda belirlenen işleri ve bu işleri yapacak kişileri bir araya getirerek organize eder (örgütler). Daha sonra işlerin çalışanlar tarafından etkili ve verimli bir şekilde yerine getirilmesini sağlar (yöneltme), tüm bu faaliyetlerin koordineli bir şekilde yürütülmesini temin eder ve sonunda ulaşılan

sonuçları kontrol eder, değerler, yeniden kararlar alır ve planlarını revize ederek bu süreci yeniden başlatır (Ulukan, 2012: 116).

3.1.1. Planlama

Plan, geniş anlamda tutulacak yol ve davranış biçimi diye tanımlanırken, planlama da amaçlar ile bunlara ulaştıracak araçların ve imkânların seçimi veya belirlenmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Plan her şeyden önce kararlaştırılmış bir hareket tarzını ifade eder. Buna göre, plan için başlangıçta amacın belirlenmiş olması zorunluluğu vardır. Planlamada 5N1K dediğimiz; ne, ne zaman, nerede, nasıl, neden ve kim tarafından sorularına cevap bulmak amaçlanmaktadır (Ertürk, 2012: 73-75). Eğer bu soruların cevapları verilebiliyorsa bir plan dâhilinde gidiliyor demektir. Bu soruların cevapları yok ise pusulasız gemi gibi hedefe ulaşamayacaktır.

Planlama, gelecekte bulunmak istenen durumla içinde bulunulan durum arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Bu yüzden işlemenin sürekliliği için önemlidir. İşletme yönetimi planlama işlevini yerine getirirken temel olarak; hedef ve amaçları ortaya koyar, alternatifleri tespit eder, mevcut politikalar, programlar ve yöntemler arasından en uygununun seçimini yapar (Bensghir, 1996:127).

Tahmin ile planlama yakından ilgilidir, fakat aynı şeyler değildir. Tahmin, olayların gelecekte almaları en muhtemel şekil ve alternatifleri bulmak, olayların yönünü kestirmek ve ne olacak sorusuna cevap vermekle ilgilidir. Planlama ise olayların tahmin edilen bu şekli veya gelişme yönü ve en muhtemel olay karşısında ne yapılacak sorusuna cevap vermekle ilgilidir (Koçel, 2011: 157).

3.1.2. Örgütlenme (Organize Etme)

Örgütlenme, insanların belirli amaçlara erişebilmeleri için etken olur ve onlara beraber çalışma imkânı sağlar. Bireylerin görevleri arasında bağlantı sağlar. Yöneticinin yönetim görevini eksiksiz yapabilmesi için hangi işleri kendisinin yapacağını, kendisine kimlerin yardımcı olacağını, kimlere karşı sorumlu olacağını ve kimlerin kendisine karşı sorumlu olacağını açık bir şekilde belirlemesi gerekir. Çalışanların, beraber çalıştığı kişilerin ve grubun durumunu ve kendisinin bu grup içindeki yerini de bilmesi gerekir. Bu da ancak örgütlenme ile ortaya çıkar (Ertürk, 2012: 94).

3.1.3. Yönelme (Yürütme)

İşletme amaç, hedef ve planlarını belirledikten, örgütleme fonksiyonunu da gerçekleştirdikten sonra, sıra çalışanların işlerini yapmaları için harekete geçirilmesine gelmektedir. Yönelme, yöneticilerin astlarına emir verme veya başka yollarla ne yapmaları gerektiğini bildirmesidir. Yönetici, yönelme fonksiyonunu yerine getirirken astlarının ihtiyaçlarını, karakterlerini, duygularını ve inançlarını da dikkate aldıktan sonra onları işletmenin çıkarları doğrultusunda hareket etmelerini sağlamaya çalışır (Ulukan, 2012: 120).

3.1.4. Koordinasyon

Koordinasyon (eşgüdümleme), işletmelerin giderek büyümesi, üretim süreçlerinin karmaşıklaşması, işletme içi davranışların çok yönlü olması ve işlerin farklı kişiler tarafından yapılmasının ortaya çıkarttığı düzen ihtiyacını karşılamak üzere ortaya çıkmış bir yönetim fonksiyonudur. İşletmenin amaçlarına ulaşabilmesi için çok sayıda insanın katkıda bulunması gerekir. İnsanlar, işbirliği ve uzmanlaşmanın sağlanabilmesi için, yapılacak işleri küçük parçalara (görevlere) ayırır. Her bir görev de bir çalışanın sorumluluğuna verilir. Örgütün amacına ulaşabilmesi için söz konusu küçük parçalar arasında anlamlı ilişkilerin kurulması gerekir. Söz konusu gereklilik koordinasyon fonksiyonu ile karşılanır. İşbirliği sistemi olan örgütlerin etkin bir şekilde işleyebilmesi için örgütsel unsurların uygun bir şekilde bir araya getirilmesi etkinliğine koordinasyon veya eşgüdümleme denir (Ulukan, 2012: 193). İşletmelerde bu koordinasyonun sağlanmasında şüphesiz en büyük görev yöneticilere düşmektedir.

3.1.5. Kontrol (Denetim)

Yönetim sürecinin tamamlanması, denetimin başarılması ile mümkün olmaktadır. Denetim fonksiyonu şunlarla ilgilidir:

- 1) Olayların planlarla karşılaştırılması,
- 2) Olayların planlardan ayrılmış olması durumunda, gerekli düzeltmelerin yapılması.

Denetim, meydana gelen olaylarla meydana gelmesi beklenen olayların birbirine uyuşup uyuşmadığının yönetim tarafından araştırılması ile ilgili bir kavramdır. Eğer bu uyuşma gerçekleşmemiş ise yönetim tarafından gerekli düzeltici tedbirler alınmalıdır

(Ertürk, 2012: 221). Kontrol süreci, standartların tespit edilmesi, bunlara göre başarının ölçülmesi ve gerekli düzeltmelerin yapılması aşamalarını kapsamaktadır (Bensghir, 1996: 129).

Muhasebenin veya muhasebe bilgi sisteminin temel görevlerinden biri de, işletmelerin denetiminin yapılmasında yardımcı olacak veri ve bilgileri sağlamaktır. Örneğin satışlar, üretim miktarları, gelir ve giderlerle ilgili hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı bu raporlar sayesinde kontrol edilir.

3.2. İşletme Yönetiminde Karar Alma

Karar alma, örgütsel eylemlerin odağını oluşturmaktadır. Yoğun rekabet koşullarında karar almak için verilerin toplanması, değerlendirilmesi, alternatiflerin belirlenmesi ve en etkin olan seçeneğe karar verilmesi ve nihayetinde bu işlemin bir an önce yapılması, karar vericiler için hayati önem taşımaktadır. Karar alma aslında bilgiyi işlemektir. Yönetici bilgiyi işleyerek karar alacak ve bu karar uygulamaya geçirilecektir. Bilişim Teknolojileri ve Bilişim Sistemleri, Karar Destek Sistemleri, Uzman Sistemler gibi birçok araç karar alma sürecini olumlu yönde etkilemektedir. Bilişim teknolojileri karar almayı genel anlamda insan gücünün tek elinden alarak bilgi teknolojileri destekli karar sistemlerine aktarmaktadır (Kalay, 2010: 76-77). Günümüzde artan rekabet koşulları altında işletmeler hayatta kalabilmek için bu sistemleri en etkili ve verimli şekilde kullanmaları gerekmektedir. Bilgiyi zamanlı ve verimli kullanan işletmeler başarılı olacaktır.

İşletme kaynaklarının verimli bir şekilde kullanılması her şeyden önce, yönetimin alternatif yollardan birinin veya diğerinin seçimi niteliğinde alacağı kararlarla olur. Yöneticinin kararları işletmeyi başarıya ya da başarısızlığa götürdüğü içindir ki, modern işletmecilikte karar verme (karar alma) yönetme işinin temeli olarak kabul edilmektedir. Hatta ABD’li ünlü bilim adamı H.A. Simon daha da ileri giderek yönetme faaliyeti ile karar alma sürecini eş anlamlı olarak kabul etmektedir (Mucuk, 2011:379). Karar alma, işletme yönetiminin en önemli fonksiyonudur diyebiliriz.

Kurum ve kuruluşlarda iyi karar alınmasına yardımcı olabilecek hususlar şunlardır (İmrek, 2003: 7):

- Karar alma durumunda olan yöneticiler sadece karar almak için karar almamalıdır.
- Karar alma durumunda olan kişilerin yetki seviyeleri tespit edilip kendilerine yazılı olarak bildirilmiş olmalıdır. Yöneticiler bu yetki sınırları içinde inisiyatiflerini kullanabilmelidir.
- Karar alıcılara konuları ile ilgili yeterli bilgi ve veri zamanında ve eksiksiz olarak iletilmelidir.
- Karar alma durumunda olan kişilerin ilgili konuda karar alabilecek kapasitede bulunması zorunludur.
- Karar alıcıların konuya hazırlıklı ve hâkim olması gerekir.

Karar alma süreçlerini etkin hale getirebilmek için işletmelerin ayrıntılı bir muhasebe örgütlenmesi ve sistemi geliştirmesi gerekir. Bu örgütlenme ve sistem, ilgili kişilerin gerekli bilgilere zamanında ve doğru olarak ulaşmalarını sağlamak için gereklidir (Haftacı, 2013: 16).

3.2.1. Karar Alma Sürecinin Aşamaları

Karar alma sürecinin aşamaları aşağıdaki gibi sıra ile açıklamak mümkündür (Ertürk, 2012: 240-242):

1. Adım: Problemin Tanımlanması

Karar alma, esası bakımından bir problemi çözme amacını taşır. Bu açıdan, problemin ne olduğunu, önemini, kapsamına, etki ve sonuçlarını açık bir şekilde bilmek ve belirleme gerekir. Örneğin hastalık bir sağlık sorunudur. Hastalığı gidermek için, onun açık ve kesin bir teşhisini yapmak zorunludur. Zira hastalık teşhis edilmeden tedavi mümkün olmamaktadır. İşletme yöneticileri de öncelikle işletmenin sorunlarını tespit etmek durumundadırlar.

2. Adım: Alternatif Çözümleri Geliştirme

Yönetici problemin ne olduğunu bilirse, sonraki adım onu çözümlenmek için karar teknikleri yoluyla alternatifler geliştirmektir. Normalde bir problemi çözmek için bir çok seçenek bulunur. Bazı durumlarda hiçbir şey yapmamak yöneticiler için bir alternatif olsa da, bir yöneticinin en önemli fonksiyonu ne yapmak gerektiğini belirlemektir.

3. Adım: Alternatifleri Değerlendirmek

Karar alma süreci, en uygun alternatifin seçimidir. Burada nicel yaklaşım veya nicel olmayan yaklaşım kullanılabilir. Bilgisayarla programlanmış bir matematiksel model çeşitli analizler yapabilir. Bu durumda yönetici tecrübesini ve bilgisini kullanmadan sadece bilgisayar rakamlarını kullanması uygun bir yol olmayacaktır. Yönetici bu rakamları yorumlayıp karar almalıdır.

4. Adım: En Uygun Alternatifin Seçimi

Bu aşamada gerçek karar verilir. Alternatifler arasında en uygun olanını yönetici seçer. Burada en doğru yaklaşım, en iyi alternatif değil, en uygun alternatifi seçmektir. En uygundan maksat, en etkin ve en ucuz olanıdır. Karar verenin en uygun alternatifi seçebilmesi için bu süreçte uzmanlık alanı dışında kalan konularda uzmanlardan yararlanması gerekir.

5. Adım: Seçilen Alternatifin Uygulamaya Konması ve Uygulamanın Devam Ettirilmesi

Seçim tercihini yapan yönetici aldığı bu kararı bu aşamada uygulamaya koymak durumundadır. Karar alma sürecinin en önemli ve son işlemi de yürürlüğe konulan kararın uygulanmasını sürekli takip ederek, uygulamanın devamlılığının sağlamaktır. Eğer uygulamanın devamlılığını sağlayacak titiz bir takip yapılmazsa, uygulama devam etmez ve karar alma sürecinin bütün aşamalarında yapılan çalışmalar boşa gitmiş olur.

3.2.1.1. Bilişim Teknolojilerinin Karar Alma Sürecindeki Etkileri

Bilişim teknolojilerinin karar alma sürecindeki etkileri ve yararları şu başlıklar altında toplanmaktadır (Kalay, 2010: 76-77):

- **Karar Alma Sayısında Artış:** Bilgisayarlar karar almada büyük miktarda bilgiye ulaşma ve değerlendirme imkânı tanıyarak, alternatifleri arttırmış ve karar alıcının hızlı değerlendirmesine imkân tanıyıp karar sayısının artmasına sebep olmuştur.
- **Planlama Döneminde Kısalma:** Bilişim sistemlerine aktarılan karar alma fonksiyonu, çevre ile karar alanlar arasında geri bildirim imkânı tanıyarak

gerekli değişikliklerin zamanında yapılmasını sağlar. Planlama süresi kısalmakta ve tahminlerdeki hata riski minimuma inmektedir.

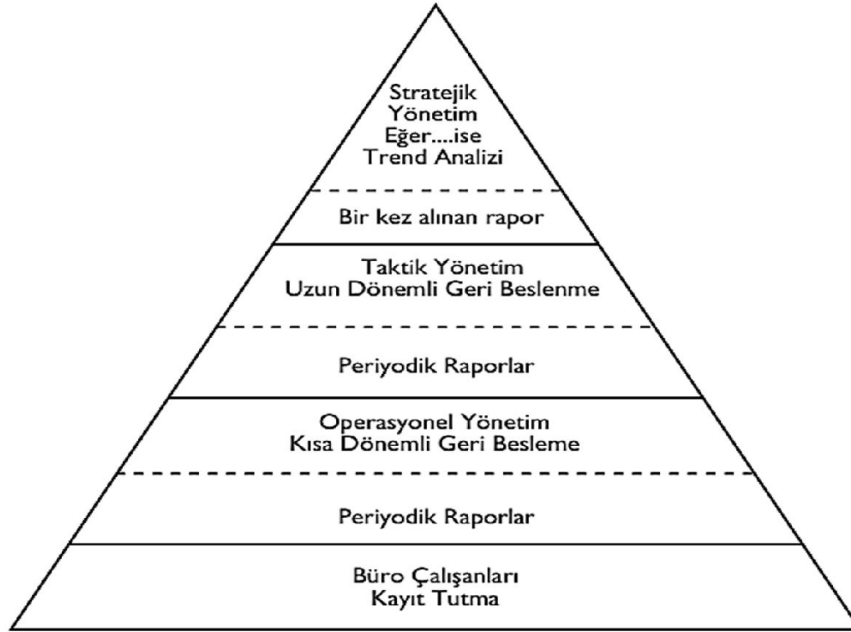
- **Karar Almayı Kişisellikten Kurtarma:** İşletmelerde çalışanların işi ile ilgili olarak yapması gerekenleri üstünden ya da başkasından öğrenmesi yerine bilişim sistemlerinden öğrenmesi ile kararlar kişisellikten uzaklaşmış olacaktır.
- **Kullanılan Bilginin Niteliğinde Değişme:** Bilişim teknolojileri yönetimin alacağı kararlar ile ilgili gerekli bilgilerin toplanması ve analiz edilmesinde etkinlik sağlayarak daha sağlıklı ve nitelikli bilgilere ulaşma imkânı sağlar. Nitelikli bilgi; zamanlı, amaca uygun ve yeterli olma gibi özellikleriyle, yöneticilerin daha rasyonel kararlar almasına imkân tanır.
- **Karar Alma Fonksiyonunda Değişme:** Bilişim teknolojileri, özellikle operasyonel düzeyde yer alan personele yeterli bilgi sağlayarak, karar alma fonksiyonunu yerine getirmelerine ve alınan kararların da üst yönetim tarafından rahatlıkla izlenmesini sağlayarak karar almada yerleşmeye neden olabileceği gibi bazı durumlarda da merkezileşmeye neden olabilir.
- **İdari İşlerin Niteliğinde Değişme:** Bilişim teknolojileri özellikle rutin işleri astlara devrederek yöneticileri asli vazifeleri olan planlama, yürütme ve denetim için daha fazla zaman kazandırmaktadır.

3.2.2. İşletmelerde Karar Düzeyleri

İşletmelerde karar alma işlevi, yoğun olarak yöneticilerin görevidir. İşletmelerin günlük işlerinin yürütülmesinden sorumlu olan alt düzey yöneticiler yürütmeye ilgili, günlük, rutin kararlar için bilgiye ihtiyaç duyarlarken orta ve üst düzey yöneticiler, uzun dönemli karar alma, strateji ve politika oluşturmaya yönelik bilgiye ihtiyaç duyarlar (Lezki, 2012: 14).

Örgütün alt düzeylerinde bulunan büro çalışanları, sürekli olarak veri işleme sistemine girecek günlük kayıt tutma işlemini gerçekleştirir. Örgütün taktik düzeyini oluşturan orta kademe yönetimin ihtiyaç duyduğu bilgilerin temel niteliği ise periyodik olmalarıdır. En üst düzey yönetimin ise, stratejik kararlara esas olmak üzere geliştirilen uzman ve karar destek sistemleriyle çoğunlukla bir kez alınan raporlar için bilgiye ihtiyaç duyarlar (Bensghir, 1996: 20). Şekilden de anlaşılacağı üzere işletme yönetiminin üst kademelerine çıktıkça bilginin türü, ihtiyaç duyulan raporlar ve alınan karar türleri değişmektedir.

Şekil 3. 2: Örgütsel Düzeye Göre Bilgi İhtiyacı

Kaynak: Türksel Kaya Bensghir, (1996), *Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim*, 1. Baskı, TODAİE Yayın No: 274, Ankara, s.20.

İşletmenin karar alma ile ilgili klasik yönetim piramidi aşağıdaki gibi sıralanabilir (Lezki, 2012: 15):

Stratejik Yönetim: Genel olarak yönetim kurulu, icra kurulu ve üst düzey yöneticilerden oluşan stratejik yönetim düzeyi, stratejik planlama sürecinin bir parçası olarak tüm kurumsal hedefleri, stratejileri, politikaları ve amaçları geliştirir. Bu düzeydeki yöneticiler, aynı zamanda, işletmenin politik, ekonomik ve rekabetçi iş ortamı yönleriyle stratejik performansını izler.

Taktik Yönetim: İşletmelerin bölüm yöneticileri ya da grup ve takım çalışmalarındaki grup ve takım liderleri taktik yönetim düzeyini oluşturur. Bu düzeyde yer alan yöneticiler, kısa ve orta vadeli planlar için çalışma programları geliştirme, bütçeleme yapma, politikalar, prosedürler ve işletmenin alt birimleri için işletme amaçları belirleme gibi işlevleri gerçekleştirirler. Bu yönetim düzeyinde bulunanlar, kaynakları ilgili birimler ve kişiler arasında paylaşmaktaki, bölümler, süreç takımları, proje takımları vb. çalışma grupları biçimindeki alt birimlerin performanslarını izlemektedir.

Operasyonel Yönetim: İşletmelerin günlük işlerinin ve iş süreçlerinin yürütülmesinden sorumlu olan alt düzey yöneticileri kapsayan yönetim düzeyidir. Bu düzeyde yer alan yöneticilerin sorumluluğunda olan işler; haftalık üretim programları gibi kısa vadeli planlar yapmak, kaynakları doğrudan kullanarak belirli bir prosedüre, bütçeye ve zaman programına uygun olarak iş görevlerini yerine getirmek, işletmede çalışma takımları ve benzer çalışma gruplarını kurmak biçiminde özetlenebilir.

3.2.2.1. İşletmelerde Karar Yapıları

Kararlar farklı şekillerde sınıflandırılabilirler. Buna göre, aynı durumların, aynı koşullarda tekrar ortaya çıkabilme (programlanabilme) özelliği açısından, kararlar; "yapılandırılabilir", "yarı yapılandırılabilir" ya da "yapılandırılmaz" kararlar olarak sınıflandırılmaktadır. Yapılandırılmış kararlar, her defasında yeniden alınması gerekmeyen, bazı aralıklarla yinelenen ve "rutin" nitelikteki kararlardır. Elbette bu durum yapılandırılmış kararların önemsiz oldukları anlamına gelmez. Bunların sıklıkla tekrarlanmasının nedeni, sürekli olarak karşılaşılan belirli bir sorunun çözülmesi için, çoğunlukla rutin bir yöntemin saptanmış olmasındandır. Bir çalışana verilerek yıllık izin, büro malzemesi siparişi, vb. kararlar bu türdendir. Yapılandırılmış kararlar için bir işletmede ölçütler belirlenmiştir ve bu nedenle çok riskli kararlar değildirler. Genellikle orta düzey yöneticilerin aldıkları bu kararlar yapısal kararlar olarak adlandırılırlar. Buna karşın çözümü kesin biçimde belirlenmiş yöntemlere dayanmayan, bir defaya özgü ve karmaşık yapıda ortaya çıkan, büyük ölçüde de belirsizlik ve risk taşıyan kararlar ise kısmen yapısal olan veya yapısal olmayan kararlardır (Kaynar, 2010: 24). Buradan da anlaşılacağı üzere üst yöneticilerin alacağı kararlar yapısal olmayan yani her zaman tekrarlanmayan ve sık sık karşılaşılmayan durumlarda alınan kararlardır. Üst yönetimin başarısı da burada alacakları doğru kararlara bağlıdır.

Tablo 3. 1: Yönetim Düzeylerine Göre Karar Yapısı Örnekleri

Karar Yapısı	Operasyonel Yönetim	Taktik Yönetim	Stratejik Yönetim
Yapılandırılmamış	Nakit yönetimi	İş sürecinin yeniden yapılandırılması	Yeni e-ticaret girişimleri İşletmenin yeniden yapılandırılması
Yarı Yapılandırılmış	Kredi yönetimi Üretim programlama Günlük iş atama	Çalışanların performansını değerlendirme Program bütçeleme	Üretim planlama Birleşmeler ve satınalmalar Yerleşim yeri
Yapılandırılmış	Envanter kontrolü	Program kontrolü	

Kaynak: Şenay Lezki, (2012), Bilgi Sistemlerinin Esasları, *İşletme Bilgi Sistemleri* içinde (s. 2-20) Hasan Durucasu (Ed.), Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 2690, Eskişehir, s.16.

3.2.3. Karar Destek Sistemleri (KDS)

Karar destek sistemleri, karar alma süreçlerine etkileşimli ve fiili olarak destek sağlayan bilgi sistemleridir. KDS, son bilgi kullanıcısı olan yöneticiler için istatistiksel analizler, grafik ve model destekleri, veri tabanı ve rapor üretim teknikleri gibi yazılım paketleri hazırlamaktadır (Öğüt, 2003: 134).

Karar destek sistemlerinin (KDS) kavramsal olarak tanımlanmasına bilgisayar bilimleri, yönetim bilimleri, yöneylem araştırmaları gibi değişik disiplinlerin katkısı olmuştur. Sistemin gelişiminde; bilgisayar, yazılım ve donanım teknolojilerindeki ilerlemeler, karar alma işlevinin önemi, güvenilir bilgiye olan istek, şiddetli rekabet baskısı önemli rol oynamıştır (Bensghir, 1996: 85).

Karar Destek Sistemleri, karar alma durumunda olan üst yöneticilere; karar ve analiz modelleri, (matematik ve istatistiksel modeller) bilgi, hesaplama, karşılaştırma desteği sağlamak suretiyle, belirsizliği azaltmak, seçenekler geliştirmek, seçenekleri karşılaştırmak, gerekli her türlü analizleri yapmak amacıyla geliştirilen bilgi sistemleridir. Karar destek sistemleri; yapılandırılabilen, yarı yapılandırılabilen ve yapılandırılmayan kararların alınmasında yöneticilere destek sağlar. Karar destek sistemleri, genellikle işletmenin; (pazarlama, üretim, finans, insan kaynakları ve muhasebe bilgi sistemleri vb. gibi) veri tabanları ile bilgi alışverişinde bulunmasının yanında dış kaynaklı bilgileri de kullanarak, karar alıcılara çözüm geliştirebilecekleri

ortamlar ve senaryolar sunar. Bunun için karar alma sürecinin ayrıntılarının belirlenmesi ve bilgisayarda desteklenmesi gerekmektedir. Bu sistemler, diğer bilgi sistemlerine göre analitik yönden daha güçlü olup, karar alıcılara uyum ve esneklik sağlar (Kaynar, 2010: 31).

Karar alıcılar karar alma esnasında olası alternatiflerin tamamının değerlendirilmiş olmasından emin olmak isterler. İşletme yönetimi, çoğu zaman karar alma esnasında taraflı bilgilere ya da diğer çalışanların baskılarına maruz kalabilmektedir. Bu türlü etkileri kırabilmek için karar alıcıların mevcut bilgileri en uygun biçimde analiz edebilmeleri gerekmektedir. Tüm karar alma eylemlerinde genel olarak şu elemanlar bulunur (Bensghir, 1996:130-131):

Karar Alan: Mevcut seçeneklerden birisini tercih eden kişi veya grup.

Amaç: Ulaşılabilecek sonuçlar.

Karar Kriterleri: Tercihinde kullanılan değer sistemi.

Seçenekler: Tercihine konu olan alternatifler.

Olaylar-Çevresel Faktörler: Tercihini etkileyen ve kontrol altında olmayan faktörler.

Sonuç: Her bir seçenektan ortaya çıkan değer.

Bu elemanların karar alma sürecinde bir araya getirilmesinde KDS önemli destekler sağlamaktadır. Sistem, veri tabanı ile ulaşılacak sonuçların belirlenmesi, seçime konu olacak alternatiflerin eksiksiz olarak ortaya konması ve çevresel faktörlerle ilgili bilgileri sunar. Her bir alternatif ile ulaşılacak sonuçları ortaya koyarak “en iyi” kararın alınmasına imkân tanır. Bu yüzden, bu sistemler işletme yönetimi için önem arz etmektedir.

3.2.3.1. Karar Destek Sisteminin Özellikleri

Yöneticilerin bir diğer adı da karar alıcıdır. Dolayısıyla karar alma, işletme yönetimde yaşamsal bir önem taşır. Karar destek sistemleri ise, karar alıcılara çok önemli destekler sağlar. Bu nedenle, karar destek sistemlerinin bazı özelliklerinin iyi bilinmesi gerekir.

Karar destek sisteminin en belirgin özelliklerini, şöyle sıralayabiliriz (Ömürbek, 2003: 100-101):

- Karar destek sistemleri, karar alma olgusuna çok geniş açıdan bakarak, yöneticilerin, sorunu bir bütün olarak görmelerini sağlar. Böylece yöneticileri, işletmeyi gelecekte olası koşullara uygun duruma getirme yönünde etkiler.
- Karar destek sistemi, yöneticiyi, karar alma sürecinde devre dışı bırakmaz; tersine, en son kararı yöneticinin vermesi yönünde yöneticiye ışık tutar.
- Karar destek sistemleri, kara almaya, hız ve güvenilirlik kazandırır.
- Karar destek sistemi, soruna uygun matematiksel ve istatistik modeller kullanımı sağlar.
- Karar destek sistemi, işletmenin her düzeyindeki birimlerine ve birim yöneticilerine karar desteği sağlar, onların karar vermede yürek güçlerini artırır.
- Karar destek sistemi, bir taraftan kapsamlı veri tabanları sağlar, diğer taraftan da arzu edilen verilere kolayca ulaşmayı sağlar.

Karar destek sistemlerinde gerçekleştirilen yeni gelişim aşamaları ile birlikte artık bilgi teknolojilerinin birincil işlevi, yöneticinin yerini alarak kararı bizzat yapmak vermek değil, yöneticiye gerekli veriyi hazırlamaktadır (Öğüt, 2003: 134). Karar destek sistemleri, belirsizliği azaltarak, seçenekler geliştirerek, seçenekleri karşılaştırarak, gerekli her türlü açılımları yaparak, yöneticilere karar alma sürecinde yardımcı olur. Karar destek sistemlerinde temel amaç, kararı almak değil, kararın alınmasına destek olmaktadır.

3.2.4. Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarında Kullanılması

Muhasebe bilgi sisteminden sağlanan bilgiler işletme kararlarında kullanıldığı sürece işletme için bir anlam ifade edecektir. İşletme yöneticilerinin işletme ilgili kararları alırken muhasebe bilgi sistemi çıktılarından yararlanmaları doğru karar almaları açısından son derece önemlidir. İşletmelerde profesyonel yöneticilerin muhasebe bilgi sistemi çıktılarını kullanılarak almaları gereken belli başlı kararları şöyle sıralamak mümkündür (Mizrahi, 2011: 311-312):

- Satılacak malların miktarlarının ve satış zamanlarının belirlenmesi,
- Malların satış fiyatının oluşturulması,
- Üretilen mamullerin miktarlarının ve üretim zamanlarının belirlenmesi,
- Üretim için gerekli olan hammadde ve diğer girdilerin nitelik ve miktarlarının saptanması,

- Üretimde kullanılması gereken makine kapasitesinin saptanması,
- Üretimde kullanılması gereken işgücünün hesaplanması,
- Satın almalar ile ilgili uygun ödeme koşullarının saptanması,
- İşletmenin hangi alanlara yeni yatırımlar yapacağını belirlenmesi,
- Yatırımların nasıl finanse edileceği ile ilgili kararlar,
- Optimal sermaye yapısının belirlenmesi ile ilgili kararlar,
- Alacak, stok ve duran varlık yönetim politikalarının saptanması ile ilgili kararlar,
- Kâr planlaması.

Yönetim kararları almada muhasebenin rolü, bir sorunu çözmeye yardımcı olacak özellikteki bilgiyi bulmaya ve bu bilgiyi ilgili yöneticilere sunmaya yöneliktir. Periyodik raporlar veya özel analizlerdeki muhasebe bilgisi genellikle, fiyatlama, üretim seviyeleri ve üretim programı, dış kaynak kullanımı, stok planları, müşteri hizmetleri, işçi müzakereleri ve sermaye yatırımlarını içeren kararları almada kaynak niteliği taşımaktadır. Araştırmalar muhasebe bilgisinin, organizasyondaki yöneticilerin bilgisini arttırdığını ve buna bağlı olarak istenen organizasyonel kararları almadaki yeteneklerinin geliştiğini ve alınan kararların niteliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Kalmış ve Dalgın, 2010: 114).

3.3. İşletme Yönetiminin Kararlarında Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi

Bilgi, içinde bulunduğumuz teknoloji çağında iş dünyasında başarının ön koşulu haline gelmiştir. Yönetim açısından bilgi; işletme ve işletme ile ilgili sistemler hakkında karar almaya katkı sağlayan, iç ve dış kaynaklardan elde edilen verilerin işlenmesiyle üretilen göstergelerdir. Bilgi, yöneticilerin kararlarına yönelik olarak anlamlı şekilde işlenmiş olmalı ve kararlar için gerçek bir değer taşımalıdır. Karar alma işleminde yöneticinin doğru ve etkin kararlar alabilmesi için, tüm alternatiflerin belirlenmesi ve bunlarla ilgili tüm bilgilerin elde edilip değerlendirilmesi gereklidir. Yöneticinin başarısı, karar alma aşamasında elde edeceği bilginin yerindeliği, geçerliliği ve güncelliğine bağlıdır (Kaynar, 2010: 25). İşletme yöneticilerinin en önemli fonksiyonu zamanında doğru kararlar almaktır.

Muhasebenin ürettiği bilgi ekonomik değeri olan ve birbirinden farklı amaçlar için kullanılabilen, ekonomik sistemi ve kullanıcıların davranışlarını etkileyen çok değişik süreçlerin bir araya gelerek oluşturduğu sistemli bir bütünden oluşur. Muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgi, firma için hayati bir öneme sahiptir. Çünkü bu bilgi ile yöneticiler, firmanın geleceği ile ilgili karar alırlar. Alınan bu kararlar işletmenin geleceğini etkiler. İşletmeler süreklilik esasına göre kurulduklarından verilen bu kararlar işletmenin sürekliliğine de katkı sağlayacaktır. Sürekliliği yakalayan bir işletme, ekonomik anlamda karlı olacağından, muhasebenin ürettiği bilgiye ekonomik bilgi olarak bakmak mümkündür (Varıcı, 2007: 55).

Muhasebe bilgisini işlemek, karar öncesi en önemli belirleyici unsurlardır; yani yöneticilerin ileri tespit sürecidirler. Bilişim ve bilgi teknolojisindeki önemli ve olağanüstü gelişme neticesinde, muhasebe iş sürecinde önemli otomatizasyon (otomasyon) gözlenmiştir (Toth, 2012: 91). İşletme yönetimi için belirleyici unsurlar ve anahtar göstergeler muhasebeden alınmaktadır. Günümüzdeki bilgi ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler de dikkate alındığında MBS'lerin kullanımı kolaylaşmış ve önemi de artmıştır.

Tablo 3. 2: Yönetim Düzeylerine Göre Karar Yapısı Örnekleri

İşletme Faaliyetleri	Anahtar Kararlar	Bilgi İhtiyaçları
Sermaye temin etmek	Ne kadar? Öz sermaye veya borç? Borç ise en iyi vade nedir?	Nakit akım tahmini, Proforma finansal tablolar, Borç ödeme tablosu
Bina ve ekipman temini	Bina büyüklüğü? Ekipman Miktarı? Kiralama veya satın al? Yer? Amortisman?	Kapasite ihtiyaçları Fiyatlar Pazar araştırması Vergi oranları ve düzenlemeleri
Personel işe alma ve eğitim	Deneyim gereksinimi? Başvuranların yetenek ve uygunluğu nasıl değerlendirilecek? Nasıl eğitim verilecek?	İş tanımı Başvuranların mesleki geçmiş ve becerileri
Hammadde mal ve malzeme gibi stokların temini	Ne satın alınacak? Kaçta satın alınacak? Hangi tedarikçilerden alınacak? Stoklar nasıl yönetilecek (sergileme, kontrol vs.)?	Pazar analizi Stok durum raporları Tedarikçi performansı ve ödeme vadesi
Reklam ve pazarlama faaliyetleri	Hangi medya araçları kullanılacak? İçerik?	Süre ve medya alan ücretleri Maliyet analizi
Ürün satışı	Kar marjı? Vadeli satış önerilecek mi? Hangi kredi kartları kabul edilecek?	Proforma gelir tablosu Kredi kart maliyetleri Müşteri mali güvenilirlik durumu
Müşterilerden alacak tahsili	Vade öneriliyorsa vadesi? Tahsilâtlar nasıl yapılacak?	Müşteri hesap durumu Alacak yaşlandırma raporu
Maaş ücret ödemesi	Ödeme miktarı? Kesinti ve indirimler? Firma içi veya dışı çalışma durumu?	Satışlar (primler için) Çalışma süresi SGK ve Vergi bildirimleri
Vergi ödemesi	Ödemelerden kesinti vergiler Satış ve KDV vergileri	Devlet düzenlemeleri Ödeme matrahları, Toplam satışlar
Satıcılara ödemeler	Kime? Ne kadar? Ne zaman ödeme yapılacak?	Satıcı faturaları, Satıcılar hesabı

Kaynak: Yusuf Kaynar (2010); “*Muhasebe Bilgi Sisteminde Üretilen Temel Performans Göstergelerinin Karar Verme Süreçlerinde Kullanılması*” Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.165. (Romney ve Steinbart, 2003: 24)’den uyarlanmış.

Tabloda da görüldüğü üzere işletme faaliyetleri verilmiş ve bu faaliyetler için anahtar kararlar ile bilgi ihtiyaçları gösterilmiştir. İşletme yönetiminin alacağı her türlü kararda; bina ekipman temininden işçi alımına, reklam pazarlama faaliyetlerinden ürün satışına kadar, MBS tarafından üretilen bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tablo bir kez daha MBS’nin işletme yönetimi için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

İşletmenin muhasebe departmanı muhasebe raporları ile yöneticilerin önemsedikleri noktaları açıklığa kavuşturmak için özellikle bir araya getirilmiş bilgileri sağlarlar. Muhasebe bilgileri yöneticilere hedef belirleme, değişik karar seçeneklerini tanımlama, değerlendirme, bunlar arasında tercih yapma gibi sorumluluklarını gerçekleştirmede yardımcı olur. Böylece yöneticiler, muhasebeciler ve muhasebe bilgi

sistemi sayesinde tam ve doğru bilgilere dayandırdıkları kararlarını daha etkin hale getirirler (Haftacı, 2013: 18).

Muhasebe bilgi sistemi etkin bir şekilde uygulanırsa işletmeye şu değerleri katacağı söylenebilir (Canbolat, 2006: 68):

- İşletmeye yüksek kaliteli ürün geliştirme veya yüksek kaliteli servis sağlama, maliyet azaltma veya aranılan bir işletme çehresi kazandırma,
- Verimlilik artışı,
- Daha iyi karar almak için tam zamanında ve güvenilir bilgi sağlama,
- Rekabet avantajı sağlama,
- İletişim sağlama,
- Kullanılabilir bilgi sağlama.

Görüldüğü gibi işletme kendi bünyesine uygun bir muhasebe bilgi sistemi geliştirir ve uygular ise içinde bulunduğu rekabet ortamında hem maliyet azaltma hem de verimlilik artışı gibi işletmenin karlılığını artırıcı ve sürekliliğine katkı sağlayacak bir avantaj sağlayacaktır.

Muhasebe bilgi sistemi, işletme yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirerek, işletme eylemlerinin kontrolünü mümkün kılmaktadır. Geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak için gerekli bilgileri sağlamaktadır. Bu bilgilerden hareket edilerek işletmenin geleceği ile ilgili stratejik yönetim planlarının yapılması da mümkün olmaktadır. Muhasebe bilgi sisteminin, yönetim bilgi sisteminin ayrılmaz bir parçası olması sebebiyle, kurumsal yönetim anlayışının başarılı olabilmesi için muhasebe bilgi sisteminin etkin bir şekilde işlemlerini gerekir (Güney, 2013: 279-280). Kurumsallaşmış işletmeler ve uzman yöneticiler muhasebe bilgi sistemini çok iyi özümsemeli ve etkin bir şekilde kullanmaya gayret göstermelidir.

3.3.1. Muhasebe Bilgi Sisteminin Pazarlama Faaliyetleri İle İlgili Kararlarda Yeri ve Önemi

Pazarlama süreci, alışveriş süreci ile sonuçlanacak olan bir ürün ile ilgili olarak müşteri ve tüketici talep ve beklentilerini öngörme, yönetme ve karşılamaya yönelik tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Bu tür faaliyetler arasında çevre analizi, pazarlama araştırmaları, tüketici ve müşteri davranışları, ürün tasarımı, dağıtımı, tanıtımı ve

fiyatının belirlenmesi çalışmaları yer alır. Pazarlama, geleneksel olarak ise şöyle tanımlanabilir: Bir alış veriş süreci içinde yer alan, müşteri veya tüketici ihtiyaç ve beklentilerini belirlemeye ve karşılamaya yönelik tüm faaliyetlerdir (Mirze, 2010: 301). Günümüzdeki pazarlama faaliyeti eskisinden çok daha farklıdır. Pazarlama anlayışındaki değişime bakıldığında önceleri ürün, üretim ve satış yönlü anlayış hâkim iken günümüzde müşteri odaklı pazarlama anlayışı hâkim olmaya başlamıştır. İşletmeler için artık müşterinin her türlü bilgisi önemli duruma gelmiştir. İşletmeler müşterilerine ürünlerini nasıl satabileceklerinin yollarını aramaya başlamıştır. Pazarlama faaliyetleri için de bilginin ve bilgi sistemlerinin önemi daha da artmıştır.

Pazarlama faaliyeti için gerekli olan bilgiler, işletme içinden ve işletme dışından olmak üzere iki ana kaynaktan sağlanır. Muhasebe bilgi sistemi, pazarlama departmanı için iki ana tip bilginin kaynağını oluşturur. Bu bilgiler satışların işlenmesinden meydana gelen bilgiler ve maliyet raporları ile analizlerinden elde edilen bilgiler. Satışların işlenmesi işlemi, müşteri tarafından verilen sipariş ile başlar ve siparişin müşteriye teslimine kadar devam eder. Burada ana veri kaynağı fatura ve irsaliyelerdir. Bir işletmenin yapmış olduğu tüm harcamaların işletmenin muhasebe sistemi tarafından kaydedilip, incelenmesi ve raporlanması gerekir. İyi bir muhasebe bilgi sistemi, pazarlama raporlarının hazırlanmasını sağlayacak her bir harcama hakkında yeterli bilgiyi içermelidir. Muhasebe bilgi sistemi, pazarlama departmanında şu alanlarda kullanılabilir; hedef pazarın belirlenmesinde, dağıtım kanallarının tespit edilmesinde, mamul fiyatlandırılmasında, reklam çalışmalarında vb. (Yılmaz, 2010: 45-46).

Pazarlama yöneticilerinin en çok başvurdukları bilgi sistemi, muhasebe bilgi sistemidir. Muhasebe bilgi sisteminin yerine getirdiği sipariş takip ve sipariş işleme faaliyetinden elde edilen bilgiler ürünlerin dağıtım çalışmalarını şekillendirir. Siparişlerin ne sıklıkta geldiği, ne ölçüde ve ne kadar sürede karşılandığı bu sistem sayesinde belirlenir. Bununla birlikte işletmenin satış tutarları, elde ettiği karlar, üretim maliyeti dışındaki gider ve maliyetlere ilişkin bilgiler de muhasebe bilgi sisteminden sağlanır. Pazarlama yönetiminin muhasebe bilgi sisteminden sağladığı en önemli bilgiler ise ürünlerin maliyetine ilişkin bilgilerdir. Maliyet bilgisi de fiyatlandırma aşamasında en çok ihtiyaç duyulan bilgidir (Çidem, 2013: 36). Görüldüğü üzere MBS pazarlama faaliyetinin birçok aşamasında aktif olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden işletmelerin MBS'lerinin pazarlama bilgi sistemleri ve pazarlama departmanları ile

entegre çalışmaları işletmelerin etkinlik ve verimliliği açısından büyük önem arz etmektedir.

3.3.2. Muhasebe Bilgi Sisteminin Üretim Faaliyetleri İle İlgili Kararlarda Yeri ve Önemi

Üretim faaliyeti genel olarak dönüştürme süreci olarak tanımlanır. Bu süreç içinde hammadde, yarı mamul madde, malzeme, sermaye, insan kaynakları ve emek gibi girdiler, işletmenin mal ve hizmetleri gibi çıktılara dönüşür. Üretim faaliyetleri veya işlevleri arasında sayılabilecek, üretimle ilgili kişilerin görev ve sorumluluğunda olan başlıca konular şunlardır (Mirze, 2010: 271-273):

- Üretim sistemleri ve stratejilerinin seçimi ve uygulanması,
- Kalite güvencesi,
- Ürün ve hizmetlerin tasarlanması,
- Üretim sürecinin planlanması,
- Yer seçimi ile ilgili kararlar,
- İşyeri düzenlemesi,
- İşlerin ve çalışmanın tasarlanması,
- Tedarik zinciri yönetimi,
- Stok yönetimi.

Yöneticilerin üretimle ilgili alacakları kararlar bu faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin kararlardır. Bu kararların alınmasında yöneticiler karar alma modellerinden ve tekniklerinden yararlanırlar. Bu tekniklerin bazılarının uygulanmasında muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgilere ihtiyaç duyarlar. İşletme yöneticisinin üretim departmanı ile ilgili alacağı kararlarda veya üretim departmanı yöneticilerinin alacakları kararlarda, muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgiler şu alanlarda kullanılabilir (Yılmaz, 2010: 46):

- Fabrika kuruluş yeri tespitinde,
- Üretim hacminin belirlenmesinde,
- Stok kontrolünde,
- Maliyet kontrollerinde.

Rekabet için çok önemli olan üretim maliyetlerinin hesaplanması muhasebe bilgi sisteminin alt sistemi olan maliyet muhasebesi aracılığıyla gerçekleştirilir. Mal ya da hizmet üreten işletmelerde üretim maliyetlerine ilişkin ekonomik faaliyetler üzerine yoğunlaşmış olan maliyet muhasebesi maliyetlerin tanınması, özetlenmesi ve raporlanması vb. birçok faaliyetleri yerine getirir (Çidem, 2013: 35). Üretim bölümü yöneticileri üretim ile ilgili ihtiyaç duydukları stoklarla ilgili, üretim hacmi ile ilgili ve maliyetlerle ilgili bilgilere MBS'den ulaşabilirler.

3.3.3. Muhasebe Bilgi Sisteminin Ar-Ge Faaliyetleri İle İlgili Kararlarda Yeri ve Önemi

Araştırma-Geliştirme günümüzde çok sık kullanılan terimlerden birisidir. Ar-Ge konusunda pek çok farklı tanımlar literatürde bulmak mümkündür. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından yapılan genel tanımlamaya göre; bilim ve teknolojinin gelişmesini sağlayacak yeni bilgileri elde etmek veya mevcut bilgilerle yeni malzeme, ürün ve araçlar üretmek, yazılım üretimi dâhil olmak üzere yeni sistem, süreç ve hizmetler oluşturmak veya mevcut olanları geliştirmek amacı ile yapılan sistematik ve düzenli çalışmalara Ar-Ge denir. Ar-Ge sürecinde geliştirilen ürün ve hizmetler şirkete sağlayacağı faydalar şunlardır (Suvacı ve Selçuk, 2013: 224-226):

- Satışların artması,
- Kârlılığın artması,
- Uluslararası yeni pazarlara açılması,
- Markanın değerinin artması ve yenilikçi bir şirket olarak ün kazanılması,
- Artan itibarla en başarılı personeli bünyeye çekme gücünün kazanılması,
- Yeni iş ortakları bulunması,
- Dış finansman sağlanmasında kolaylıklar.

Muhasebe bilgi sistemi, araştırma geliştirme (Ar-Ge) departmanına daha çok deneysel geliştirmelerde bilgi sunmaktadır. Bu bilgiler de, Ar-Ge departmanında çalışan mühendislerin maaş durumu, kullanılan malzemelerin fiyatları, kullanılan demirbaşların alış fiyatları ve amortismanlarıdır (Akpınar, 2007: 58). Ar-Ge faaliyetlerinin sağlıklı sürdürülebilmesi için muhasebe bilgi sistemi ile Ar-Ge departmanı entegre olmalıdır. İşletme yönetimi için Ar-Ge faaliyetleri ile MBS faaliyetleri hayati önem taşımaktadır. Bu iki faaliyet hem birbirini destekler, hem de birbirini geliştirir.

3.3.4. Muhasebe Bilgi Sisteminin Finansman Faaliyetleri İle İlgili Kararlarda Yeri ve Önemi

Finans yöneticileri; yatırım yapılacak varlıkların seçiminde, ilgili varlıklara aktarılacak fon miktarının belirlenmesinde, elde kalan fonun değerlendirilmesi ve saklanması gibi pek çok mali konuda karar almak zorundadır. Finans yöneticileri bu kararları alırken bazı finansal bilgilere ihtiyaç duymaktadır. Bu bilgilerin önemli bir kısmı muhasebe bilgi sisteminden elde edilmektedir. Bu bağlamda, finansman alt sistemi muhasebe bilgi sistemi ile en çok etkileşim içinde olan sistemdir. Finans yöneticilerinin temel amacı, etkin finansal yönetim uygulayarak firma değerini arttırmaktır. Çünkü günümüzde firmanın piyasa değeri büyük bir önem arz etmektedir. Bu yüzden finans yöneticilerinin alacağı kararlar firmanın geleceği için çok önemlidir. Bu doğrultuda alınan her finansal karar para (kâr veya zarar), zaman ve risk unsurlarını içermektedir. Karar alırken doğru zamanlama yapabilmek, elde edilen kârın derecesini etkilemektedir. Örneğin, doğru zamanda yatırım kararı alan işletmenin karlılığını artırma şansı yükselecektir. (Canbolat, 2006: 73). Finans yöneticilerinin analizde ve doğru karar almada ihtiyaç duydukları verilerin önemli bir kısmı işletme içinden sağlanır. Bu noktada muhasebe bilgi sisteminden elde edilecek bilgiler finans yöneticileri için de anahtar göstergeler olacaktır.

3.3.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin İnsan Kaynakları Faaliyetleri İle İlgili Kararlarda Yeri ve Önemi

İnsan kaynakları yönetimi; örgütün ihtiyaçları doğrultusunda en uygun insan kaynağını en ekonomik şekilde temin etme, eğitme ve geliştirme, performansını değerlendirme, kariyerini planlama ve ücretini belirlemeye yönelik faaliyetleri kapsamaktadır (Uztuğ ve Çınar, 2013: 145).

Başarıya ulaşan işletmeleri bu noktaya taşıyan en önemli unsur hiç şüphesiz nitelikli ve üretken insan kaynağıdır. İşletmelerin çalışanlarından elde etmek istedikleri verimlilik, çalışanların bedensel ve zihinsel güçlerinden en yüksek düzeyde faydalanmak ve bu düzeyi sürekli hale getirmek olarak tanımlanabilir. İşgücü verimliliğini en yüksek düzeye çıkarmak için yapılacak ilk iş ise çalışanın ekonomik beklentilerini karşılamak yani çalışmanı tatmin edecek bir ücret vermektir (Çidem, 2013: 36).

Değişken, rekabetçi ve küresel ekonomilerde işletmelerin yüksek performans göstermeleri gerekmektedir. İşletme bütününde ise, yüksek performansa tüm birimlerde çalışanların gösterdiği yüksek çabaların toplamıyla ulaşılabacaktır. Dolayısıyla her bir çalışanın çaba ve performansı izlenmeli ve işletmenin genel performansına olumlu katkıda bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir (Mirze, 2010: 193). İnsan kaynakları bilgi sistemi için çok önemli olan ücretlendirmenin MBS'den elde edilen bilgilerle sağlıklı bir şekilde yapılması mümkün olacaktır.

4. BARTIN İLİNDEKİ KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER (KOBİ) ÜZERİNDE BİR UYGULAMA

Çalışmanın bu bölümünde bundan önceki bölümlerde anlatılan teorik bilgiler ışığında Bartın ilinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmelerin muhasebe bilgi sistemleri ve yönetim kararları üzerindeki etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma anketimiz dört bölümden oluşmaktadır. İlk iki bölümde işletme yöneticisine ve işletmeye ait demografik bilgiler yer almaktadır. Üçüncü bölümünde işletmeye ait muhasebe bilgi sisteminin yapısını incelemeye yönelik sorular yer almaktadır. Anketimizin son bölümünde de işletme yönetiminin aldığı çeşitli karar türlerine yer verilmiş ve işletme yönetiminin bu kararları alırken MBS'den yararlanma derecesi ile ilgili sorulara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Günümüzde yaşanan yoğun rekabet ortamında işletmelerin ayakta kalabilmeleri ve faaliyetlerini karlı bir şekilde sürdürebilmeleri için bilgiyi ve bilgi teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmaları gerekmektedir. Burada işletme yönetiminin ihtiyaç duyduğu bilgilerin en önemlilerini muhasebe bilgi sistemleri üretmektedir. Muhasebe bilgilerine başvurulmadan alınan kararların eksik ve hatalı olacağı aşikârdır. Bu çalışmamız ile MBS'nin işletmeler ve işletme yöneticileri için önemine dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Bilindiği üzere ülkemizde faaliyet gösteren işletmelerin büyük çoğunluğu küçük ve orta ölçekli işletmelerdir. Büyük işletmelerin çoğu zaten bilgi sistemlerinin ve bilgi teknolojilerinin önemi kavramış ve bu teknolojileri ve sistemleri aktif olarak kullanmaktadır. Çalışmamızda küçük ve orta ölçekli işletmeler için de MBS'lerinin önemli olduğu ve bu sistemleri işletme sahip veya yöneticilerinin aktif ve etkin bir biçimde kullanmaları gerektiği üzerinde durulmuştur.

4.2. Araştırmanın Kapsamı, Örnekleme ve Sınırlandırmalar

Bilindiği üzere, ülkemizde 1 Temmuz 2012 tarihinden itibaren Yeni Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girmesi ile birlikte 1 Ocak 2013'den itibaren de KOBİ

TFRS'ye geçilecek olmasından KOBİ'nin yeniden tanımlanması gerekiyordu. Resmi Gazetenin 4 Kasım 2012 tarih ve 28457 sayılı nüshasında (URL1, 2012); "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" yayımlanmıştır. Yönetmelik hükümlerine göre KOBİ'lerle ilgili tanımlar aşağıda verilmiştir.

İşletme: Yasal statüsü ne olursa olsun, bir veya birden çok gerçek veya tüzel kişiye ait olup bir ekonomik faaliyette bulunan birimleri veya girişimleri ifade eder.

Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme (KOBİ): İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan ve bu yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimleri veya girişimleri ifade eder.

Mikro İşletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 1 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmelerdir.

Küçük İşletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 8 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmelerdir.

Orta Büyüklükteki İşletme: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 40 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmelerdir.

Yukarıda da görüldüğü üzere KOBİ'ler üç guruba ayrılmış oluyorlar: Mikro İşletme, Küçük İşletme ve Orta Ölçekli İşletmeler. Uygulama kapsamına Türkiye'de ve Dünyada önemli bir yeri olan küçük ve orta ölçekli işletmelerden Bartın ilinde faaliyet gösteren küçük işletmeler ve orta ölçekli işletmeler dâhil edilmiştir. Çalışmamızda on kişiden az işçi çalıştıran mikro işletmeler, muhasebe bilgi sistemlerinin oturmamış olması ve bu konuda sağlıklı bilgi alınacak personel bulunmaması nedeniyle ana kütleye katılmamıştır. Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonunun verilerine göre Bartın ilinde 2014 yılı Mayıs ayı verilerine göre 5.446 adet işletme bulunmaktadır. Bartın Ticaret ve Sanayi Odasının verilerine göre Bartın ilinde 1.080 adet küçük işletme, orta

ölçekli işletme ve büyük işletme bulunmaktadır. Bartın ilindeki işletmelerden 4.366 tanesi mikro işletmedir. Bu işletmeler de ana kütlede çıkarılmıştır. Bartın ilinde, personel sayısına göre 5 adet büyük işletme bulunmaktadır. Büyük işletmeler de ana kütlede çıkarılmıştır. 1.075 adet küçük ve orta ölçekli işletme ana kütle olarak alınmıştır. Söz konusu ana kütlede araştırmaya katılmayı kabul eden 75 işletme üzerinde anket çalışması uygulanmıştır.

4.3. Araştırmanın Hipotezleri

Ana kütlede örnek kütle seçilerek tahminler yapabilmek için, hipotez sınamaları yapılmalıdır. Bir araştırmacı, ana kütlede temsil yeteneğine sahip bir örnek kütlede dayanarak, ana kütle hakkında tahminler yapabilir. Fakat bunun doğru olduğunu ispatlaması gerekir. Bu nedenle bilimsel sınama tekniklerine başvurulur. Hipotez sınamalarında iki hipotez bulunmaktadır. Birinci hipotez, bir veya birden çok ana kütlede ilgilendiren, yanlışlığı ispatlanıncaya kadar doğru kabul edilen sıfır hipotezidir. İkinci hipotez, ana kütlede temsil yeteneğine sahip örnek kütle istatistiklerine dayanan ve sıfır hipotezine karşı olan karşıt hipotezdir (Tekin, 2009: 15).

Hipotez 1: İşletme büyüklüğü ile muhasebe kayıtlarını tutma sebebi arasında bir ilişki vardır.

Hipotez 2: İşletme yöneticilerinin eğitim durumu ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 3: İşletme yöneticilerinin mesleki deneyimi ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 4: İşletmelerin faaliyet süreleri ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 5: İşletmelerin hukuki mahiyetleri ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 6: İşletmenin büyüklüğü (çalışan sayısına göre) ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 7: İşletmenin muhasebelerini tutma sebebi ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 8: Muhasebe kayıtları ve raporlarının gerçek durumu göstermesi ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 9: Müşteri ve Satıcılarla (Tedarikçi) ilgili raporların hazırlanması ile pazarlama ve satış stratejileri geliştirmede MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 10: Mali tabloların analize uygun hazırlanması ile yatırım kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 11: Muhasebe bilgilerine ulaşım kolaylığı ile fiyat belirleme kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 12: Muhasebe kayıtları ve raporlarının gerçek durumu göstermesi ile Ar-Ge bütçesinin belirlenmesinde MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

4.4. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesinde Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Anketle elde edilen veriler SPSS 18 (Statistical Packages for the Social Sciences) programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel teknikler şunlardır: Cronbach Alfa Katsayısı, Ki-Kare testi (Chi-Square) (χ^2), ve Pearson Korelasyon Katsayısı. Bu temel analizlerle birlikte bazı yüzde ve frekans analizleri ile çeşitli demografik karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu analizler aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçme sorularındaki ifadelerin kendi aralarında tutarlı olup olmadıklarını ölçmek için güvenilirlik analizi yapılmış ve Cronbach's Alpha değerleri hesaplanmıştır. Alfa katsayısının bulunabileceği aralıklar ve buna bağlı olarak da ölçeğin güvenilirlik durumu aşağıda verilmiştir: (Akgül ve Çevik, 2005: 435-436)

$0 \leq \text{Alfa} < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \text{Alfa} < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliğini düşüktür.

$0.60 \leq \text{Alfa} < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \text{Alfa} < 1.00$ ise ölçek yüksek düzeyde güvenilirdir.

Ki-Kare Testi, örneklem grubundaki değerlerin dağılımının (normal dağılım vb.) hipotezde ileri sürülen ana kütle dağılımıyla uyumlu olup olmadığını ölçmektedir. Beklenen değerlerle, elde edilen değerler arasındaki uygunluk araştırıldığı için “uygunluk testi” olarak da adlandırılmıştır (Kalaycı, 2010: 86).

Pearson korelasyon katsayısı, iki sürekli değişkenin doğrusal ilişkisinin derecesinin ölçülmesinde kullanılmaktadır. Farklı bir ifade ile, iki değişken arasında anlamlı bir ilişki var mıdır sorusunun cevabı alınır. Pearson korelasyon katsayısı r ile gösterilir ve -1 ile +1 arasında değerler alır. Bu değerler şöyle yorumlanır (Kalaycı, 2010: 116):

- $r = -1$ ise tam negatif doğrusal ilişki vardır. Yani bir değişken artarken diğeri azalır.
- $r = 1$ ise tam pozitif doğrusal ilişki vardır. Yani bir değişken artarken diğeri de artar.
- $r = 0$ ise iki değişken arasında ilişki yoktur.

İki değişken arasında Pearson korelasyon katsayısının yorumu aşağıdaki gibi yapılır (Akgül ve Çevik, 2005: 358):

<u>r (Korelasyon Katsayısının Değeri)</u>	<u>İlişki Düzeyi</u>
0.00 – 0.19	İlişki yok ya da önemsenecek düzeyde düşüktür.
0.20 – 0.39	Zayıf (düşük) ilişki vardır.
0.40 – 0.69	Orta düzeyde ilişki vardır.
0.70 – 0.89	Kuvvetli (yüksek) ilişki vardır.
0.90 – 1.00	Çok kuvvetli ilişki vardır.

P (Probability; Olasılık) değeri, istatistiksel anlamlılığın (statistical significance) varlığının ve varsa da var olan farklılığın ispat düzeyinin belirlenmesi amacı ile kullanılan bir değerdir. Her istatistiksel testin sonucunda kullanılan test istatistiğine ait bir P değeri hesaplanır. Bu P değeri, genellikle istatistik programlarda “Sig.” kısaltması ile ifade edilir. Burada “Sig.” “significance; anlamlılık” kelimesinin kısaltılmış halidir (Kul, 2014: 12).

4.5. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Anket formunda yer alan ölçeklerin güvenilirliğini test etmek için Cronbach's Alpha katsayısı kullanılmıştır. İşletmelerin muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini ölçmeye yönelik 10 adet soru bulunmaktadır, işletme yönetiminin aldığı kararlarda MBS kullanım düzeyini ölçmeye yönelik de 11 adet soru bulunmaktadır. Anket çalışmamızda toplam 21 adet soru sorulmuştur.

Tablo 4. 1: Ölçek Güvenilirlik Analizi

Ölçek Adı	Soru Sayısı	Cronbach's Alpha
Tüm Ölçek	21	0,902
Alt Ölçekler		
MBS Etkinliği	10	0,805
Yönetim Kararlarında Kullanımı	11	0,909

Cronbach's Alpha değeri tüm sorular için 0,902 çıkmıştır. Bu rakam ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. MBS Etkinliğini ölçmeye yönelik sorular için Cronbach's Alpha değeri 0,805 çıkmıştır yani ölçek yüksek düzeyde güvenilirlerdir. Yine aynı şekilde işletme yönetiminin aldığı kararlarda muhasebe bilgi sisteminin önemini ölçmeye yönelik sorular için de Cronbach's Alpha değeri 0,909 çıkmıştır. Bu rakam da ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

4.5.1. Araştırmaya Katılanlara İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular

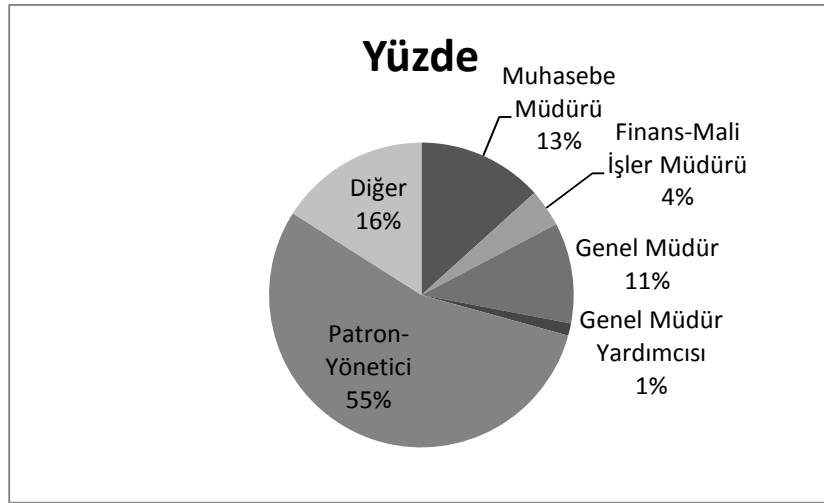
Ankete katılan işletme yöneticilerinin cinsiyet, öğrenim durumu, işletmedeki konumu ve mesleki deneyimi gibi sosya-demografik bilgiler ile işletmelerin faaliyet süreleri, hukuki mahiyetleri, faaliyet alanı, işletmenin büyüklüğü, muhasebesinin nerede tutulduğu ve muhasebenin niçin tutulduğuna yönelik bilgilere bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 4. 2: Araştırmaya Katılan İşletme Yöneticilerine Ait Demografik Bilgiler

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Bay	59	78,7
Bayan	16	21,3
Toplam	75	100
Eğitim	Frekans	Yüzde (%)
Lise	30	40,0
Ön Lisans	16	21,3
Lisans	29	38,7
Toplam	75	100
Görev	Frekans	Yüzde (%)
Muhasebe Müdürü	10	13,3
Finans-Mali İşler Müdürü	3	4,0
Genel Müdür	8	10,7
Genel Müdür Yardımcısı	1	1,3
Patron-Yönetici	41	54,7
Diğer	12	16,0
Toplam	75	100
Deneyim	Frekans	Yüzde (%)
0-5 yıl	15	20,0
5-10 yıl	14	18,7
10-15 yıl	19	25,3
15-20 yıl	12	16,0
20 yıl üzeri	15	20,0
Toplam	75	100

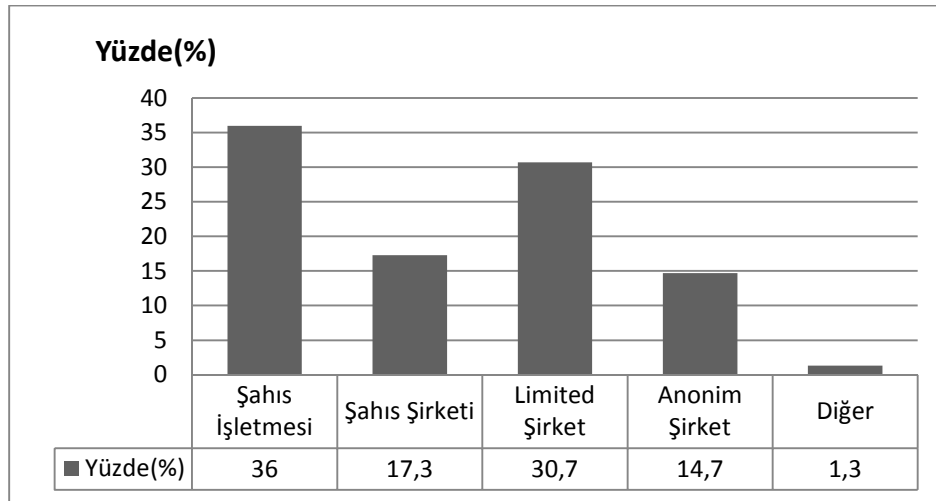
Tablo 4.2'ye bakıldığında ankete katılan işletme yöneticilerinden %78,7'sinin (59 kişi) erkek olduğu görülmektedir. İşletme yöneticilerinin eğitim durumuna bakıldığında %60'nın yüksekokul (ön lisans ve lisans) mezunu olduğu ve %40'ının da lise mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların %54,7'sinin patron-yönetici olduğu ve diğerlerinin ise muhasebe müdürü, mali işler müdürü ve diğer pozisyonlarda olduğu görülmektedir. Katılımcıların mesleki tecrübelerine bakıldığında %61,3'ünün mesleki tecrübesinin 10 yıl ve üzeri olduğu %38,7'sinin de mesleki tecrübelerinin 10 yılın altında olduğu görülmektedir.

Grafik 4. 1:Araştırmaya Katılan İşletme Yöneticilerinin Pozisyonları

Ankete katılan işletmeler küçük ve orta ölçekli işletmeler olduğu ve bu işletmelerde yeterince uzman yöneticiler bulunmadığı için ankete katılan işletme yöneticilerinin yarısında fazlası patron yönetici pozisyonundadır.

Grafik 4. 2: Araştırmaya Katılan İşletmelerin Hukuki Mahiyeti

Ankete katılan işletmeler büyük bir kısmı şirket mahiyetindedir. Ankete katılan işletmelerin %62,7'si (47 adet) şirkettir, bu işletmeler genellikle orta ölçekli işletmelerdir. Yüzde 36'sı (27 adet) şahıs işletmesidir, bu işletmeler genellikle küçük işletmelerdir.

Tablo 4. 3: Araştırmaya Katılan İşletmelere Ait Demografik Bilgiler

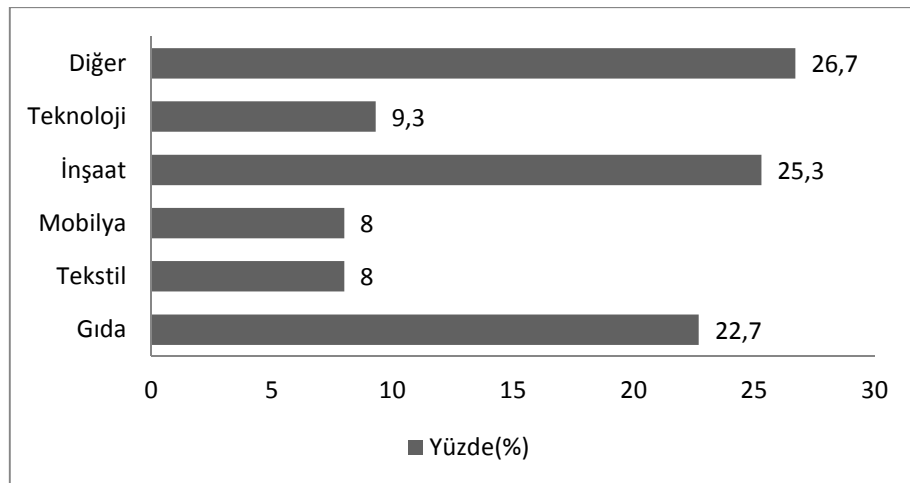
Faaliyet Süresi	Frekans	Yüzde(%)
0-5 yıl	15	20,0
5-10 yıl	12	16,0
10-15 yıl	11	14,7
15-20 yıl	7	9,3
20 yıl üzeri	30	40,0
Toplam	75	100,0
Hukuki Statüsü	Frekans	Yüzde(%)
Şahıs İşletmesi	27	36,0
Şahıs Şirketi	13	17,3
Limited Şirket	23	30,7
Anonim Şirket	11	14,7
Diğer	1	1,3
Toplam	75	100,0
Faaliyet Alanı	Frekans	Yüzde(%)
Gıda	17	22,7
Tekstil	6	8,0
Mobilya	6	8,0
İnşaat	19	25,3
Teknoloji	7	9,3
Diğer	20	26,7
Toplam	75	100,0
Çalışan Sayısı	Frekans	Yüzde(%)
10-49 kişi	26	34,7
50-249 kişi	49	65,3
Toplam	75	100,0

Tablo 4.3'e bakıldığında işletmelerin %64'ünün on yıldan fazla süredir faaliyet gösterdiği, işletmelerin %36'sının şahıs işletmesi, %30,7'sinin Limited Şirket olduğu, işletmelerin % 22,7'sinin gıda sektöründe, %25,3'ünün inşaat sektöründe faaliyet gösterdiği, işletmelerin %34,7'sinin (26 adet) küçük işletme, %65,3'ünün (49 adet) orta ölçekli işletme olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 4: Araştırmaya Katılan İşletmelerin Muhasebe Sistemleri

Muhasebesinin Tutulduğu Yer	Frekans	Yüzde(%)
İşletme bünyesinde	20	26,7
İşletme dışında bir muhasebe bürosunda	34	45,3
Bir kısmı işletmede bir kısmı işletme dışında	21	28,0
Toplam	75	100,0
Muhasebe Kayıtları Niçin Tutuluyor	Frekans	Yüzde(%)
Sadece vergisel yükümlülükler için	16	21,3
Bir bilgi kaynağı olarak her türlü bilgi için	59	78,7
Toplam	75	100,0

Ankete katılan işletmelerin %45,3'ünün muhasebe kayıtlarını tamamen işletme dışında bir muhasebe bürosuna tutturduğu, ankete katılan işletmelerden %26,7'sinde sadece işletme bünyesinde muhasebe kayıtları tutulurken %28'inde hem işletme bünyesinde hem de işletme dışında muhasebe kayıtları tutulmaktadır. Ankete katılan işletmelerin %78,7'sinin muhasebe kayıtlarını bir bilgi kaynağı olarak tuttuğu, 21,3'ünün ise muhasebeyi sadece vergisel yükümlülükler için tuttuğu görülmektedir.

Grafik 4. 3: Ankete Katılan İşletmelerin Buldukları Sektöre Göre Dağılımı

Ankete katılan işletmelere sektörel bazda baktığımızda en fazla inşaat (%25,3) ve gıda (%22,7) sektöründen işletmeler katılmıştır. Daha sonra teknoloji işletmeleri gelmekte sonra da mobilya ve tekstil işletmeleri gelmektedir. Bunların dışında kalan sektörler de %26'lık kısmını oluşturmaktadır.

4.5.2. Anket İfadelerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Bu bölümde anket çalışmasının ikinci ve üçüncü bölümünü oluşturan sorular kendi içlerinde sınıflandırılmıştır. Ankete katılanların bu sorulara verdikleri cevaplar adet ve yüzde olarak tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4. 5: İşletmelerin Raporlama Sistemine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Raporlama Sisteminin Yapısı	Sıklık Düzeyi	Hiçbir Zaman	Nadiren	Arasına	Genellikle	Her Zaman	Toplam
Stok Raporları Düzenli Olarak Hazırlanır.	n	4	3	9	27	32	75
	f(%)	5,3	4	12	36	42,7	100
Müşteri ve Satıcılarla İlgili Raporlar Düzenli Hazırlanır.	n	3	1	10	23	38	75
	f(%)	4	1,3	13,3	30,7	50,7	100
Mal Alış ve Satışları ile İlgili Raporlar Düzenli Olarak Hazırlanır.	n	2	1	7	21	44	75
	f(%)	2,7	1,3	9,3	28	58,7	100
Muhasebe Raporları Açık ve Anlaşılır Olarak Düzenlenir.	n	0	0	8	19	48	75
	f(%)	0	0	10,7	25,3	64	100
Muhasebe Kayıt ve Raporları Gerçek Durumu Gösterir.	n	0	1	5	17	52	75
	f(%)	0	1,3	6,7	22,7	69,3	100

Anketin ikinci bölümünde işletmelerin MBS'lerinin yapısı ve etkinliğini ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Ankette 5'li Likert ölçeği kullanılmıştır. İkinci bölümle ilgili iki adet tanımlayıcı istatistiğe yer verilmiştir. Birincisi işletmelerin raporlama sistemlerinin yapısını ölçmeye yönelik sorulardır. İkinci kısım sorular da MBS'nin etkinliğini ölçmeye yönelik sorulardır.

Raporlama, MBS'nin en önemli fonksiyonlarından birisidir. MBS'den beklenen faydalar bu sistemin ürettiği raporlar sayesinde sağlanabilir. Sistemin ürettiği raporlar ne kadar zamanlı, ilgili, doğru ve anlaşılır olursa işletme yöneticilerine ve diğer karar alıcılara o kadar fayda sağlayacaktır. Sağlıklı kararlar alınması ve planlar yapılması ancak bu raporlar ile gerçekleşmektedir. Bu yüzden mali tablolar ile diğer tablo ve raporların işletmeler için ayrı bir önemi vardır.

Tablo 4.5'de işletmelerin MBS'lerinin yapısını anlamaya yönelik olarak sorulardan raporlama ile ilgili olan sorular yer almaktadır. Bu sorulara verilen cevaplara bakıldığında stoklarla ilgili raporları her zaman düzenli olarak alan işletme oranı (32

işletme) %42,7'dir. Stok raporlarını genellikle düzenli olarak alan işletme oranı da %36'dır. Müşteri ve Satıcılarla yani Carilerle ilgili raporlar her zaman düzenli olarak alınır diyen işletme oranı (38 işletme) %50,7'dir. Carilerle ilgili raporlar genellikle düzenli olarak alınır diyen işletme oranı ise %30,7'dir. "Mal alış ve satışları ile ilgili raporlar düzenli olarak alınır" sorusuna olumlu cevap veren işletme oranı daha yüksek çıkmıştır. Mal alış ve satışları her zaman düzenli olarak alınır diyen işletme oranı (44 işletme) %58,7'dir. Mal alış ve satışları raporları genellikle düzenli olarak alınır diyen işletme oranı da %28'dir. Muhasebe raporları sürekli açık ve anlaşılır olarak düzenlenir diyen işletme oranı (48 işletme) %64 gibi yüksek bir rakamdır. Muhasebe raporları genellikle açık ve anlaşılır olarak düzenlenir diyen işletme oranı %25,3'tür. Bu soruya hiçbir işletme olumsuz cevap vermemiştir. Raporlarla ilgili son soru da raporların gerçek durumu gösterip göstermediği ile ilgilidir. Bu soruya (52 işletme) %69,3 ile her zaman gerçek durumu gösterir cevabını vermiştir. Muhasebe raporları genellikle gerçek durumu gösterir diyenlerin oranı da %22,7'dir. En fazla olumlu cevap alınan sorular sırasıyla şunlardır; raporlar gerçek durumu gösterir, raporlar açık ve anlaşılır olarak düzenlenir, mal alış ve satışları ile ilgili raporlar düzenlenir, müşteri ve satıcılarla ilgili raporlar düzenlenir son olarak da stoklarla ilgili raporlar düzenlenir. Burada dikkat çekici olan husus, işletme yönetimi için önemli bir yeri olan yer stoklar ile ilgili raporların muhasebe tarafında yeterince düzenlenmediğidir.

Tablo 4. 6: İşletmelerin MBS'nin Etkinliğine Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

MBS' nin yapısı	Sıklık Düzeyi	Hiçbir Zaman	Nadiren	Arasına	Genellikle	Her Zaman	Toplam
Kayıtlar mevzuata uygundur.	n	0	0	0	16	59	75
	f(%)	0	0	0	21,3	78,7	100
Muhasebe bilgilerine istendiğinde ulaşılabilir.	n	0	3	2	18	52	75
	f(%)	0	4	2,7	24	69,3	100
Mali tablolar analize imkân verir.	n	1	1	5	29	39	75
	f(%)	1,3	1,3	6,7	38,7	52	100
Muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılar.	n	1	2	7	26	39	75
	f(%)	1,3	2,7	9,3	34,7	52	100
Muhasebe personeli MBS'ni etkin kullanır.	n	3	1	4	26	41	75
	f(%)	4	1,3	5,3	34,7	54,7	100

Anketin ikinci bölümündeki ikinci tanımlayıcı istatistik, işletmelerin muhasebe sistemlerinin etkinliğini ölçmeye yönelik sorulardır. Bu sorulara verilen cevaplara bakıldığında, kayıtlar mevzuata uygun olarak tutuluyor sorusuna tüm işletmeler olumlu cevap vermiştir. Bu soruya 78,7'si her zaman, %21,3'ü genellikle mevzuata uygun tutuluyor cevabını vermiştir. Muhasebe bilgilerine her zaman ulaşılabilir diyen işletme oranı (52 işletme) %69,3'tür. En düşük ortalamalar ise mali tablolar analize imkân tanıyor sorusuna ve muhasebe programı işletme ihtiyaçlarına cevap veriyor sorusunda çıkmıştır. Bu sorulara her zaman cevabını veren işletme oranı (39 işletme) %52'dir. Muhasebe personeli muhasebe programını etkin olarak kullanıyor sorusuna da 41 işletme (%54) her zaman cevabını vermiştir. Burada dikkat çekilmesi gereken husus, MBS'lerinin etkinliği üzerinde önemli rolü olan mali analize uygunluk ve işletme ihtiyaçlarını karşılaması soruları için olumlu cevapların nispeten az olmasıdır. İşletme ihtiyacını karşılamıyorsa ve mali analizlere uygun değilse o bilgiler işletme için faydalı olmayacaktır.

Tablo 4. 7: İşletmenin Yönetiminin Pazarlama ile İlgili Kararlarında MBS'nin Önem Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Pazarlama Kararları ve MBS Önem Düzeyleri	Önem Düzeyleri	Çok Önemsiz	Önemsiz	Farketmez	Önemli	Çok Önemli	Toplam
Fiyat Belirleme Kararlarında	n	3	5	10	24	33	75
	f(%)	4	6,7	13,3	32	44	100
Pazarlama ve Satış Stratejisi Geliştirmede	n	1	4	14	32	24	75
	f(%)	1,3	5,3	18,7	42,7	32	100
Reklam ve Tanıtım Kararlarında	n	5	9	22	19	20	75
	f(%)	6,7	12	29,3	25,3	26,7	100
Tedarikçilerin Tespiti ve Satınalma Kararlarında	n	2	6	15	22	30	75
	f(%)	2,7	8	20	29,3	40	100

Anketin üçüncü bölümünde işletme yönetiminin aldığı karar türleri ve bu kararlarda MBS'den yararlanma derecelerine yer verilmiştir. Ankette 5'li Likert ölçeği kullanılmıştır. Pazarlama faaliyetine ilişkin olarak da dört adet soru sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplar ve yüzdeleri Tablo 4.7'de gösterilmiştir. Pazarlama faaliyetlerinde MBS önem düzeyine bakıldığında; en yüksek oran %76 önemli ve çok önemli görme ile fiyat belirleme kararlarında çıkmıştır. İkinci sırada %74,7 önemli ve

çok önemli görme ile pazarlama ve satış stratejisi geliştirmede çıkmıştır. Üçüncü sırada %69,3 önemli ve çok önemli görme ile tedarikçilerin tespiti ve satın alma kararlarında çıkmıştır. Son sıra da %62 önemli ve çok önemli görme ile reklam ve tanıtım kararlarında çıkmıştır. İşletmelerin fiyat belirleme kararlarında (%74 önemli ve çok önemli görme ile) ve pazarlama ve satış stratejisi geliştirme kararlarında (%76 önemli ve çok önemli görme ile) MBS'ne daha çok önem verdiği görülmektedir.

Tablo 4. 8: İnsan Kaynakları ile İlgili Alınan Kararlarda MBS'nin Önem Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Karar Türleri ve MBS Önem Düzeyleri	Önem Düzeyleri	Çok Önemsiz	Önemsiz	Farketmez	Önemli	Çok Önemli	Toplam
Personel Sayısını Belirleme ile İlgili Kararlarda	n	4	4	10	27	30	75
	f(%)	5,3	5,3	13,3	36	40	100
Ücret Politikası Belirleme ile İlgili Kararlarda	n	2	2	7	30	34	75
	f(%)	2,7	2,7	9,3	40	45,3	100

Anket çalışmasının üçüncü bölümünde işletme yönetiminin aldığı karar türlerine ve işletme yönetiminin bu kararları alırken MBS'den yararlanma derecelerine yer verilmiştir. Bu karar türlerinden ikinci ise insan kaynaklarına ait kararlardır. Bu karar türü ile ilgili iki adet soruya yer verilmiştir. Bu sorulardan ücret belirleme ile ilgili kararlarda MBS önem düzeyi %85,3 ile çok önemli ve önemli görülmektedir. Personel sayısı belirleme ile ilgili kararlarda da %76 çok önemli ve önemli görülmektedir. İşletme yönetimi birinci sırada ücret belirleme kararlarında, ikinci sırada ise personel sayısının belirlenmesi ile ilgili kararlarda MBS'ni önemli görmektedir.

Tablo 4. 9: İşletmenin Yönetiminin Finansman Kararlarında MBS'nin Önem Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Karar Türleri ve MBS Önem Düzeyleri	Önem Düzeyleri	Çok Önemsiz	Önemsiz	Farketmez	Önemli	Çok Önemli	Toplam
Finansman İhtiyacının Belirleme ile İlgili Kararlarda	n	1	2	11	28	33	75
	f(%)	1,3	2,7	14,7	37,3	44	100
Yatırım Kararlarında	n	1	2	8	26	38	75
	f(%)	1,3	2,7	10,7	34,7	50,7	100

Anket çalışmasının üçüncü bölümünde işletme yönetiminin aldığı karar türlerine ve işletme yönetiminin bu kararları alırken MBS'den yararlanma derecelerine yer verilmiştir. Bu karar türlerinden üçüncüsü ise finansman kararlardır. Bu karar türü ile ilgili iki adet soruya yer verilmiştir. Bu sorulara verilen cevaplara baktığımızda, işletme yönetimi %85,4 ile yatırım kararlarında MBS'ni çok önemli ve önemli olarak görmektedir. Finansman ihtiyacının belirlenmesi ile ilgili kararlarda da %81,3 gibi bir oranla çok önemli ve önemli olarak görülmektedir. Bu sonuçlar işletme yönetiminin yatırım kararlarında MBS'ne daha çok önem verdiğini göstermektedir.

Tablo 4. 10: Genel Yönetim Kararlarında MBS'nin Önem Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Karar Türleri ve MBS Önem Düzeyleri	Önem Düzeyleri	Çok Önemsiz	Önemsiz	Farketmez	Önemli	Çok Önemli	Toplam
Araştırma Geliştirme Bütçesinin Belirlenmesinde	n	2	4	22	27	20	75
	f%	2,7	5,3	29,3	36	26,7	100
Demirbaş Yenileme Kararlarında	n	2	6	17	28	22	75
	f%	2,7	8	22,7	37,3	29,3	100
Genel Yönetim Kararlarında	n	1	5	10	28	31	75
	f%	1,3	6,7	13,3	37,3	41,3	100

Anket çalışmasının üçüncü bölümünde işletme yönetiminin aldığı karar türlerine ve işletme yönetiminin bu kararları alırken MBS'den yararlanma derecelerine yer verilmiştir. Bu karar türlerinden dördüncüsü ise genel yönetim kararlardır. Bu karar türü ile ilgili üç adet soruya yer verilmiştir. Bu sorulara verilen cevaplara baktığımızda en yüksek ortalama ise %79 oranında çok önemli ve önemli görme ile genel yönetim kararlarında çıkmıştır. İkinci sırada %62,7 oranında çok önemli ve önemli görme ile araştırma geliştirme kararlarında çıkmıştır. En düşük ortalama ise %60 oranında çok önemli ve önemli görme ile demirbaş yenileme kararlarında çıkmıştır.

Tablo 4. 11: Faaliyet Gösterilen Sektöre Göre Yöneticilerin Eğitim Durumu

Eğitim Durumu / Faaliyet Gösterilen Sektör		Faaliyet Gösterilen Sektör											
		Gıda		Tekstil		Mobilya		İnşaat		Teknoloji		Diğer	
		N	f(%)	n	f(%)	n	f(%)	n	f(%)	n	f(%)	n	f(%)
Eğitim Durumu	Lise	7	41,2	2	33,3	3	50	7	36,8	3	42,9	8	40,00
	Ön Lisans	6	35,3	2	33,3	1	16,7	2	10,5	2	28,6	3	15,00
	Lisans	4	23,5	2	33,3	2	33,3	10	52,6	2	28,6	9	45,00
	Toplam	17	100	6	100	6	100	19	100	7	100	20	100
		Ki kare(χ^2)= 14,35				df= 10		p=0,158					

Tablo 4.11’de faaliyet gösterilen sektörlere göre yöneticilerin eğitim durumu gösterilmiştir. p değeri 0,05’den büyük çıktığı için işletme yöneticisinin eğitim durumu ile faaliyet gösterdiği sektör arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Yüksel okul mezunu olan yöneticilerin dağılımı ise sırasıyla şöyledir: Mobilya sektöründe %50, Teknoloji sektöründe %57,20, Gıda sektöründe %58,80, Diğer sektörlerde %60, İnşaat sektöründe %63,10, Tekstil sektöründe %66,60. En yüksek oranlar inşaat ve tekstil sektörlerinde görülmektedir.

Tablo 4. 12: Faaliyet Gösterilen Sektörlere Göre İşletme Büyüklükleri

İşletme ölçeği / Faaliyet Gösterilen Sektör		Faaliyet Gösterilen Sektör											
		Gıda		Tekstil		Mobilya		İnşaat		Teknoloji		Diğer	
		n	f(%)	n	f(%)	n	f(%)	n	f(%)	n	f(%)	n	f(%)
İşletme ölçeği	10-49 kişi (küçük)	6	35,3	1	16,7	2	33,3	1	5,3	3	42,9	8	65,0
	50-249 kişi (orta ölçekli)	11	64,7	5	83,3	4	66,7	18	94,7	4	57,1	7	35,0
	Toplam	17	100	6	100	6	100	19	100	7	100	20	100
		Ki kare(χ^2)= 16,45				df= 5		p=0,006*				*p<0,01	

Tablo 4.12’de faaliyet gösterilen sektörlere göre işletme büyüklükleri verilmiştir. Ki kare değerlerine ilişkin anlamlılık düzeyi 0,05’den küçük bir değer olduğu için $p<0,01$ anlamlılık düzeyinde sektörel bazda işletme büyüklüklerinin değiştiği görülmektedir. Sırasıyla orta ölçekli işletme oranları şöyledir: inşaat işletmelerinde

%94,70, tekstil işletmelerinde %83,30, mobilya işletmelerinde %66,70, gıda işletmelerinde %64,70, teknoloji işletmelerinde %57,10 ve diğer işletmelerde %35'dir.

4.5.3. Ankete Katılanların Görüş ve Önerileri

Anket çalışmasının sonunda işletme yöneticilerinin görüş ve önerilerine yer verilmiştir. Yönetim kararlarında muhasebe kararlarının daha aktif ve verimli kullanılabilmesi için belirtilen görüş ve önerilerden bazıları şöyledir:

- Tüm ülke genelinde işletme sahiplerine muhasebe ve finans birimlerinin ve konularının önemini kavramaları için bilinç düzeyini arttıracak şekilde seminerler ve eğitimler verilmelidir. Çünkü ülkemizde işverenler sadece üretim ve satış odaklı düşünerek hareket etmektedirler. (Anket 2)
- İşletme her zaman işinde deneyimli, tecrübeli ve bilgili muhasebecilerle çalışmalıdır. (Anket 6)
- İşletme sahibinin daha iyi karar vermesi için muhasebe biriminin yeni program ve teknoloji ile çalışmasının verimlilik arışına sebep olacağı kanısındayım. (Anket 12)
- Muhasebe, diğer departmanlarla uyum içinde olmalı ve yönetim ile uyum içinde çalışmalıdır. (Anket 21)
- İşletme yönetiminin muhasebe ile iletişim halinde olarak planlarını ve çalışmalarını ona göre düzenlemesi gerekir. (Anket 23)
- Muhasebe verilerinin doğru değerlendirilmediği hiçbir işletme uzun süre faaliyetlerini sürdüremez. (Anket 34)
- Muhasebe bilgileri işletmenin gelecekte ilerleyeceği yola ışık tutar. Bu bilgiler karar vermede yol gösterir. Kayıtlar günü kurtaracak şekilde değil de gerçeğe uygun tutulmalı ve sadece yasal sorumluluklar için yapılmamalıdır. (Anket 44)
- İşletme yönetimi ile muhasebe biriminin sürekli bilgi alış verişi içinde olması gerekir. (Anket 46)

Ankete katılan işletme yöneticilerinin genel olarak görüş ve önerilerine bakıldığında şunlar görülür. İşletme yönetiminin muhasebe ile uyum içerisinde

çalışması gerektiği, muhasebe ve diğer departmanların birbirine entegre olması gerektiği, muhasebe birimlerinde tecrübeli ve uzman kişilerin çalışması gerektiği, muhasebede kayıtların tam ve zamanında tutulması gerektiği, işletme yöneticilerinin karar alırken muhasebe bilgilerini kullanması gerektiği ve işletme yönetiminin bilinç düzeyinin artırılması gerektiği gibi görüş ve öneriler belirtilmiştir.

4.5.4. Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesi

Bu bölümde, daha önceden belirtilen hipotezler ki kare testi ve pearson korelasyon katsayısı aracılığıyla test edilmiştir. Analiz sonuçları tablolar halinde verilmiş ve hipotezler bu tablo sonuçlarına göre değerlendirilmiştir.

Tablo 4. 13: İşletme Büyüklüğüne Göre Muhasebe Kayıtları Tutma Sebepleri

İşletme ölçeği / Faaliyet Gösterilen Sektör		Muhasebe Kayıtlarının Tutulma Sebebi					
		Sadece vergisel yükümlülükler için		Bir bilgi kaynağı olarak her türlü bilgi için		Toplam	
		n	f(%)	n	f(%)	n	f(%)
İşletme ölçeği	10-49 kişi (küçük)	14	36,8	24	63,2	38	100
	50-249 kişi (orta ölçekli)	2	2,1	94	97,9	96	100
Ki kare(χ^2)=31,28		df= 1	r=0,483	p=0,000**	**p<0,01		

Tablo 4.13'te işletme büyüklüğüne göre muhasebe kayıtlarını tutma sebebi gösterilmiştir. Ki kare değerine ilişkin anlamlılık düzeyi 0,05'ten küçük olduğu için (p=0,000) anlamlı bir ilişki vardır. Pearson korelasyon katsayısı r=0,483 orta düzey doğrusal ilişki olduğunu göstermektedir. Bu ilişki bize işletme ölçeğinin büyüdükçe muhasebe kayıtlarını tutma sebebinin değiştiğini göstermektedir. Küçük işletmeler ile orta ölçekli işletmeler karşılaştırıldığında küçük işletmelerin %36,80'i sadece vergisel yükümlülüklerden dolayı muhasebe tutarken, orta ölçekli işletmelerin tamamına yakını %97,90'ı muhasebeyi bir bilgi kaynağı olarak görmektedir. Dolayısıyla *Hipotez 1* kabul görmüştür. İşletmenin ölçeğine (büyüklüğüne) göre muhasebe tutma sebebi değişmektedir.

Tablo 4. 14: Ankete Katılan Yöneticilerin Demografik Bilgileri ve Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Düzeyi

İşletme Yöneticilerinin Demografik Bilgileri/MBS Önem Düzeyi	Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Düzeyi			
İşletme Yöneticilerinin Demografik Bilgileri	Ki-Kare(χ^2)	df	Korelasyon Katsayısı(r)	p(sig.)
Cinsiyet	17,68	4	0,162	0,004**
Eğitim Durumu	12,68	8	0,109	0,055
İşletmedeki Görev (Konum)	39,90	20	-0,178	0,002**
Deneyim	53,43	16	0,029	0,614
Önem düzeyi: **p<0,01 *p<0,05				

Tablo 4.14'te işletme yöneticilerinin demografik bilgileri ile genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyleri gösterilmiştir. Ki kare anlamlılık düzeylerine baktığımızda cinsiyet değişkeni ile genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, ancak pearson korelasyon (r değeri) 0,20'den küçük olduğu için önemsenmeyecek derecede bir ilişki vardır.

İşletme yöneticisinin eğitim durumu ile ilgili ki kare değerine ilişkin p değeri 0,05'den büyük olduğu için eğitim durumu ile genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. *Hipotez 2* reddedilmiştir. Yani işletme yöneticisinin eğitim durumunun artması ile genel yönetim kararlarında muhasebe bilgilerine daha çok önem verme arasında bir ilişki bulunamamıştır.

İşletme yöneticisinin görevi ile genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Pearson korelasyon katsayısı (r değeri) ise 0,20'den küçük olduğu için önemsenmeyecek derecede bir ilişki vardır.

İşletme yöneticisinin deneyimi ile ilgili ki kare değerine ilişkin p değeri 0,05'den büyük olduğu için deneyim süresi ile genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. *Hipotez 3* reddedilmiştir. Yani işletme yöneticilerinin deneyim sürelerinin artması, genel yönetim kararlarında muhasebe bilgilerine daha çok önem verdiği ve bu bilgileri genel yönetim kararlarında daha çok kullandığı anlamına gelmemektedir.

Tablo 4. 15: Ankete Katılan İşletmelere Ait Demografik Bilgiler ve Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Düzeyi

İşletmelerin Demografik Bilgileri/MBS Önem Düzeyi	Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Düzeyi			
	Ki-Kare(χ^2)	Df	Korelasyon Katsayısı(r)	p(sig.)
Faaliyet Süresi	52,91	16	0,006	0,922
Hukuki Mahiyeti	52,41	16	0,222	0,000**
Faaliyet Gösterilen Sektör	62,38	20	-0,156	0,006**
Çalışan Sayısı (İşletme büyüklüğü)	29,72	4	0,307	0,000**
Muhasebe Takibini Yapıldığı Yer	25,26	8	0,068	0,233
Muhasebenin Tutulma Sebebi	16,92	4	0,190	0,001**
Önem düzeyi: **p<0,01 *p<0,05				

Tablo 4.15’de işletmelere ait demografik bilgiler ile genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyi arasındaki ilişkiyi gösteren ki kare sonuçlarını göstermektedir. $p<0,05$ anlamlılık düzeyine göre işletmenin hukuki mahiyeti, faaliyet gösterilen sektör, çalışan sayısı ve muhasebenin tutulma sebebi bağımsız değişkenleri ile genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyi arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. İşletmenin faaliyet süresi bağımsız değişkeni ve muhasebe takibinin yapıldığı yer bağımsız değişkeni ile genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. İşletmenin faaliyet süresi ile genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı için *Hipotez 4* reddedilmiştir. Yani işletmelerin faaliyet sürelerinin artması ile genel yönetim kararlarında muhasebe bilgilerine önem verme ve bu bilgileri kullanma arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 4. 16: Ankete Katılan İşletmelerin Hukuki Mahiyeti ile Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Derecesi

İşletmenin hukuki mahiyeti ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi		Çok Önemsiz	Önemsiz	Farketmez	Önemli	Çok Önemli	Toplam
Şahıs İşletmesi	N	1	4	18	44	35	102
	f(%)	1,00%	3,90%	17,60%	43,10%	34,30%	100,00%
Şahıs Şirketi	N	0	4	6	4	40	54
	f(%)	0,00%	7,40%	11,10%	7,40%	74,10%	100,00%
Limited Şirket	N	0	2	6	40	50	98
	f(%)	0,00%	2,00%	6,10%	40,80%	51,00%	100,00%
Anonim Şirket	N	0	0	0	24	25	49
	f(%)	0,00%	0,00%	0,00%	49,00%	51,00%	100,00%
Diğer	N	0	0	0	0	5	5
	f(%)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	100,00%
Ki kare(χ^2)=52,41		df= 16	r=0,222	p=0,000**	**p<0,01		

İşletmenin hukuki mahiyeti ile genel yönetim kararlarında MBS kullanım düzeyi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki bulunmaktadır, dolayısıyla *Hipotez 5* kabul edilir. Yani işletmelerin hukuki mahiyeti şahıs işletmesinden anonim şirkete doğru ilerledikçe genel yönetim kararlarında muhasebe bilgilerine verilen önemin derecesi artmaktadır. Ancak pearson korelasyon katsayısı (r değeri) 0,20-0,39 arasında olduğu için zayıf ilişki bulunmaktadır. Yani işletmenin hukuki mahiyeti ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında 0,22'lik bir korelasyon bulunmaktadır.

Tablo 4. 17: İşletme Büyüklüğüne Göre Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Derecesi

İşletme büyüklüğü ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi		Çok Önemsiz	Önemsiz	Farketmez	Önemli	Çok Önemli	Toplam
10-49 kişi (Küçük işletme)	n	1	8	15	40	30	94
	f(%)	1,10%	8,50%	16,00%	42,60%	31,90%	100,00%
50-249 kişi (Orta ölçekli işletme)	n	0	2	15	72	125	214
	f(%)	0,00%	0,90%	7,00%	33,60%	58,40%	100,00%
Ki kare(χ^2)=29,72		df= 4	r=0,307	p=0,000**	**p<0,01		

Yine aynı şekilde işletme büyüklüğü ile genel yönetim kararlarında MBS kullanım düzeyi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki bulunmaktadır, dolayısıyla

Hipotez6 kabul edilir. Küçük işletmelerden orta ölçekli işletmelere geçildikçe muhasebe bilgilerine verilen önemin derecesi artmaktadır. Ancak pearson korelasyon katsayısı (r değeri) 0,20-0,39 arasında olduğu için zayıf ilişki bulunmaktadır. Yani işletme büyüklüğü ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında 0,30'luk bir korelasyon bulunmaktadır.

Tablo 4. 18: Muhasebe Tutma Sebebi ile Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Derecesi

Muhasebe tutma sebebi ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi		Çok Önemsiz	Önemsiz	Farketmez	Önemli	Çok Önemli	Toplam
Sadece vergisel yükümlülükler için	N	1	2	12	24	20	59
	f(%)	1,70%	3,40%	20,30%	40,70%	33,90%	100,00%
Bir bilgi kaynağı olarak her türlü bilgi için	n	0	8	18	88	135	249
	f(%)	0,00%	3,20%	7,20%	35,30%	54,20%	100,00%
Ki kare(χ^2)=31,28		df= 1	r=0,483	p=0,000**	**p<0,01		

Muhasebenin tutulma sebebi ile MBS önem düzeyi arasında p değeri 0,05'ten küçük olduğu için anlamlı bir ilişki vardır, dolayısıyla *Hipotez 7* kabul edilir. Muhasebe bir bilgi kaynağı olarak tutuluyor ise genel yönetim kararlarında daha çok kullanıyor demektir. Ancak muhasebenin tutulma sebebi bağımsız değişkeni için r değeri 0,20'den küçük olduğu için aradaki ilişkinin derecesi küçüktür. Yani genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında 0,19'luk bir korelasyon bulunmaktadır.

Sonuç olarak işletmenin hukuki mahiyeti değiştikçe şahıs işletmesinden, şahıs şirketine, limited şirkete, anonim şirkete doğru geçtikçe MBS önem derecesi artmaktadır. Yine aynı şekilde işletme ölçeği büyüdükçe MBS önem derecesi artmaktadır.

Tablo 4. 19: MBS'nin Etkinliği ve Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Düzeyi

Sorular / Önem Düzeyi	Genel Yönetim Kararlarında MBS Önem Düzeyi			
	Ki-Kare (χ^2)	df	Korelasyon Katsayısı(r)	p(sig.)
Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.	13,15	4	-0,015	0,799
Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.	37,59	12	0,176	0,002**
Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır.	85,96	16	0,093	0,105
Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	88,60	16	0,214	0,000**
Müşteri ve Satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	78,43	16	0,243	0,000**
Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	345,38	16	0,172	0,003**
Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılamaktadır.	338,42	16	0,121	0,034*
Muhasebe personeli muhasebe programını etkin kullanabilmektedir.	84,87	16	0,154	0,007**
Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir.	49,22	8	0,135	0,018*
Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.	51,05	12	0,252	0,000**
Önem düzeyi: **p<0,01 *p<0,05				

Tablo 4.19'da işletmelerin muhasebe sistemlerinin durumunu gösteren sorulara yer verilmiştir. Bu sorularda yer alan ifadelerin genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyine etkilerini ölçmek için ki kare testi yapılmış ve pearson korelasyon katsayıları bulunmuştur. Tablo sonuçlarına bakacak olursak, 11 nolu “Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır” ve 13 nolu “Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır” soruları için p değeri 0,05'den büyük çıktığı için genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Diğer tüm sorular için anlamlı ilişki bulunmuştur. Ancak bazı sorular için pearson korelasyon katsayısı (r) değeri 0,20'den küçük çıkmıştır. r değeri 0,20'den küçük olduğu için aradaki ilişkinin derecesi küçüktür. Bunlar da çıkarıldıktan sonra sırasıyla, stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanması genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında 0,21'lik bir korelasyon vardır.

Müşteri ve Satıcılarla ilgili raporların düzenli olarak hazırlanması ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında 0,24'lük bir korelasyon vardır. Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermesi ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında 0,25'lik bir korelasyon vardır dolayısıyla *Hipotez 8* kabul edilir. Yani müşteri ve satıcılarla ilgili raporlarının düzenli olarak hazırlanması genel yönetim kararlarında muhasebe bilgilerine verilen önemin derecesini etkilemektedir.

İşletmelerin MBS'nde stok raporlarının hazırlanması, müşteri ve satıcılarla ilgili raporların hazırlanması ile bu kayıt ve raporların gerçek durumu göstermesi, bu bilgilerin genel yönetim kararlarındaki önemi arttırmaktadır.

Tablo 4. 20: MBS'nin Etkinliği ve Pazarlama ve Satış Stratejileri Geliştirmede MBS Önem Düzeyi

Sorular / Önem Düzeyi	Pazarlama ve Satış Stratejileri Geliştirmede MBS Önem Düzeyi			
	Ki-Kare(χ^2)	df	Korelasyon Katsayısı(r)	p(sig.)
Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.	10,04	4	-0,063	0,281
Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.	113,97	12	0,177	0,002**
Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır.	116,67	16	0,299	0,000**
Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	42,90	16	0,105	0,071
Müşteri ve Satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	55,04	16	0,069	0,237
Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	320,09	16	0,139	0,016*
Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılamaktadır.	350,34	16	0,321	0,000**
Muhasebe personeli muhasebe programını etkin kullanabilmektedir.	51,89	16	0,067	0,245
Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir.	23,47	8	0,169	0,003**
Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.	42,97	12	0,227	0,000**
Önem düzeyi: **p<0,01 *p<0,05				

Tablo 4.20'de işletmelerin muhasebe sistemlerinin durumunu gösteren sorulara yer verilmiştir. Bu sorularda yer alan ifadelerin pazarlama ve satış stratejileri geliştirmede MBS önem düzeyine etkilerini ölçmek için ki kare testi yapılmış ve

pearson korelasyon katsayıları bulunmuştur. Tablo sonuçlarına bakacak olursak; “Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır, Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır, Müşteri ve Satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır, Muhasebe personeli muhasebe programını etkin kullanabilmektedir.” İfadeleri için p değeri 0,05’den büyük olduğu için pazarlama ve satış stratejileri geliştirmede MBS önem düzeyi arasında bir ilişki bulunmamaktadır. *Hipotez 9* reddedilmiştir. Çünkü müşteri ve satıcılar ile ilgili raporların düzenli hazırlanması ile pazarlama ve satış stratejisi geliştirmede anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Diğer tüm sorular için anlamlı sonuçlar çıkmıştır. Yalnız bu sorulardan bazıları için pearson korelasyon katsayısı (r) değeri 0,20’den küçük çıkmıştır. r değeri 0,20’den küçük olduğu için aradaki ilişki derecesi oldukça küçüktür. Bu ifadeler ise şunlardır; “Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir”, “Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır”, “Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir”.

Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermesi ile pazarlama ve satış stratejileri geliştirmede MBS önem düzeyi arasında 0,29’luk bir korelasyon vardır. Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılaması ile pazarlama ve satış stratejileri geliştirmede MBS önem düzeyi arasında 0,32’lik bir korelasyon vardır. Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanması ile pazarlama ve satış stratejileri geliştirmede MBS önem düzeyi arasında 0,22’lik bir korelasyon vardır.

İşletme yönetimi pazarlama ve satış stratejileri geliştirirken muhasebe kayıt ve raporlarının gerçek durumu yansıtması, kullanılan muhasebe programının ihtiyacı karşılaması ve mali tabloların analize imkân tanıyacak şekilde hazırlanması önem arz etmektedir. MBS bu yeterlilikleri sağlayabilirse pazarlama ve satış stratejileri geliştirmede daha etkin olarak kullanılabilir.

Tablo 4. 21: MBS'nin Etkinliği ve Yatırım Kararlarında MBS Önem Düzeyi

Sorular / Önem Düzeyi	Yatırım Kararlarında MBS Önem Düzeyi			
	Ki-Kare(χ^2)	df	Korelasyon Katsayısı(r)	p(sig.)
Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.	3,57	4	0,076	0,170
Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.	26,90	12	0,061	0,274
Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır.	240,68	16	0,420	0,000**
Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	166,29	16	0,361	0,000**
Müşteri ve Satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	118,93	16	0,198	0,000**
Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	402,80	16	0,216	0,000**
Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılamaktadır.	446,83	16	0,200	0,000**
Muhasebe personeli muhasebe programını etkin kullanabilmektedir.	86,90	16	0,127	0,023*
Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir.	62,27	8	0,241	0,000**
Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.	82,79	16	0,308	0,000**
Önem düzeyi: **p<0,01 *p<0,05				

Tablo 4.21’de işletmelerin muhasebe sistemlerinin durumunu gösteren sorulara yer verilmiştir. Bu sorularda yer alan ifadelerin yatırım kararlarında MBS önem düzeyine etkilerini ölçmek için ki kare testi yapılmış ve pearson korelasyon katsayıları bulunmuştur. Tablo sonuçlarına bakacak olursak; “Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.” ve “Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.” ifadeleri için p değeri 0,05’den büyük çıkmıştır yani anlamlı bir ilişki yoktur.

Diğer tüm sorular için anlamlı sonuçlar çıkmıştır. Yalnız bu sorulardan bazıları için pearson korelasyon katsayısı (r) değeri 0,20’den küçük çıkmıştır. r değeri 0,20’den küçük olduğu için aradaki ilişki derecesi oldukça küçüktür. Bu ifadeler ise şunlardır; “Muhasebe personeli muhasebe programını etkin kullanabilmektedir.” ve “Müşteri ve

Satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.” Bu ifadeler de çıkartıldıktan sonra diğer ifadelerin korelasyonları ise şöyledir:

Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanması ile yatırım kararlarında MBS önem düzeyi arasında 0,42’lik orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır dolayısıyla *Hipotez 10* kabul edilir. Mali tablolar analize imkân verecek şekilde hazırlanması ile yatırım kararlarındaki önemi artmaktadır. Diğer ifadeler içinde en yüksek korelasyon bu soru için çıkmıştır.

Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanması ile yatırım kararlarında MBS önem düzeyi arasında 0,36’lık bir korelasyon bulunmaktadır. Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporların düzenli olarak hazırlanması ile yatırım kararlarında MBS önem düzeyi arasında 0,21’lik bir korelasyon bulunmaktadır. Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılaması ile yatırım kararlarında MBS önem düzeyi arasında 0,20’lik bir korelasyon bulunmaktadır. Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmesi ile yatırım kararlarında MBS önem düzeyi arasında 0,24’lük bir korelasyon bulunmaktadır. Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermesi ile yatırım kararlarında MBS önem düzeyi arasında 0,30’luk bir korelasyon bulunmaktadır.

Tablo 4. 22: MBS'nin Etkinliği ve Fiyat Belirleme Kararlarında MBS Önem Düzeyi

Sorular / Önem Düzeyi	Fiyat Belirleme Kararlarında MBS Önem Düzeyi			
	Ki-Kare(χ^2)	df	Korelasyon Katsayısı(r)	p(sig.)
MBS'nin Etkinliğini Ölçmeye Yönelik Sorular				
Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.	11,16	4	0,053	0,928
Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.	87,89	12	0,280	0,000**
Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır.	58,59	16	0,168	0,003**
Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	78,87	16	0,193	0,001**
Müşteri ve Satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	78,87	16	0,183	0,001**
Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	164,44	16	0,191	0,001**
Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılamaktadır.	168,54	16	0,371	0,000**
Muhasebe personeli muhasebe programını etkin kullanabilmektedir.	102,45	16	0,186	0,001**
Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir.	53,82	8	0,183	0,001**
Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.	78,94	12	0,337	0,000**
Önem düzeyi: **p<0,01 *p<0,05				

Tablo 4.22'de işletmelerin muhasebe sistemlerinin durumunu gösteren sorulara yer verilmiştir. Bu sorularda yer alan ifadelerin fiyat belirleme kararlarında MBS önem düzeyine etkilerini ölçmek için ki kare testi yapılmış ve pearson korelasyon katsayıları bulunmuştur. Tablo sonuçlarına bakacak olursak; sadece 11. soru olan “Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.” İfadesi anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Diğer tüm ifadeler için anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yalnız bu sorulardan bazıları için pearson korelasyon katsayısı (r) değeri 0,20'den küçük çıkmıştır. r değeri 0,20'den küçük olduğu için aradaki ilişki derecesi çok küçüktür. Bu ifadeler de çıkartıldıktan sonra kalan ifadeler için korelasyon dereceleri şöyledir:

Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmesi ifadesi için korelasyon katsayısı 0,28'dir. Düşük düzeyde ilişki vardır dolayısıyla *Hipotez 11* kabul edilir. Bu durum bize, işletme yöneticilerinin muhasebe bilgilerine kolay ulaştıkça fiyat belirleme kararlarında bu bilgileri daha çok kullandığını göstermektedir.

Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılaması ile fiyat belirleme kararlarında MBS önem düzeyi için korelasyon katsayısı 0,37'dir. Orta düzeye yakın bir ilişki vardır. Bu durum bize, muhasebe bilgilerinin işletme yöneticilerinin ihtiyacını karşıladıkça fiyat belirleme kararlarında daha fazla kullanıldığını gösterir.

Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermesi ile fiyat belirleme kararlarında MBS önem düzeyi için korelasyon katsayısı 0,33'tür. Orta düzeye yakın bir ilişki vardır. Bu durum bize, muhasebe bilgilerinin gerçek durumu gösterdikçe fiyat belirleme kararlarında daha fazla kullanıldığını gösterir.

Tablo 4. 23: MBS'nin Etkinliği ve Ar-Ge Bütçesinin Belirlenmesinde MBS Önem Düzeyi

Sorular / Önem Düzeyi	Ar-Ge Bütçesinin Belirlenmesinde MBS Önem Düzeyi			
	Ki-Kare (χ^2)	Df	Korelasyon Katsayısı(r)	p(sig.)
MBS'nin Etkinliğini Ölçmeye Yönelik Sorular				
Muhasebede kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.	17,22	4	0,146	0,014*
Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.	44,21	12	0,115	0,052
Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır.	48,27	16	0,194	0,001**
Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	61,75	16	0,151	0,011*
Müşteri ve Satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	82,06	16	0,295	0,000**
Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	211,42	16	0,240	0,000**
Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılamaktadır.	306,37	16	0,145	0,015*
Muhasebe personeli muhasebe programını etkin kullanabilmektedir.	158,63	16	0,128	0,031*
Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir.	15,05	8	0,032	0,058
Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.	21,85	12	0,122	0,039*
Önem düzeyi: **p<0,01 *p<0,05				

Tablo 4.23'te işletmelerin muhasebe sistemlerinin durumunu gösteren sorulara yer verilmiştir. Bu sorularda yer alan ifadelerin Ar-Ge bütçesinin belirlenmesinde MBS

önem düzeyine etkilerini ölçmek için ki kare testi yapılmış ve pearson korelasyon katsayıları bulunmuştur. Tablo sonuçlarına bakacak olursak; “Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.” ifadesi ve “Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir.” ifadeleri için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Diğer tüm ifadelerle ilgili anlamlı ilişki bulunmuştur. Dolayısıyla *Hipotez 12* kabul edilmiştir. Yani muhasebe kayıtları ve raporlarının gerçek durumu göstermesi, Ar-Ge bütçesinin belirlenmesinde muhasebe bilgilerinin önemini arttırır. Ancak r değeri (Pearson korelasyon katsayısı) 0,20’den küçük olduğu için korelasyon derecesi oldukça küçük demektir.

Korelasyon katsayısı 0,20’den büyük olan ifadeler ise “Müşteri ve satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır” ve “Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır” ifadesidir. Yani raporlama sisteminin düzgün çalışması Ar-Ge bütçesinin belirlenmesine daha çok etki etmektedir.

Tablo 4. 24: Araştırma Hipotezleri ve Analiz Sonuçları

Araştırma Hipotezleri	p (sig.)	Korelasyon Katsayısı(r)	Sonuç
Hipotez 1: İşletme büyüklüğü ile muhasebe kayıtlarını tutma sebebi arasında bir ilişki vardır.	0,000**	0,483	Kabul
Hipotez 2: İşletme yöneticilerinin eğitim durumu ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.	0,055	0,109	Red
Hipotez 3: İşletme yöneticilerinin mesleki deneyimi ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.	0,614	0,029	Red
Hipotez 4: İşletmelerin faaliyet süreleri ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.	0,922	0,006	Red
Hipotez 5: İşletmelerin hukuki mahiyetleri ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.	0,000**	0,222	Kabul
Hipotez 6: İşletmenin büyüklüğü (çalışan sayısına göre) ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.	0,000**	0,307	Kabul
Hipotez 7: İşletmenin muhasebelerini tutma sebebi ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.	0,000**	0,483	Kabul
Hipotez 8: Muhasebe kayıtları ve raporlarının gerçek durumu göstermesi ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.	0,000**	0,252	Kabul
Hipotez 9: Müşteri ve Satıcılarla (Tedarikçi) ilgili raporların hazırlanması ile pazarlama ve satış stratejileri geliştirmede MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.	0,237	0,069	Red
Hipotez 10: Mali tabloların analize uygun hazırlanması ile yatırım kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.	0,000**	0,420	Kabul
Hipotez 11: Muhasebe bilgilerine ulaşım kolaylığı ile fiyat belirleme kararlarında MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.	0,000**	0,280	Kabul
Hipotez 12: Muhasebe kayıtları ve raporlarının gerçek durumu göstermesi ile Ar-Ge bütçesinin belirlenmesinde MBS önem derecesi arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.	0,039*	0,122	Kabul
Önem düzeyi: **p<0,01 *p<0,05			

Araştırma anket verilerinin analizi sonucunda 12 hipotezden 8 tanesi kabul edilmiş, 4 tanesi de reddedilmiştir. Hipotez sonuçlarına genel olarak bakıldığında şu sonuçlar görülmektedir:

İşletme büyüklüğü ile muhasebe kayıtlarını tutma sebebi arasında bir ilişki bulunmaktadır. Anket çalışması küçük ve orta ölçekli işletmeleri kapsamaktadır. Küçük işletmeler muhasebe kayıtlarını sadece vergisel yükümlülükleri yerine getirmek için tutarken, orta ölçekli işletmeler ise muhasebeyi bir bilgi kaynağı olarak görmekte ve kayıtlarını tutmaktadır.

İşletme yöneticisinin eğitim durumu ve mesleki deneyimi genel yönetim kararlarında MBS önem derecesini etkilememektedir. Yani eğitim durumu ve mesleki deneyim arttıkça muhasebe bilgilerine verilen önemin arttığı söylenemez.

İşletmelerin faaliyet süreleri ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında da bir ilişki bulunamamıştır. Yani işletmenin faaliyet süresi arttıkça muhasebe bilgilerine verilen önemin arttığı söylenemez.

İşletmelerin hukuki mahiyeti ve işletmenin ölçeği ile genel yönetim kararlarında MBS önem derecesi arasında ilişki bulunmaktadır. Yani şahıs işletmesinden limited şirkete, anonim şirkete geçtikçe muhasebe bilgilerine verilen önem artmaktadır. Yine aynı şekilde işletmenin ölçeği (çalışan sayısına göre) arttıkça da muhasebe bilgilerine verilen önem artmaktadır.

İşletmeler muhasebe kayıtlarını vergisel yükümlülükler için tutuyorsa bu bilgileri kullanmadıkları görülmektedir. Muhasebe kayıtlarını bir bilgi kaynağı olarak gören ve kayıtlarını tutan işletmelerin bu bilgileri genel yönetim kararlarında kullandıkları görülmektedir.

Muhasebe kayıt ve raporları gerçek durumu gösterdikçe genel yönetim kararlarında ve Ar-Ge bütçesinin belirlenmesinde daha fazla kullanıldığı görülmektedir.

Müşteri ve Satıcılarla (Tedarikçi) ilgili raporların hazırlanması ile pazarlama ve satış stratejileri geliştirmede MBS önem derecesi arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Mali tabloların analize imkân verecek şekilde hazırlanması ile yatırım kararlarında MBS kullanım düzeyi arasında ilişki bulunmaktadır. Yani mali tablolar daha açık, anlaşılır ve karşılaştırmaya imkân verecek şekilde hazırlandığında daha fazla kullanılmaktadır.

Muhasebe bilgilerine ulaşım kolaylığı ile fiyat belirleme kararlarında muhasebe bilgileri kullanımı arasında ilişki bulunmaktadır. Yani muhasebe bilgilerine daha kolay ulaşıldıkça fiyat belirleme kararlarında daha fazla kullanılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İşletmelerin sürekliliği ve kârlılığı, işletme yönetiminin doğru zamanda doğru kararlar almasına bağlıdır. İşletme yönetimi için en önemli fonksiyon, isabetli karar almaktır. İşletme yönetimi doğru kararlar alabilmek için ilgili, zamanlı, faydalı ve doğru bilgilere ihtiyaç duymaktadır. Bu bilgiler işletmede kullanılan bilgi sistemleri aracılığıyla elde edilir. Bu sistemler içerisinde işletme yönetimi için en önemli bilgiler MBS tarafından üretilmektedir. MBS'ni aktif olarak kullanabilen işletmelerin başarılı oldukları görülmektedir.

Ekonomimizin bel kemiğini oluşturan küçük ve orta ölçekli işletmeler için bu konu daha da önem arz etmektedir. Çünkü bu işletmelerin bilgi sistemlerini yeterince kullanmadığı bilinmektedir. Ayrıca içinde bulunduğumuz rekabet ortamından en fazla küçük ve orta ölçekli işletmeler etkilenmektedir. Buldukları rekabet ortamında bilgiyi, bilgi teknolojilerini, bilgi sistemlerini üretim, pazarlama, insan kaynakları vb. faaliyetlerinde aktif olarak kullanabilen işletmeler diğerlerine göre büyük üstünlükler sağlamaktadırlar. Bu çalışmada, MBS'nin işletme yönetiminin alacağı kararlara etkileri ile işletme yönetimi için yeri ve önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Araştırmamız Bartın ilindeki küçük ve orta ölçekli işletmeleri kapsamaktadır. Araştırma kapsamından mikro işletmeler (1-9 kişi çalışan) fonksiyonlaşma düzeylerinin düşük olması nedeniyle çıkarılmıştır. Araştırma, Bartın ilinde faaliyet gösteren 75 adet küçük ve orta ölçekli işletmeyi kapsamaktadır. Bunların 26 tanesi küçük işletme, 49 tanesi orta ölçekli işletmedir.

Araştırmada kullanılan anket üç temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde işletme yöneticilerin demografik bilgilerine yönelik sorular ile işletmenin demografik yapısına yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümdeki sorular ise işletmelerin MBS'lerinde üretilen bilgilerin etkinliğini ve kalitesini ölçmeye yönelik sorulardır. Bu bölümde MBS'nin etkinliği, hangi faaliyetlerin yapıp yapılmadığı, hangi raporların alınıp alınmadığı gibi sorular ile ölçülmüştür. Üçüncü bölümde de işletme yönetiminin aldığı karar türleri ve bu kararlarda MBS kullanım düzeyini ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

Anket sonuçlarına göre, küçük işletmeler daha çok muhasebe kayıtlarını vergisel yükümlülükler için tutarken orta ölçekli işletmeler muhasebeyi bir bilgi kaynağı olarak görmektedir. Özellikle küçük işletmelerin yöneticilerinin başarılı olabilmeleri için muhasebe kayıtlarını kendileri tutmasalar bile, muhasebecileri ile görüşüp gerekli bilgi ve raporları almaları ve bu bilgilere göre karar almaları gerekmektedir.

İşletme yöneticilerinin daha sağlıklı ve isabetli kararlar alması ancak karar süreçlerinde bilgi sistemlerini kullanmalarına bağlıdır. Bunun için işletmeler öncelikle MBS’de üretilen bilgilerin kalitesini arttırmalı ve MBS’lerini daha etkin hale getirmelidir. Analiz sonuçlarında da görüldüğü üzere MBS bilgi kalitesi arttığında yönetim kararlarında MBS kullanım düzeyi de artacaktır. Böylelikle işletmeler daha sağlıklı ve isabetli kararlar alacaktır.

Anketin ikinci bölümünde işletmelerin MBS’lerinin yapısı ve etkinliğini ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Raporlama sistemini ölçmeye yönelik sorulara verilen cevaplarla ilgili tespitler şöyledir. “Muhasebe raporlarının açık ve anlaşılır olması” ve “Muhasebe raporları gerçek durumu göstermesi” ile ilgili sorular en fazla olumlu cevabı almıştır. Daha sonra “Müşteri ve satıcı raporları” ile “Mal alış ve satış raporları” gelmektedir. En son “Stok raporları” gelmektedir. Bu sonuçlar bize işletmelerin raporlama sistemlerini geliştirmesi ve üretilecek raporlara önem vermesi gerektiğini göstermektedir.

İkinci bölümdeki MBS’nin etkinliğini ölçmeye yönelik sorulara verilen cevaplara ilişkin tespitler ise şöyledir. İşletmelerin MBS’lerinin etkinliği üzerinde önemli rolü olan “Mali analize uygunluk” ve “İşletme ihtiyaçlarını karşılama” soruları için olumlu cevapların diğer sorulara göre az olması, işletmeler açısından olumsuz bir durumu göstermektedir. Muhasebe bilgileri işletme ihtiyacını karşılamıyorsa ve mali analizlere uygun değilse o bilgiler işletme için faydalı olmayacaktır. Muhasebe tarafından hazırlanan raporlar, muhasebe sisteminin etkinliği için analize uygun olmalı ve işletme ihtiyaçlarını karşılayacak özellikte olmalıdır.

Anketin üçüncü bölümünde yer alan sorular ise işletme yönetiminin aldığı kararlarda MBS önem düzeyini ölçmeye yönelik sorulardır. Yine bu sorular da kendi içlerinde gruplandırılmıştır; pazarlama, finansman, yatırım, insan kaynakları ve Ar-Ge gibi. Pazarlama ile ilgili cevaplara bakıldığında, işletmelerin fiyat belirleme kararları ile

pazarlama ve satış stratejisi geliştirme kararlarında MBS'ne daha çok önem verdiği görülmektedir. İnsan kaynakları ile ilgili iki adet soruya yer verilmiştir. Bu sorulardan “Ücret belirleme ile ilgili kararlarda MBS önem düzeyi” için verilen olumlu cevaplar “İstihdam edilecek personel sayısının belirlemesi ile ilgili kararlarda MBS önem düzeyi” için verilen cevaplardan daha fazladır. Yani işletme yöneticileri ücret politikası belirlerken muhasebe bilgilerine daha çok başvurmaktadır.

Finansman ile ilgili iki adet soru bulunmaktadır. Bu sorular “Yatırım kararlarında MBS önem derecesi” ile “Finansman ihtiyacının belirlemede MBS önem derecesi” ile ilgili sorulardır. Her iki soru içinde MBS önem düzeyi çok yüksek çıkmıştır. Her iki soru için önemsiz gören ve çekimsiz kalan işletme oranı %20'den daha azdır.

Genel Yönetim Kararlarına ilişkin alınan cevapların genelinde MBS önem düzeyi yüksek çıkmıştır, ancak, “Demirbaş yenileme” ve “Ar-Ge bütçesinin belirlenmesi” ile ilgili sorular için ise önem dereceleri düşük çıkmıştır. İşletmelerin demirbaş yenileme ve Ar-Ge bütçesinin belirlenmesi ile ilgili kararlarda MBS'den daha az yararlandığı görülmektedir.

Faaliyet gösterilen sektöre göre işletme yöneticilerinin eğitim durumu değişmezken, faaliyet gösterilen sektöre göre işletme büyüklükleri değişmektedir. Yani belli sektörlerde küçük işletmeler ağırlıkta iken belli sektörlerde de orta ölçekli işletmeler ağırlıktadır.

İşletmelerin ölçeği büyüdükçe işletmelerin muhasebe tutma sebepleri değişiklik göstermektedir. Küçük işletmelerde sadece vergisel yükümlülükler için muhasebe tutan işletme sayısı fazla iken orta ölçekli işletmelerde sadece vergisel yükümlülükler için tutan işletme sayısı yok denecek kadar azdır. Orta ölçekli işletmelerin büyük kısmı muhasebeyi bir bilgi kaynağı olarak görmektedir. Küçük işletmeler muhasebe sistemlerini daha da geliştirmeli ve muhasebe bilgilerini daha aktif olarak kullanmalıdırlar.

Anket sonuçlarına göre işletme yöneticilerinin eğitim durumu ve mesleki deneyimi genel yönetim kararlarında MBS önem derecesini etkilememektedir. Yani eğitim durumu arttıkça ve mesleki deneyim arttıkça yönetim kararlarında MBS

kullanım düzeyi artmamaktadır. Yöneticilerin cinsiyeti ve işletmedeki konumu MBS önem derecesini etkilemektedir, fakat bunun da etkisi oldukça düşüktür.

İşletmelerin demografik bilgileri ile genel yönetim kararlarında MBS önem düzeyi arasındaki ilişkilere bakıldığında, sadece işletmenin hukuki mahiyeti ve çalışan sayısının etkili olduğunu görülmektedir. Çalışan sayısı arttıkça yani işletmenin ölçeği büyüdükçe yönetim kararlarında MBS önem düzeyi artmaktadır. Aynı şekilde, hukuki mahiyeti değişikçe; şahıs işletmesinden, şahıs şirketine, limited şirkete, anonim şirkete doğru geçtikçe MBS önem derecesi artmaktadır. İşletmelerin faaliyet süreleri ve faaliyet gösterilen sektörlerin MBS önem düzeyine etki etmediği görülmektedir.

MBS'nin etkinliğini ölçmeye yönelik sorular ile genel yönetim kararlarındaki etkilerine ait analiz sonuçlarına göre; işletmelerin MBS'nde stok raporlarının hazırlanması, müşteri ve satıcılarla ilgili raporların hazırlanması ile bu kayıt ve raporların gerçek durumu göstermesi bu bilgilerin genel yönetim kararlarındaki önemini arttırmaktadır. Yani yöneticiler karar alırken MBS'ni daha aktif kullanabilmeleri için, MBS tarafından bu raporların zamanında ve eksiksiz olarak hazırlanması ve bu raporların gerçek durumu göstermesi gerekmektedir.

MBS'nin etkinliğini ölçmeye yönelik sorular ile pazarlama ve satış stratejileri geliştirmedeki etkilerine bakıldığında, analiz sonuçlarına göre; işletmelerin MBS'nde muhasebe kayıt ve raporlarının gerçek durumu yansıtması, kullanılan muhasebe programının ihtiyacı karşılaması ve mali tabloların analize imkân tanıyacak şekilde hazırlanması ile anlamlı ve olumlu ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, MBS bu yeterlilikleri sağladığı ölçüde pazarlama ve satış stratejileri geliştirme ile ilgili kararlarda daha etkin olarak kullanılacaktır.

MBS'nin etkinliğini ölçmeye yönelik sorular ile yatırım kararlarındaki etkilerine baktığımızda, analiz sonuçlarına göre; mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanması ve stoklarla ilgili raporların düzenli olarak hazırlanması yatırım kararlarında MBS'nin etkisini arttırmaktadır.

MBS'nin etkinliği ile fiyat belirleme kararlarındaki ilişkiye bakıldığında sadece kullanılan muhasebe programının işletmenin ihtiyaçlarını karşılaması ile muhasebe kayıt ve raporlarının gerçek durumu göstermesi arasında olumlu ilişki bulunmuştur. Yani işletme yönetiminin kullandığı MBS ihtiyacı karşıladığı ölçüde ve burada

hazırlanan raporlar gerçek durumu gösterdiği ölçüde bu bilgiler fiyat belirleme kararlarında kullanılacaktır. İşletmeler MBS'lerini işletme yönetiminin her türlü bilgi ihtiyacını karşılayacak şekilde geliştirmeli ve bu bilgilerin doğruluğuna dikkat etmelidirler.

MBS'nin etkinliği ile Ar-Ge bütçesinin belirlenmesi ile ilgili sorulara baktığımızda; yine raporlama sisteminin düzgün çalışması Ar-Ge bütçesinin belirlenmesine daha çok etki ettiği görülmektedir. Raporlama sistemi geliştikçe işletme yöneticileri bu bilgileri aktif kullanacaktır.

Sonuç olarak; yapılan araştırma sonucunda Bartın ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin MBS'ni genel anlamda sadece vergi ve yatırım amaçları için kullandığı görülmektedir. MBS'nin önemi tüm işletmeler tarafından kabul edilmesine rağmen MBS'den alınan bilgilerin işletme kararlarında etkin bir şekilde kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumun ise şiddeti gittikçe artan rekabet ortamında işletmelerin aleyhine sonuçlar doğuracağı açıktır. Araştırma anketi Bartın ilindeki küçük ve orta ölçekli işletmeleri kapsamaktadır. Araştırmanın ana kütlesi genişletilip ülke genelinde de böyle bir araştırma yapılabilir.

Araştırma verilerinin analiz sonuçları, küçük ve orta ölçekli işletmeler açısından MBS'nin karar almada kullanımı ile ilgili istenilen düzeyden hâlâ çok uzak olduğunu göstermektedir. Bu olumsuzluğun giderilmesi için önerilerimiz şunlardır:

- Üniversiteler işbirliği ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve Ticaret ve Sanayi Odaları gibi kuruluşlar aracılığı ile işletme yöneticileri, yönetim kararlarında MBS'ni etkin bir biçimde kullanmaları konusunda bilinçlendirilmelidir.
- Özellikle muhasebe bölümü olmak üzere tüm işletme personeli MBS'ni aktif olarak kullanmaları konusunda eğitilmelidir.
- İşletmelerde kurumsal yapı güçlendirilmeli ve şirketleşmeye, özellikle sermaye şirketlerine dönüşüm teşvik edilmelidir.
- MBS'lerinin eksik yönleri tespit edilip düzeltilmeli ve bu sistemler karar almaya yardımcı olacak şekilde düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Abdioğlu, Hasan (2012); *Maliyet Muhasebesi*, 1. Baskı, Dora Yayınları, Bursa.
- Ağca, Ahmet (2013); İşletmelerde Bilgi Sistemleri, *Muhasebede Bilgi Yönetimi* içinde (s. 3-17) Necdet Sağlam ve Arman Aziz Karagöl (Ed.), 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 2967, Eskişehir.
- Akgöl, Aziz ve Osman Çevik (2005); *İstatistiksel Analiz Teknikleri*, 2. Baskı, Emek Ofset, Ankara.
- Akpınar, Yusuf (2007); “*Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi*”, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Aktaş, Rafet (2009); *Bütünleşik Sistemler ve Muhasebe Etkileşimi*, 1. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Alagöz, Ali (2013); Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Akış Diyagramı, *Muhasebede Bilgi Yönetimi* içinde (s. 35-49) Necdet Sağlam ve Arman Aziz Karagöl (Ed.), 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 2967, Eskişehir.
- Baş, Türker (2008); Anket Nasıl Hazırlanır, Uygulanır, Değerlendirilir, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Bensghir, Türksel Kaya (1996); *Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değerişim*, 1. Baskı, TODAİE Yayın No: 274, Ankara.
- Canbolat, Nurhayat (2006); “*İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi: KCETAş Örneği*”, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Çidem, İbrahim (2013); “*Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği: Küçük ve Orta Büyüklüklü İşletmeler Üzerine Bir Araştırma*”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Dalabeeh, Abd el-Rahman ve Seif Obied Alshbiel (2012); “The Role of Computerized Accounting Information Systems in Reducing The Costs of Medical Services at King Abdullah University Hospital”, *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, October 2012, Vol 4, No 6, ss. 893-900.
- Daoud, Hazar ve Mohamed Triki (2013); “Accounting Information Systems in an ERP Environment and Tunisian Firm Performance”, *The International Journal of Dijital Accounting Research*, Vol. 13, ss. 1-35.
- Demir, Berna (2010); “Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Kalitesi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:48, s.142-153.
- Demir, Volkan ve Oğuzhan Bahadır (2006); “Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) Sistemlerinin Maliyetlere ve İşletme Performansı Etkileri”, *Muhasebe-Bilim Dünyası Dergisi*, (ISSN:1302-258X) *Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı(MÖDAV)*, Cilt:8, Sayı:3, Eylül 2006, s.57-70.

Dinç, Engin ve Hasan Abdioğlu (2009); “İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB 100 şirketleri Üzerinde Ampirik Bir Araştırma”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 12, Sayı 21, Haziran 2009, s.157-184.

Erdoğan, Melih (2013); Muhasebe Bilgi Sistemi, *Muhasebe Yazılımları içinde* (s. 2-23) Adnan Sevim (Ed.), 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 3019, Eskişehir.

Ersoy, Mehmet (2012); “Finansal Bilgilerin Yönetimi Sürecinde Muhasebe Bilgi Sistemi”, *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, Cilt:3, Sayı:6, s.9-21.

Ertürk, Mümin (2012); *İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon*, 6. Baskı, Beta Basım A.ř., İstanbul.

Feyiz, Mehmet Ali (2009); *Dönemsonu Muhasebe İşlemleri*, 6. Baskı, Murathan Yayınevi, Trabzon.

Güney, Aysel (2013); “Yönetim Anlayışında Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri”, *Journal of Research in Education and Teaching*, Ağustos 2013 Cilt:2, Sayı:3 Makale No:33 ISSN: 2146-9199, s.276-280.

Haftacı, Vasfi (2013); *Yönetim Muhasebesi*, 5. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

Heagy, Cynthia D., Constance M. Lehmann, Hui Du (2013); *Accounting Information Systems: A Practitioner Emphasis*, 8th Edition, Textbook Media, yy.

Hornrgren, Charles T., Walter T. Harrison Jr., Linda Smith Bamber (2005); *Accounting*, Sixth Edition, Pearson, New Jersey.

İmrek, M. Kemal (2003); *Yöneticiler İçin Karar Verme Teknikleri*, 1. Baskı, Beta Basım A. ř., İstanbul.

Kalay, Faruk (2010); Bilişim Teknolojilerinin Örgütsel Yapıya Etkileri, *Yönetim Bilişim Sistemleri içinde* (s.67-88) Adnan Çelik ve Tahir Akgemci (Ed.), 1. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.

Kalaycı, şeref (2006); SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistikleri Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Ankara.

Kalmış, Halis ve Burcu Dalgın (2010); “Muhasebe Bilgilerinin Karar Almada Kullanımının Önemi ve Çanakkale’de Faaliyet Gösteren Sanayi İşletmelerinde Bir Uygulama”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:46, s. 112-128.

Karagül, Arman Azim (2006); “Bilgi Yönetimi Sürecinde Kurumsal Kaynak Planlaması Uygulamalarının Muhasebe Bilgi Sistemine Etkisi ve Bir Uygulama”, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Kaygusuzoğlu, Mehmet ve Osman Uluyol (2011); “İşletme Yöneticilerinin Muhasebe Bilgilerini Kullanım Düzeylerinin Araştırılması ve Adıyaman Uygulaması”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9: 2, s. 301-320.

Kaynar, Yusuf (2010); “*Muhasebe Bilgi Sisteminde Üretilen Temel Performans Göstergelerinin Karar Verme Süreçlerinde Kullanılması*”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Knezeviç, Snezana, Aleksandra Stankoviç ve Rajko Tepavac (2012); “Accounting Information Systems as a Platform for Business and Financial Decision-Making in the Company”, *Management Journal for Theory and Practice Management*, 2012/65, ss. 63-69.

Koçel, Tamer (2011); *İşletme Yöneticiliği*, 13. Baskı, Beta Basım A.Ş., İstanbul.

Kul, Seval (2014); “İstatistik Sonuçlarının Yorumu: P Değeri ve Güven Aralığı Nedir?”, *Türk Toraks Derneği Dergisi*, Sayı 2014.003, s. 11-13.

Kutlu, Şule (2008); “*Entelektüel Sermayenin Hesaplanmasında Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı: Katılım Bankalarında Bir Uygulama*”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Lezki, Şenay (2012); Bilgi Sistemlerinin Esasları, *İşletme Bilgi Sistemleri* içinde (s. 2-20) Hasan Durucasu (Ed.), 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 2690, Eskişehir.

Mirze, S. Kadri (2010); *İşletme*, 1. Basım, Literatür Yayınları: 599, İstanbul.

Mızrahi, Rozi (2011); “KOBİ’lerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkin Kullanımı Üzerine Bir Araştırma”, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 2011 ISSN: 1309 -8039 (Online), s.307-316.

Mucuk, İsmet (2011); *Modern İşletmecilik*, 17. Baskı, Türkmen Kitapevi, İstanbul.

Onaolapo, A. ve T. Odetayo (2012); “Effect of Accounting Information System on Organisational Effectiveness: A Case Study of Selected Construction Companies in Ibadan, Nigeria”, *American Journal of Business and Management*, Vol. 1, No. 4 ss. 183-189.

Öğüt, Adem (2003); *Bilgi Çağında Yönetim*, 2. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Ömürbek, Vesile (2003); “*Kurumsal Kaynak Planlamasında Muhasebe Bilgi Sisteminin Rolü: Gıda Sektöründe Uygulama*”, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Savsar, Cihat (2005); “*Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (Kobiler) Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Yeri ve Önemi, Çorum İlindeki Kobi’lerde Tanımlayıcı Bir Araştırma*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sevilengül, Orhan (2011); *Genel Muhasebe*, 16. Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara.

Sumritsakun, Chaiyot (2012); “The Effect of Accounting Information Systems Effectiveness on Accounting Information Usefulness Via Information Timeliness as

Mediators: Case Study of Thai-Listed Companies”, *International Journal of Business Research*, Volume 12, Number 1, ss. 111-121.

Suvacı, Ender ve Ata Selçuk (2013); “Araştırma Geliştirme ve İnavasyon Fonksiyonu” *İşletme Fonksiyonları* içinde (s. 222-249), Yılmaz Ürper ve Senem Besler (Ed.), 1. Baskı, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını: 3000, Eskişehir.

Sürmeli, Fevzi (1996); *Muhasebe Bilgi Sistemi*, 2. Baskı, T.C. Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışanları Vakfı Yayınları, No: 115, Eskişehir.

Sürmeli, Fevzi (2008); *Muhasebede Bilgi Sistemi*, 2. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1736, Eskişehir.

Şaklak, Öznur ve Yasemin Buran (2010); “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİ) Muhasebe Bilgi Sisteminin Önemi”, *MYO-ÖS 2010- Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumunda sunulan bildiri*, Türkiye, 21-22 Temmuz.

Şimşek, Mehmet Şerif, Rıfat İraz ve Faruk Kalay (2010); Yönetim Bilişim Sistemi ve Bilişim Teknolojileri ile İlgili Kavramlar, *Yönetim Bilişim Sistemleri* içinde (s.1-20), Adnan Çelik ve Tahir Akgemci (Ed.), 1. Baskı Gazi Kitabevi, Ankara.

Tekin, Vasfi Nadir (2009); “SPSS Uygulamalı İstatistik Teknikleri”, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Tekşen, Ömer ve Yusuf Kalkan (2012); “Yönetim Kararlarında Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkisi: Batı Akdeniz Bölgesinde Faaliyette Bulunan Mermer İşletmeleri Üzerinde Bir Araştırma”, *MÖDAV*, 2012/1, s. 127-142.

Tekşen, Ömer, Ali Coşkun ve Hüseyin Dalğar (2011); “Muhasebe Bilgi Sisteminde Bilgi Güvenilirliğinin İncelenmesi: Göller Yöresinde Faaliyette Bulunan Meslek Mensupları Üzerine Bir Uygulama”, *Muhasebe ve Denetime Bakış*, Ocak 2011, s. 99-117.

Tokaç, Ahmet (2006); *İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu ve Denetimi*, 1. Baskı, Tunca Kitabevi, İstanbul.

Toth, Zsuzsanna (2012); “The Current Role of Accounting Information Systems”, *Club of Economics in Miskolc’ TMP*, Vol. 8, Nr. 1, ss. 91-95.

Ulukan, Cemil (2012); Koordinasyon ve Kontrol, *İşletme Yönetimi* içinde (s. 190-211), Barış Baraz ve A. Nurhan Şakar (Ed.), 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Ulukan, Cemil (2012); İşletmelerde Yönetim, *Genel İşletme* içinde (s. 108-133), Zafer Erdoğan ve Ayşe Hepkul (Ed.), 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 2650, Eskişehir.

URL1(2012); <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121104-11.htm> (Erişim tarihi 15.05.2014)

Uztuğ, Ferruh, Naim Çınar (2013); “İnsan Kaynakları Fonksiyonu” *İşletme Fonksiyonları* içinde (s. 144-197), Yılmaz Ürper ve Senem Besler (Ed.), 1. Baskı, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını: 3000, Eskişehir.

Varıcı, İdiris (2007); “*Muhasebe Bilgi Sisteminin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi: Orta ve Doğu Karadenizdeki KOBİ’ler Üzerine Bir Uygulama*”, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Yazıcı, Nusret (2010); “Bir Bilgi Sistemi Olarak Muhasebenin Kobi’lerin Yönetim Kararlarına Etkisi: Erzurum Araştırması”, *Mufad Journal*, Sayı: 47, Temmuz 2010, s. 202-212.

Yılmaz, Özge (2010); “*Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ) Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi (Ankara Tekstil İşletmeleri Örneği)*” Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

Ek 1: Anket Formu

Sayın Yetkili,

Bu anket çalışması Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü Yüksek Lisans Tezi kapsamında hazırlanan “Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetim Kararları Üzerine Etkileri: Bartın İlinde KOBİ’ler Üzerinde Bir Araştırma” başlıklı tez konusunun uygulama kısmına yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu anket çalışması ile Muhasebe Bilgi Sisteminin, İşletme Yönetim Kararlarına etkileri tespit edilmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler herhangi bir şekilde isim belirtilerek yayımlanmayacağından ankete içtenlikle cevap vereceğinizi umuyoruz.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

BÖLÜM I : KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz.

Bay Bayan

2. Öğrenim durumunuz.

Lise Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans

3. İşletmedeki göreviniz.

Muhasebe Müdürü Mali İşler Müdürü Genel Müdür

Genel Müdür Yardımcısı Patron/Yönetici Diğer (Belirtiniz).....

4. Mesleki deneyiminiz kaç yıldır?

0-5 yıl 5-10 yıl 10-15 yıl 15-20 yıl 20 yıl ve üzeri

BÖLÜM II : İŞLETMEYE İLİŞKİN BİLGİLER

5. İşletmeniz kaç yıldır faaliyet gösteriyor?

0-5 yıl 5-10 yıl 10-15 yıl 15-20 yıl 20 yıl ve üzeri

6. İşletmenizin hukuki mahiyeti nedir?

- Şahıs İşletmesi Şahıs Şirketi Limited Şirket
 Anonim Şirket Diğer

7. İşletmenizin faaliyet alanı nedir?

- Gıda Tekstil Mobilya İnşaat
 Teknoloji Diğer(Belirtiniz).....

8. İşletmede çalışan kişi sayısı.

- 10-49 50-249

9. İşletmenizde Muhasebe bilgilerinin takibi nerede yapılmaktadır?

- İşletme bünyesinde İşletmenin dışında bulunan bir muhasebe bürosunda
 Bir kısmı işletmede, bir kısmı da bağımsız muhasebe bürosunda

10. İşletmenizde muhasebe kayıtlarının niçin tutulduğunu düşünüyorsunuz?

- Sadece vergisel yükümlülükler için
 Bir bilgi kaynağı olarak işletmenin mali durumu ile ilgili her türlü bilgiyi elde etmek için

BÖLÜM III: MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN YAPISI

Aşağıdaki tabloda yer alan ifadelerden Muhasebe Bilgi Sisteminize ait olanını işaretleyiniz.

1:Hiçbir Zaman 2:Nadiren 3:Arasıra 4:Genellikle 5:Her Zaman

11.	Muhasebeye kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.	1	2	3	4	5
12.	Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.	1	2	3	4	5
13.	Mali tablolar mali analize imkân verecek şekilde hazırlanmaktadır.	1	2	3	4	5
14.	Stoklarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	1	2	3	4	5
15.	Müşteri ve Satıcılarla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	1	2	3	4	5

16.	Mal alış ve satışlarıyla ilgili raporlar düzenli olarak hazırlanmaktadır.	1	2	3	4	5
17.	Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılamaktadır.	1	2	3	4	5
18.	Muhasebe personeli muhasebe programını etkin kullanabilmektedir.	1	2	3	4	5
19.	Muhasebe raporları açık ve anlaşılır olarak düzenlenmektedir.	1	2	3	4	5
20.	Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.	1	2	3	4	5

BÖLÜM IV: İŞLETME YÖNETİMİNİN ALDIĞI KARARLAR

İşletmenizde “Muhasebe Bilgi Sisteminden” yararlanılması ile ilgili önem derecelerini belirtiniz.

1:Çok Önemsiz 2:Önemsiz 3:Farketmez 4:Önemli 5:Çok Önemli

21.	Fiyat belirleme kararlarında.(İndirim, kampanya vs.)	1	2	3	4	5
22.	Pazarlama ve Satış Stratejileri geliştirmede.	1	2	3	4	5
23.	Finansman ihtiyacının belirlenmesi ve ilgili kararların verilmesinde.	1	2	3	4	5
24.	İşletmenin reklam ve tanıtımı ile ilgili kararlarda.	1	2	3	4	5
25.	İstihdam edilecek personelin sayısının belirlenmesinde.	1	2	3	4	5
26.	Personele ödenecek ücret politikasının belirlenmesinde.	1	2	3	4	5
27.	İşletmenin yapacağı yatırım kararlarında.	1	2	3	4	5
28.	Tedarikçilerin tespitinde ve satın alma kararlarında.	1	2	3	4	5
29.	Araştırma – Geliştirme için ayrılacak bütçenin belirlenmesinde.	1	2	3	4	5
30.	Makine, Teçhizat ve Demirbaş yenileme kararlarında.	1	2	3	4	5
31.	İşletmenin genel yönetim kararlarında.	1	2	3	4	5

32. İşletmenin Yönetim Kararlarında Muhasebe bilgilerinin daha verimli ve daha aktif kullanılabilmesi için görüş ve önerileriniz nelerdir?